

İçindekiler

Güncel Haber - Yorum	2-11
10 Eylül	12-19
12 Eylül	20-26
Kültürleşme Hedefi	27-29
Program Pusulasıdır	30-32
İşçi Sınıfı Neden?	33-34
DTK Kongresi	35-38
Krızın Penceresinden: Somali'de Açlık Ordusu	39-42
Pozitivizm Eleştirisi 1	43-50
Sanatın Geleceği Görmesi	51-52
Tarihten Notlar	53-54
Aydın Şiiri: Brecht	55
Spor Yazısı	56-58
Taleplerimiz: Sosyalist Öğrenciler	59-60

Anadolu Yayıncılık adına İmtiyaz Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü:
Harun Yıldız
Aylık, Siyasi, Yaygın Türkçe Yayın.
Adres: *Osmanağa Mah. Kırtasiyeciler Sk. No: 8 K.:2 Kadıköy-İstanbul*
İrtibat Tel: 0216 347 87 09
Baskı Tarihi: Eylül 2011 / 1000 adet basılmıştır.
Basım Yeri: Özdemir Matbaacılık
Davutpaşa Cad. Güven Sanayi Sitesi Blok No: 145 Topkapı- İstanbul
Tel: 0212 577 54 92

Bu Sayıda

Dergimizin, Eylül sayısı ile sizlerle. Daha profesyonel bir yayın için çabalarımız artarak devam ediyor. Bu çabaya katkı sağlayan ve üç sayıdır bizden desteğini esirgemeyen devrimci dostlarımızı teşekkür etmeden geçemeyiz.

Eylül ayı içinde öne çıkan haber ve etkinliklerden derlediğimiz yazılar, bu sayıda da güncel haberler bölümünde yer aldı.

Komünistlerin birliği yolunda tarihsel bir adım, adlı yazıda sınıf mücadelesinin 1918-1921 yılları arasındaki tarihsel kesitinde TKP kuruluş faaliyetleri ele alınıyor.

Kapitalizmin ve sınıf mücadelesi tarihinde önemli bir dönüm noktası olan 12 Eylül Faşist Darbesi çeşitli açılardan irdeleniyor.

3. Sayımızda başlattığımız kültürleşme ve yeni bir kültürün yaratılmasının ortaklaşma sürecinde, işlevselliğe nasıl kavuşturulacağına yanıtını bu sayıda da vermeye çalıştık.

İdeolojik birliğin temel taşı program, programın ise komünistlerin eylem pusulası olduğunu, "Program eylem pusulasıdır." Başlığı altında sunuyoruz.

İşçiler Neden Çok Çalışıyor? İşçi sınıfı kendisi için bir şeyler yapmak istiyorsa ilk elden terliğini dışlıların arasına sıkıştırmalıdır.

DTK Çay Partisi Miydi? Yoksa "Demokratik Özerklik"ten, demokratik topluma yürüyüşün, Kürt özgürlük hareketi ve Türkiye işçi, emekçi ve yoksullarının sınıfsal örgütlenme temelinde ileri bir adımı ve güç birliği mi? Hep birlikte göreceğiz.

Krızın Penceresinden'de bu sayı özellikle Somali'deki açlığın, burjuvazinin ürettiği sürekli yardım ve bağışla üstesinden gelinemeyecek yapısal bir sorun ve emperyalistlerin maskesini düşüren bir tespit olarak dikkatinize sunduk.

Burjuvazinin, bilim alanındaki hegemonya çabaları, yöntemleri, yozlaştırılması ve bilimsel devrimlerdeki geriliği, pozitivizm kavramı üzerinden, başlangıç yazısı olarak dergimizde bulacaksınız.

1927 Almanyası'nda çekilen "Metropolis" filminin bugünü, neredeyse bir asır öncesinden tariflemesi üzerine, Sanatın Geleceği Görmesi Ya Da Geçmişin Sanatı Örmesi başlığı altında yayınlıyoruz.

Tarihimizden Notlar bölümü Eylül ayı notlarıyla sürüyor. Ayın şiiri köşesinde bu ay Bertolt Brecht'in "Okuyan Bir İşçinin Soruları" şiirine yer verdik.

Okuyucu mektuplarında Sosyalist Öğrenciler taleplerini bizlerle paylaşıyor. Osman Bulugil ise yazısında Oyuncu Göçü ve Yabancı Oyuncu Sayısı ile kapitalizmde milliyetçiliği, spor bağlamında ele alıyor. Okuyucu katkılarının arttığı yeni sayılarda buluşmak dileğiyle...

LONDRA OLAYLARI

Siyasi irade yokluğunda, kazanılmış hakların kaybında bir adım daha atıldı

Hüseyin Balkanlı
Londra

Ağustos ayında Londra’da başlayıp İngiltere’nin bazı şehirlerine de sıçrayan, yaklaşık bir hafta süren sokak gösterileri, çeşitli yönleriyle komünistlerin dikkatle değerlendirmesi gereken derslerle doludur.

Olayı kısaca özetlemek gerekirse, Kuzey Londra’nın nispeten yoksul bölgelerinden Tottenham’da İngiliz polisi, çete üyesi bir siyahı, silahlı olduğu ve bunu polise karşı kullanmaya çalıştığı gerekçesiyle vurarak öldürdü. Buraya kadar sıradan bir polisiye olay olan durum, sonradan toplanan bir gurubun Tottenham polis karakolu önünde protesto gösterisine başlamasıyla renk değiştirdi.

Bu gibi durumlarda İngiliz polisi kalabalığı sakinleştirmek için girişimlerde bulunur, ölenin ailesiyle ve toplumun liderleriyle görüşerek tansiyonu düşürür ve olayı kontrol altına alırdı. Bu kez öyle yapmadı. Hatta toplanan kalabalığa karşı vurdumduymazlık göstererek adeta kışkırttı. Kalabalığın taş atmasına ve hatta karakola saldırmaya kalkışmasına göz yumdu. Polisin bu tavrını gören bazı göstericiler çevredeki dükkanlara saldırmaya başladı. Polisin sadece seyrettiği olay hızla gözü dönmüş bir yağmalamaya dönüştü. Sosyal medya araçları ile geçilen me-

sajlarla olaylar birdenbire Londra’nın diğer bölgelerine, giderek diğer bazı şehirlere yayıldı.

Olaylarda epeyce dükkan, mağaza yağmalandı. Bir kadın yağmaladığı bir dükkandan çıkarken “ödediğim vergileri geri alıyorum” diye bağırıyordu. Bir başkası “zenginlere göstereceğiz” diyordu ama içinde insanlar varken ateşe verilen binalarda kalanlar zenginler değil, çoğunlukla yoksul ailelerdi. Olaylar Kensington, Chelsea gibi zengin semtlere sıçramadığı, kamu kurum ve kuruluşlarını hedef almadığı gibi, mağaza yağmaları, tüketim toplumunun açık propagandası altındaki gençliğin, sahip olması için reklamlar yolu ile kendisine sürekli pompalanan marka çılgınlığının tipik bir örneği idi. Kimse gıda maddesi yağmalamadı. Yağmalanan mağazalar cep telefonu, elektronik ürünler, pantolon, ayakkabı, çanta gibi ünlü markaların ürünlerini satan yerler, ya da içki-sigara marketleri idi. Sonuna doğru göstericiler birkaç polis karakolunu yakmayı akıl edebildilerse de -olayların en siyasal yönü de galiba bu idi- saman alevi orada söndü. Maddi zararın oldukça büyük olduğu söyleniyor.

Olaylara karışan gençlerin etnik, sosyal durumları farklılıklar göstermekle birlikte -ki, iç-

lerinde milyoner çocuğu bile çıktı- ezici çoğunluğu işsiz, geleceğinden umutsuz, yoksul, emekçi ailelerin çocuklarıydı. Olaylardan sonra polislin yakalayıp mahkemeye sevk ettiği 2000 kûsur kişi arasında 10-11 yaşlarında çocuklar bile vardı.

Sonra, şimdilik kaydıyla, derin bir sessizlik...

Görüntünün ardında ne var?

Buraya kadar yazılanlar bizi haber olarak bilgilendiriyor. Peki, görüntünün ardında, gerçekte olan nedir?

Öncelikle belirtilmesi gereken, –her ne kadar çeteler tetiklemiş olsa da – olaylar işsiz güçsüz, sokaklara salınmış, kapitalizmin “yabancılaştırdığı” gençlikte biriken öfkenin patlaması ve toplumda biriken gazın – sol siyasi irade yokluğunda – boşalmasıdır.

Küresel kapitalizmin son yirmi yılda dünyayı yeniden düzenlemek için attığı adımlar, toplumların başına bir dizi bela getirirken, İngiltere gibi gelişmiş kapitalist ülke emekçilerinin önüne de fatura olarak yükselen işsizliği, hızlanan yoksullaşmayı ve kazanılmış ekonomik, demokratik ve siyasi hakların adım adım geri alınmasını, getirdi. Küresel diktatörler, bir yan-

dan yerel diktatörleri tasfiye etmek için yüksek teknoloji ürünü bomba paketlerini demokrasi kurdelesini ile bağlayıp insanların tepesine bırakırken, diğer yandan da kendi emekçilerinin demokratik, sosyal, siyasi haklarını birer birer geri alıyorlar.

Ama, muhafazakar-liberal koalisyonun bir yandan bankalara, büyük şirketlere büyük olanaklar yaratırken tüm toplumu ilgilendiren alanlarda büyük kesintilere gidiyor olması toplumda tarifi imkansız bir öfke yaratıyor. Bu birikimin başka ve daha şiddetli patlamalara yol açması kaçınılmazdır. Ancak, ortalıkta işçi sınıfını ve gençliği siyasi davranmaya, siyasi tepki göstermeye yönelik girişim ve yapıların eksikliği hissedilmektedir. Son olayların yakma, yıkma ve yağma şeklinde gelişmesi de bir anlamda bunu anlatmaktadır. Toplumdaki tepkiyi düzene karşı kanaliz edecek sol siyasi irade şimdilik görünmemektedir.

Bazı sonuçlar

Londra’da başlayıp saman alevi gibi başka bölgelere yayılan, bir haftada sönümlenen bu olayların kısa vadede çeşitli sonuçları var.

Birincisi, hükümetin polis bütçesinde yap-

mayı düşündüğü kısıntılar rafa kalkacak. Parla-
mentonun açılmasıyla birlikte, özgürlükleri kısıtlayıcı yeni yasalar yönetmelikler yürürlüğe
girecek. Olaylar nedeniyle ekspres hızıyla 24
saat çalışan mahkemelerde dağıtılan cezaların
ağırlığı gelecekteki tutumlara yönelik işaret ve-
riyor.

Son dönemlerde “orantısız güç kullanma”
suçlamasıyla eleştirilmekte olan polis de, artık
daha kolay şiddet kullanıp, göstericilere daha
fazla gaz sıkabilecek, hatta bu konuda daha tec-
rübeli olan Türk polisinden eğitim yardımı ala-
bilir diye düşünüyorum. Muhafazakar Parti’nin
bir ileri geleni olan Tim Montgomerie’nin “gös-
tericileri coplayın, polis korkusu olmazsa düzen
olmaz” demesinden anlaşılan da budur.

Muhafazakar-liberal koalisyon hükümetinin
bir süredir bütçede yaptığı kesintiler sonucu
gençlik kulüplerini, kampları kapatan, yaz faali-
yetlerini kaldıran belediyeler, şimdi “herhangi
bir belediye kiracısının, ya da çocuklarının isyan
etmekten ve yağmacılıktan suçlu buldukları
takdirde belediyenin tahsis ettiği konuttan atıl-
masına” ve hatta aldıkları yardımları iptal et-
meye karar verebileceklerini konuşur oldular.

Bu tutum, zaten işsiz olan, son derece yüksek
harçlar nedeniyle yüksek okula gitme şansını
kaybeden, gençlik kulüpleri kapatıldığı için ken-
disine sokaktan başka bir olanak bırakılmamış
olan gençlerin, siyasi hareketliliğin iyice azal-
dığı bir dönemde bilinçsizce daha fazla öfke bi-
riktirmesini hızlandıracaktır. (Tabii, bir yanda
şirket başları, banka şefleri “bonus” diye mil-
yarları götürür, öte yanda onbinlerce işçi işsiz
kalırken, bu adaletsizliğe isyan etmemek im-
kansızdır. Ama, siyasi mücadele hedefi ol-
mayan isyanın da önü kapalıdır. Bu da
emekçilerin demokratik haklarının kısıtlanması-
nın daha fazla önünü açar.)

Hükümetin bu olayları bahane edip hızla anti-
demokratik yasaları gündeme getirmesine kimse
şaşmadı. Ama İşçi Partisi milletvekillerinin,
olaylar karşısında dehşete düşerek “sokağa
çıkma yasağı ilan edilsin” diye feryat figan et-
meleri dikkate değer bir durumdu. Bundan bir-

kaç ay önce milyonluk protesto yürüyüşü yapan
sendikaların, bu gelişen gençlik olaylarını gözu-
cuyla izlemeleri, hükümetin uygulamalarına
karşı öfkeli olan gençliğe sahip çıkma yolunda
cesur adımlar atmamaları da, sendikal hareket
açısından önemli bir olumsuzluk sayılmalıdır.

Oysa, bu gençlik ezici çoğunluğu ile başta
işçi sınıfının, emekçi halkın çocukları, yani
bizim çocuklarımızdır. Öte yandan, sınıf bilin-
cinin işçi sınıfında-emekçilerde hızla erozyona
uğraması, içinde bulunduğumuz dönemin en
büyük siyasi sorunlarından biridir. İşsizliğin
hızla arttığı toplumda işçi sınıfının üyelerinin ve
emekçilerin lümpenleşmesi hızla yayılmaktadır.
Çetelerin sayısında artış vardır. Sınıfın sınıfa
karşı örgütlü mücadelesi yerini, provokasyona
açık kendiliğinden kör öfke boşalmasına bırak-
maktadır. Bir gazeteci biraz da bu durumu yan-
sıtır biçimde, son olaylar için “deklase
unsurların intifadası” diyor.

Komünistler toparlanmalıdır

Başta komünistler olmak üzere sınıf temelli ör-
gütlerin etkilerini yitirmelerinin bir sonucu, bu
gibi olayların kapitalizmi yıkmak şöyle dursun,
kapitalizmin yararına etkiler doğurmasıdır.

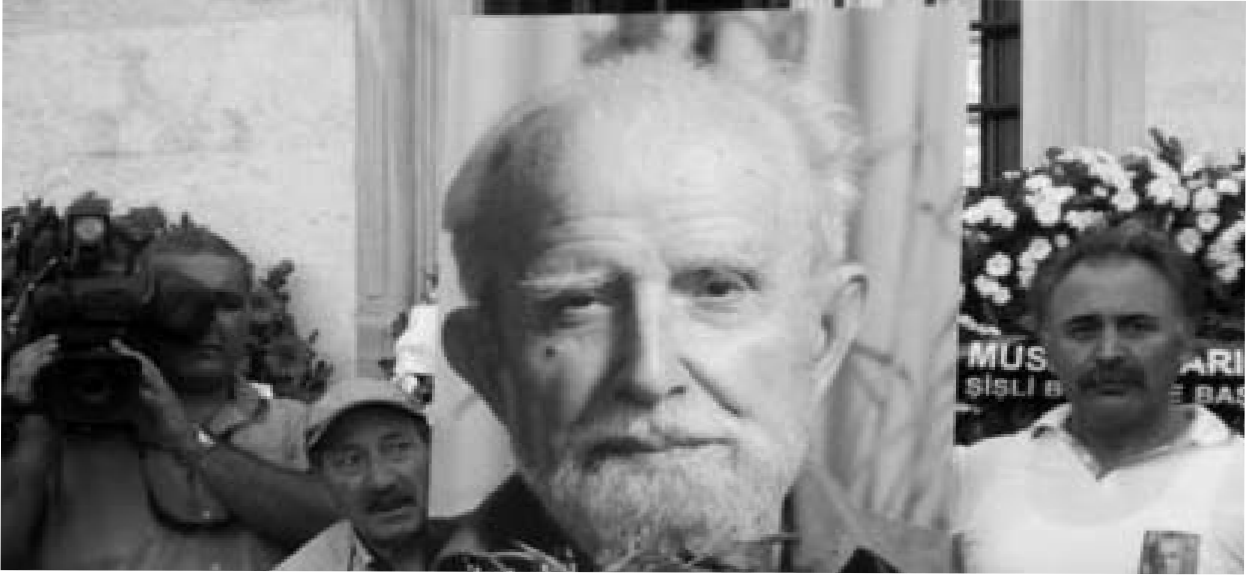
Geçmiş dönemlerdeki sınıf mücadeleleri so-
nuçları itibariyle ekonomik, demokratik, sosyal
ve siyasal hakların çitasını yükseltmişti, bugün
ise tersi bir sürecin yaşandığı gözlenmektedir.
Hızla büyüyen işsiz yığınları, bir de sınıf bilin-
cinden uzaklaşınca, burjuvazinin provokasyon-
larına, her türlü gericiliğin, ırkçılığın,
neo-naziliğin insan düşmanı propagandasına,
açık hale gelmekte ve malzeme olmaktadır.

İşçi sınıfı işli/işsiz olarak bir bütündür. Ko-
münistler hızla toparlanmalı, asli görevlerine
dönmelidir. İşçi sınıfına fener olma görevi her
zamankinden daha yakıcıdır. Fenerinden, sınıf
bilincinden yoksun işçi sınıfı kapitalizmin vahşi
saldırılarına karşı korunmasıdır.

Komünistler hızla sınıf kavgasındaki yerle-
rini almalı, önümüzdeki dönemde daha da yo-
ğunlaşacak olan sınıf savaşlarının tahkimatına
derhal başlamalıdır.

MİHRİ BELLİ

DEVRİMCİ MÜCADELEYE ADANMIŞ BİR YAŞAM

Devrimci kimliğiyle Türkiye’de, sınıf mücadelesinde önemli bir yeri olan; Mihri Belli Marksizm’le ABD eğitimini sürdürdüğü yıllarda tanıştı. 1940 yılında Türkiye’ye döndü. Dönüşünden kısa bir süre sonra TKP ile ilişki kurdu. TKP gençlik örgütlenmesinde görev aldı. Bir gurup yoldaşıyla birlikte Türkiye İlerici Gençlik Birliği’ni kurdu. 1944’de “Saraçhane Hükümeti Faşistdir!” pankartını asmaktan tutuklandı ve iki yıl hapis yattı. 1951’de ünlü “TKP Tevkifatı”nda yedi yıl hapis cezasına çarptırıldı.

1960’tan sonra *Türk Solu* ve *Aydınlık* dergilerinde yazılar yazdı. Kendi adıyla anılan Milli Demokratik Devrim (MDD) tezini geliştirdi. MDD teziyle özellikle devrimci gençlik hareketi içinde etki ve liderlik sağladı. 1970’lere doğru,

etkilediği devrimci gençlikle yolları ayrıldı. 1971 darbesinden sonra yurtdışına çıktı. 1973’de Türkiye’ye döndü. 1975’de bir grup arkadaşıyla birlikte Türkiye Emekçi Partisi’ni (TEP) kurdu. TEP, “Kürt halkına eşitlik istediği” gerekçesiyle kapatıldı.

12 Eylül faşist darbesinin ardından yurt dışına çıktı. Uzun süren bir siyasal göçmenlikten sonra 1992’de yeniden Türkiye’ye döndü. ÖDP ve SDP’nin kurucuları arasında yer aldı. DEHAP’ın İstanbul 1. bölge adayı olarak 2002 seçimlerine katıldı. 2007’de SDP’den ayrıldı, 2008’de Sosyalist Parti’nin kuruluşuna katıldı. Uzun bir hastalık döneminin ardından 16 Ağustos 2011’de yaşamını adadığı mücadeleden, aramızdan ayrıldı. Anısı, sınıf mücadelesinde yaşayacaktır.

EV İŞÇİLERİ DAYANIŞMA SENDİKASI

Tüm Ev İşçilerini Örgütlü Mücadeleye Çağırıyor!

15 Haziran gibi çok yakın tarihte kurulmuş bir sendikadan bahsediyoruz. Hazırlık çalışmalarını 2009 yılında başlatan ve bugün İstanbul'da 10 bin, yurt genelinde ise 19 bin üye ile faaliyet gösteren bu sendikanın, genel başkanı ile yaptığımız röportaj hem çarpıcı hem de önemliydi.

Ev işçilerinin hak arama ve sendikal örgütlenme koşulları İLO sözleşmelerinde geçerli bir madde olsa da bu topraklarda hayata geçirebilmek için - siyasal/hukuksal - hükümete çağrı yapmışlar ve bürokratik-yasal engellerin kaldırılmasını istiyorlar. Bu konuda da tüm kamuoyunu duyarlı olmaya davet ediyorlar. Kadın ev işçileri dışında, ev işçisi olarak çalışan erkekler de sendika içinde örgütleniyor.

Sendika Genel Başkanı Gülhan Benli'nin ücretli-ücretsiz ev işçilerine çağrısı ile seslenelim :

“Gelsinler. Elele verelim, bunca zaman çok ezildik. Dayak yedik, sömürüldük. Kendi emeğimize, gücümüze, bedenimize sahip çıkalım ve bu sömürüye son verelim.”

DİSK de dahil olmak üzere karşılaştıkları bir takım neoliberal politikaların, bürokratik ve yasal engellemelerin, hak arama eylemlerinin bastırılması gibi somut ve yaşanan sorunları aşabilirlerse, sendikal ve siyasal anlamda önemli bir boşluğu dolduracak inanca ve dirence sahipler...

Zoru başarmak ve tüm engelleri aşmak içinse

önemli bir güçleri var. Çifte sömürüyle toplumsal yaşamda “ötekileştirilmeye” mahkum edilen bir kimliğe de sahipler. Kadınlar onlar...

Kimliğine, emeğine, bedenine sahip çıkan...

İnsanca bir yaşamı örmek isteyen kadınlar onlar...

Artık haberimiz var, sorumluluğumuz ve desteğimiz de olmalı... İnsanın nasıl yaşamak istediğinin hamurunda mücadele var öncelikle.

Gülhan Benli'ye teşekkür ediyor ve sendikal mücadelesinde başarılar diliyoruz.

NÜKLEER FELAKET: TARİHSEL OLANLA GÜNCELİN ACIMASIZ BİRLİĞİ

Tarih... 1945, 2. Paylaşım Savaşı, bütün vahşeti ve yok edici rüzgarıyla sona yaklaşmaktaydı. Japonların, Pearl Harbour saldırısını bahane olarak görüp, yeryüzünde yaşanmamış bir vahşetle insanlığın tanışmasının da miladı olmuştur ABD...

Japon halkı ve tüm dünya, atom bombasının belki yüzyıllarca sürecek yakıcı etkisiyle tanışmış oldu. Gerçekten bu vahşetin aktörü olmaya ABD'yi sürükleyen sebep bir oç alma mıydı ? Tabii ki hayır...

İki saatlik bir sinema filminde yönetmen, her zaman söylemek, anlatmak istediğini, vurucu bir etkiyle son sahnede vermeye çalışır. İnsanların aklında hep o son sahne kalır çoğu zaman. Aslında son sahne, Stalingrad cephesinde oynanmış, Hitler Almanya'sının temsil ettiği emperyalizmin yarattığı yıkıma karşı, komünistlerin tüm varlıklarıyla inançla verdikleri mücadeleye, bu kirli savaşın aslında emperyalizmce istenmeyen bir sonucu olmuştur.

Zafer komünistlerini, bir o kadar da bu son, sermaye açısından gelecek süreçte kaygı verici de bir durumdu ve senaryo hemen değiştirildi. Son, en korkunç biçimiyle Hiroşima ve Nagasaki'de sahnelendi. Bu sonla ABD, dünyaya hükmedecek tek güç olduğunu acımasızca duyurmuş oldu.

...Ve gaddarlığını, yıllarca süren ve bu gün bile etkisi devam eden nükleer kıyımlarla insanlığa yaşattı: İşte Hiroşima ve Nagasaki!

Buraya kadar söylediklerimiz, tarihsel olarak sermayenin insanlığa yaşattığı vahşetin kendisidir ve sadece bir kısmıdır. İnsanlık sonraki tarihsel süreçte de nicelerine istemeden tanıklık etmiş ve maruz kalmıştır.

Tarih... 2011.

Japonya'da deprem ve yıkıcı sonuçları... Nükleer santral ve reaktörler zarar görüyor. Binlerce kişi, bölgede ölümcül miktarlarda radyasyona maruz kalıyor, ölümcül etkiden kurtulamayacaklarını bile bile başka yaşam alanlarına göçmek zorunda kalıyorlar. Hiroşima ve Nagasaki'nin etkisi bitmeden yeniden nükleer bir tehlike ile baş başa kalıyor Japonya...

Bu iki tarih sahnesinde ortak olan tek şey, kapitalizmin insanı ve doğayı, insanca yaşamı hiç sayan özüdür. Bu öz sermayenin kâr hırsında vücut bulur. Bu noktada dünya emekçilerinin ve yoksul halklarının, önlerinde çok fazla seçenek yoktur: Devrim!

İşçi sınıfı, kapitalizmi yeryüzünden silecek tek güçtür. Çünkü onu en iyi tanıyan, onunla mücadeleyi bilen, gücünü toplumsal üretim sürecinden almış olduğu örgütlü mücadele bilinciyle, onu yıkacak tek sınıftır...

İnsanlık tarihinin geleceğinin sahnesinde tek son olmalıdır. İnsanın ve doğanın, insanca yaşamın tek yolu, komünizmdir.

KÜRESEL EFENDİLERİN LİBYA'YA SUNDUĞU ÖZGÜRLÜK(!)

Nadi Öztüfekçi

Elbette Dünya'yı bir satranç tahtası gibi yönlendiremiyorlar. Yaşam bu kadarına izin vermiyor. Kurguladıkları stratejileri bazen sert esen bir rüzgar, bazen bir sarsıntı bozabiliyor. Taşlar devriliyor. Yeni kurgular, yeni stratejiler gerekiyor.

Aslına bakarsanız bu kavga daha çok bir tavla oyununa benziyor. Bir yanda yaşamdan yana, özgürlükler, eşitlik ve adaletten yana emek ve demokrasi güçleri, diğer yanda ereğinde yalnızca kâr olan ve buna ulaşmak için her şeyi yapacak olan, yapmak zorunda olan kapitalizm. Yani küresel sermaye, yani onun emrindeki güç ve egemenlik yapılanmaları, “Küresel Jitem’ler”... Yani küresel efendiler, yani emperyalizm...

Bazen istedikleri zarı atamayabiliyorlar tabii. Aslında düşen zarın, herkesin yararına uygun bir zar olduğuna dünyayı ikna ediyorlar. Dünyanın en etkili silahlarından biri olan dezenformasyon silahı devreye giriyor, etkili yalancı şahitler bulunup devreye sokuluyor, daha birçok teknik kullanılıp, dünya ikna ediliyor. Örneğin milyonlarca insanın ölümüne neden olan Irak işgalinde olduğu gibi... Tüm dünyayı Irak'ta nükleer silah yapıldığına ikna etmişlerdi. Türkiye için devreye soktukları yalancı şahitlerden biri de herkesin hatırlayacağı gibi Cengiz Çandar'dı.

Tunus'ta 17 Aralık'ta üniversite mezunu bir işsiz kendisini yakması ile başlayan kalkışma, pek de istedikleri bir şey değildi denetimlerinde

olan bir kalkışma hiç değildi.

Kapitalizmin kendi krizinin somut bir sonucu-uydu. Yoksulluk, işsizlik, emeğin ucuzluğu, sömürünün derin ve keskin olması gibi sınıfsal etmenler vardı. Yani istedikleri bir zar değildi. Tunus'ta başlayan özgürlük hareketinin aynı coğrafya ve kültürde yayılmaması imkansızdı.

Mısır'da yakın zamanda olan işçi hareketlerini dünya kamuoyundan gizleyemeseler bile önemsizleştirmeyi başarmışlardı. Şimdi bu da mümkün değildi. Önünü kesemedikleri akışa yön vermeye, olayları kendi çıkarları doğrultusunda geliştirmeye çalıştılar.

Sorunu sınıfsal temellerinden kopararak, salt özgürlük istemleri doğrultusunda “diktatörlük karşıtı” bir ayaklanma gibi göstermeye çalıştılar. Ayaklanmaların örgütlenmesini sanal aleme kaydırmaya çalıştılar. Sosyal paylaşım sitelerini -facebook, twitter- örgütlenmenin ana damarları haline getirmeyi denediler. Böylelikle muhalefeti denetimleri altına almaya çalıştılar. Bunu kısmen de başardılar. Özellikle ülkemizdeki dezenformasyonun oldukça etkili olduğu görülüyor.

Şubat 2011'de başlayan Libya isyan hareketinin temelinde, Libya'nın sosyo-kültürel özellikleri, ülkenin konjonktürü, küresel sermayenin uzun ve kısa dönemli çıkar ve ihtiyaçları, belirleyici nedenler olarak sayılabilir. Küresel sermaye pek de istemediği, Tunus'ta başlayıp tüm Arap ülkelerin de etkisi hissedilen “Arap baharını”, kendisi için bir “yeni kâr alanları fırsatları

şenliği” ne dönüştürme amacıyla.

Libya’da ki gelişmeler de bu doğrultudadır. Kaddafi’nin 42 yıldır süren diktatörlüğü, daha önceki dostları, başta NATO olmak üzere Amerika, İngiltere ve Fransa’nın fiilli müdahalesi ve Libya petrolünün getiriminden daha fazla pay isteyen kabilelerin ortaklığında yıkılmak üzere.

İsyanın Bingazi’de başlaması, uzun yıllar petrol gelirinden mahrum olan Bingazi’li kabilelerin hoşnutsuzluklarının bir sonucudur. Aynı zamanda Bingazi’lilerin yakınları oldukları söylenen Ebu Selim cezaevinde 1996’da 1000’e yakın tutuklunun öldürülmesi olayını da buna eklemek gerekir.

Kaddafi bir diktatördü. Ayakta kalabilmek için hiçbir ilke gütmeydi. Çıkarları doğrultusunda taktikler uyguladı. Yakınlarının ve kendisinin çıkar-

larını hep ön planda tuttu. Ülkesinin kaynaklarını büyük petrol şirketlerinin emrine sundu.

Şimdi Kaddafi’nin eski dostları, olup bitenleri bize “özgürlük mücadelesi” diye sunuyorlar. Tonlarca bombayla, işgal orduları eşliğinde “demokrasi devrimi”(!) Petrol kokulu yaseminlere kan ve barut kokusu eklenirken, Kaddafi’nin şapkasını giyen silahlı işbirlikçinin çizdiği imaj, bir özgürlük savaşçısı değil. Tahrir meydanında zırhlılara taş atan gençle arasında dağlar kadar fark var.

Libya’da olanlar bir işgal, emperyalist bir müdahale. Akli başında herkesin karşı çıkması gereken haksız bir sahiplenme. Dünyaya bir gözdağı... Sessiz kalmak, bir anlamda NATO’ya ve küresel sermayeye İran ve Suriye’ye yapılacak müdahalenin vizesini vermek anlamına gelir.

6-7 EYLÜL

Grek ve Ermeni Etnik Temizliğinin Son Safhası

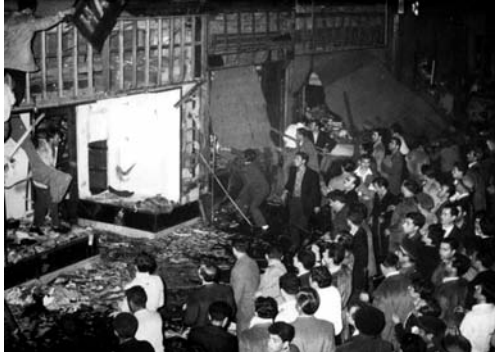
Burjuvazi; Osmanlıdan devraldığı ulusların, halkların inkârı ve imhası geleneğini, Cumhuriyet tarihi boyunca sürdürdü, sürdürüyor. Küçük Asya'nın kadim halkları -Kürtler, Ermeniler, Süryaniler, Nasturiler, Pontuslar, Grekler (Rumlar)-sırasıyla bu inkâr ve imha geleneğinden paylarını aldılar. Bu topraklarda, halkların ulusal kurtuluş mücadeleleri kanla bastırıldı; halklar tehcire, mecburi iskâna, etnik temizlik ve soykırıma tabi tutuldular; topraklarından koparılıp sürüldüler. 6-7 Eylül, bu topraklarda yaşanan inkâr ve imhanın ne ilki, ne de sonucusudur.

6-7 Eylül; 1923 Lozan Mübadele Antlaşması'ndan sonra yalnızca İstanbul ve birkaç ilde kalan Greklerin ve Ermenilerin bakiyelerinin Türkiye'den kovulması; bu bakımdan da 1913-14, 1915-16 ve 1920 yıllarında uygulanan soykırım ve tehcirlerin tamamlanmasıdır.

6-7 Eylül barbarlığı, Kıbrıs'ta 1950'den sonra Kıbrıs'ta yaşananlar bahane edilerek uyulamaya konuldu. Kıbrıs, 1876'da Osmanlı'nın Rusya'ya yenilgisinin ardından Osmanlı lehine arabuluculuk yapmasının ganimeti olarak İngiltere'ye bırakıldı. İngiltere, 1914'te Kıbrıs'ı doğrudan ilhak etti. 1950'lerde adada İngiliz sömürgeciliğine karşı Greklerin örgütlediği mücadele sonrasında ise, 1878den 1950ye kadar Kıbrıs'ı ve Kıbrıs Türklerini unutan Türk egemenleri, bir anda Kıbrıs'ı hatırlayıverdiler. Türk burjuvazisi, adadaki Türkleri -İngiliz emperyalizmini göz ardı ederek- Greklere karşı örgütlemeye başlayınca, Kıbrıs sorunu Türk ve Grek milliyetçilerinin mücadelesine dönüştü. Türk burjuvazisi, Kıbrıs halkının geleceğini karartan bu milliyetçi kavgayı Türkiye'de kalan "azınlıkların" kıyım

ve tehcirine gerekçe olarak kullandı.

Greklerin ve Ermenilerin ölüm tehdidiyle topraklarından sökülüp atılmaları, Özel Harp Dairesi tarafından hazırlanarak yürütüldü. Önce her zaman yaptıkları gibi, provokatif haberlerle, saldırının koşulları hazırlandı. 6 Eylül'den birkaç gün önce Hürriyet gazetesi İstanbul'daki Greklerin ENOSİS'i* gerçekleştirebilmeleri için Kıbrıslı Greklere para yardımını yaptıklarını 1. sayfadan büyük puntolarla duyurdu. 6 Eylül'de Selanik'te, Mustafa Kemal'in doğduğu evin bahçesine Özel Harp Dairesi elamanlarınca bomba atıldı. Haber aynı gün gazetelerin ikinci baskısıyla duyuruldu. Daha önce Türkiye'nin birçok ilindeki -İzmit, Adapazarı, Sivas, Trabzon, Erzurum vb.- Komünizmle Mücadele Derneklerinden toplanıp İstanbul'un çeşitli semtlerinde hazır tutulan

faşist çeteler, harekete geçirildi. Hitlerci yöntemlerle önceden işaretlenen Ermeni ve Greklere ait ev ve işyerleri yakılıp yıkıldı; direnenler öldürüldü. Bu vahşet sonrasında ise sadece saldırıya uğrayanlar değil, ülkenin diğer bölgelerinde - İzmir, Gökçeada, Bozcaada vb.- yaşayan Grekler ve Ermeniler de ülkeyi terk etmek zorunda kaldılar.

Ülkelerinden kovulanların mal varlıkları, sahte evraklarla, bürokrasinin üst katları arasında bölüşüldü. Böylece 1895'te başlayan, 1915'te doruk noktasına ulaşan 1920'de Pontus tehciriyle devam eden "Hıristiyan azınlıklar"ın etnik temizliği, 6-7 Eylül 1955'te tamamlanmış oldu.

Dünden bugüne değişen bir şey yok, Dün 6-7 Eylül'de görev alanlar ile aynı tezgahta yetiştirilenler, bugün iktidar koltuklarında oturmakta ve "eşitlik ve kardeşlik" adı altında aynı geleneği sürdürüyorlar.

* ENOSİS:Kıbrıs Rumlarının Yunanistan ile birleşme projesi

TECRİT VE İMHA PLANI BU KEZ DE BOŞA ÇIKACAKTIR

Devletin, Kürt Özgürlük Hareketi'ni Kürt halkından kopararak tasfiye etme taktiği boşa çıkınca bu taktiğin dayandığı inkâr ve imha stratejisi de çırılçıplak ortada kaldı. Başbakan Erdoğan'ın açıkladığı strateji değişikliği, polislin teçhiz edilerek yetkilerinin artırılması, valilerin yeni yetkilerle donatılması, çöken koruculuk sisteminin yeniden diriltilmesi, askeri operasyonların kara ve hava kuvvetlerinin katılımıyla sistemli ve süreklileştirilmesi -bütün bunlar, her ne kadar 1990'lı yılların olağanüstü hal ve "faili meçhul" cinayetler dönemine dönüldüğünü gösterse de- ondan daha farklı bir stratejiye, Kürt halkına karşı topyekun bir savaşa işaret ediyor. Kürt halkı dört bir yandan kuşatılıyor. Tarih bir kez daha doğruluyor ve olaylar açıkça kanıtıyor ki dünyanın bütün burjuvaları ve egemenleri; işçi sınıfı ve halkların özgürlük mücadelelerine karşı, üzerlerine örttüikleri ulusal şalları bir kenara iterek, bir blok oluşturmakta hiç tereddüt göstermemektedirler. İran egemenleri; İran a karşı, içinde Türkiye'nin de yer alacağından kuşku duyulmayan ABD- İsrail savaş cephesine rağmen, Türk egemenleriyle kardeşleşerek, Kürt halkına karşı birlikte savaşıyor, birlikte eşgüdümlü operasyonlar düzenliyor, Kürt coğrafyasının hemen her karış toprağı, askeri veya sivil hedef ayırt etmeksizin bombalanıyor. Tüm halkı hedef alan ve halkın imhasına yönelik bu sömürgeci savaş yöntemlerine başvurmaları, egemenlerin barbarlığının olduğu kadar, azc içinde olduklarının da kanıtıdır.

Burjuvazi en güçlü olduğuna inandığı bir dönemde, çaresizlik içindedir. Çaresizliğin nedeni; sadece Kürt özgürlük mücadelesinin ulaştığı siyasal boyut değil, Türkiye emekçileri de içinde,

dünyayı sarmakta olan devrimci dalgadır. Çaresizlik içindedir; çünkü Kürt halkının tam desteğini alan Demokratik Özerklik talebinin Türkiye sathına yayılmasından ve devletin gücüne olan "mistik" güvenin sarsılmaya başlamasından tedirgindir. Bunun için önüne çıkan her hedefi bombalıyor, bunun için sivil halkı, çoluk çocuk demeden kurşunluyor. Kürt halkına atılan bombalar; çok iyi biliyoruz ki aynı zamanda tüm Türkiye işçilerini, emekçilerini, aydınları, muhalif etnik ve dini çevreleri hedef alıyor. Demokratik Özerklik talebi etrafında bu topraklarda yeniden, yeni bir tarzda yeşeren birlikte yaşama umudu bombalanıyor. Halkların ve dillerin eşitliği ve kardeşliği bombalanıyor.

Devlet 1920'de Koçgiri'de, 1937-38'de ise Dersim'de uyguladığı savaş yöntemlerini uygulayabilmek için, bu kez bir dış savaşa bel bağlıyor. Kürt özgürlük mücadelesini ezmek için dış savaşı bir araç olarak görüyor ve bölgede savaş kışkırtıcılığını üstleniyor. Provokasyonlarla milliyetçiliği ve şovenizmi besliyor. Çünkü burjuvazi; işçi ve emekçileri şovenizm zahiriyle zehirlemeden, halkları birbirinin karşısına dikmeden Kürt halkına karşı yürüttüğü bu haksız savaşı kazanamayacağını iyi biliyor. Bunun için Suriye'de, Türkiye'de birbirinin ardı sıra provokasyonlar düzenliyor.

Komünistlerin, devrimcilerin bugün öne çıkan görevi; burjuvaziye halkların imhası ve birbirine kırdırılması şansını bir kez daha vermemek ve bu fırsatı ilelebet onun elinden almak için, işçileri, emekçileri, aydınları uyarmak, örgütlemek ve birleştirmektir. Bu, aynı zamanda her gün daha fazla savaş ve yoksulluk üreten kapitalizmden kurtuluşun da yoludur.

10 Eylül

Komünistlerin Birliği Yolunda Tarihsel Bir Adım

M. Köymen

Türkiye’de Komünist hareket, dünyanın emperyalist devletler arasında yeniden paylaşıldığı, Rusya’da zafere ulaşan 1917 Ekim Devrimi’nin bütün dünyayı etkisi altına aldığı ve Türkiye’de emperyalist işgale karşı mücadelenin örgütlenmeye başladığı koşullarda biçimlenmeye başladı. Doğal olarak da, bütün bu koşulların izlerini taşıdı.

Komünistlerin birliğini sağlama, yani komünistleri tek bir Komünist Partisi’nde birleştirme faaliyeti bu koşullar altında, Bolşevik Partisi ile Komünist Enternasyonal’in doğrudan müdahalesiyle, iki koldan yürütüldü.

Birinci kol, ağırlıklı olarak Rusya’da bulunan Türkiyeli göçmenler ve savaş esirleri arasında yürütülen faaliyeti kapsıyor. Bu faaliyet, 1919 – 21 yılları arasında Mustafa Suphi’nin başında olduğu bir grup komünist tarafından Bolşevik Partisi ve Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesi’yle koordineli olarak yürütüldü.

Mustafa Suphi; siyasi faaliyetine 1912’de İttihat ve Terakki karşıtı Milli Meşrutiyet Partisi’ni (bazı kaynaklarda Milli Meşrutiyetperver Fırka olarak da geçiyor) kurma girişiminin bir adımı olan *İfham* gazetesini çıkarmakla başladı.¹ 1913’de Sadrazam Mahmut Şevket Paşa’nın öl-

dürülmesinin ardından diğer İttihat ve Terakki karşıtları gibi tutuklanarak Sinop’a sürüldü. 24 Mayıs 1914’te bir grup arkadaşıyla birlikte Sinop’tan Kırım’a kaçtı. 1. Emperyalist Paylaşım Savaşı’nın başlamasından sonra Çarlık hükümetinin, Türk esirleri ülkenin iç kesimlerine sürme kararı uyarınca önce Kuluğ’a, ardından da Ural’a sürüldü.² Ural’da Bolşeviklerle tanıştı, onların etkisiyle 1915’te Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi’ne (RSDİP) üye oldu. Ural’da esir Türkler arasında faaliyet yürüttü. (Yavuz Aslan, *Türkiye Komünist Fırkası’nın Kuruluşu ve Mustafa Suphi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, s. 11, 14, 16, 23, 24. Aynı konu için, Süleyman Nuri, *Uyanan Esirler*, Tüstav Yay., s. 322)

Mustafa Suphi, Ekim Devrimi’nin ardından Şubat 1918’de sürgün hayatı yaşadığı Ural’dan Moskova’ya geçti. Moskova’da Müslüman Komiserliği ile temas kurdu.³ Şerif Manatov’la tanıştı. Bu büronun yardımıyla, Şerif Manatov’la birlikte *Yeni Dünya* gazetesini çıkarmaya başladı. Gazetenin ilk sayısı 27 Mayıs 1918 tarihini taşıyor. (Y. Aslan, *A.g.e.*, s.25, 26)

Moskova’dan Kazan’a geçerek, Kazan’daki Türkiyeli Komünistlerle ilişki kurdu. Moskova, Kazan ve çevresinde yürüttüğü faaliyetler sonu-

¹Yusuf Akçura’nın yazarları arasında bulunduğu, sahibinin Ferit (Tek) olduğu *İfham* Gazetesinde Mustafa Suphi sorumlu müdür olarak görev yaptı. (Y. Aslan, *A.g.e.*, s.10)

²Yavuz Aslan, adı geçen kitabında Mustafa Suphi’nin Kırım’dan Batum’a ve Bakü’ye geçtiğini, Batum ve Bakü’de İttihat ve Terakki karşıtı *İkbal* ve *Basiret* gazetelerinde yazılar yazdığını, Batum’da tutuklanarak önce Kuluğ’a, sonra da Ural’a sürüldüğünü yazıyor.

³Müslüman Komiserliği, Stalin’in başında bulunduğu Milliyetler Komiserliği’nin bir şubesidir.

cunda 22 Haziran 1918'de Moskova'da Türk Komünistleri (bazı kitaplarda Türk Sosyalistleri olarak da geçiyor) Konferansı'nı topladı. Bu konferansla Türk Komünistleri Teşkilatı'nı (TKT) kurdu, beş kişiden oluşan TKT Merkez Komitesi başkanlığını üstlendi. (Y. Aslan, *A.g.e.*, s.49, 50, 53) 1918 güzünde yeniden Kazan'a geçti, TKT Kazan Şubesi'ni ve Abid Alimov'un yardımlarıyla Türk Kızıl Bölüğü'nü kurdu.⁴ Bu bölük Ağustos 1918'de Çeklerin Kazan'a saldırıları sırasında çatışmalara katılarak, Kazan savunmasında yer aldı. (Y. Aslan, *A.g.e.*, s. 60, 63)

5 Kasım 1918'de Moskova'da yapılan Müslüman Komünistleri Birinci Kurultayı'na katılmak üzere Kazan'dan Moskova'ya döndü. TKT bu kurultaya Mustafa Suphi başkanlığında beş delegeyle katıldı.⁵ (Y. Aslan, *A.g.e.*, s. 64; S.Nuri, *A.g.e.*, s.322) Müslüman Teşkilatları Merkez Bürosu'na üye seçildi. Mustafa Suphi 1919 Ocak'ında TKT'yi örgütlemek ve Türkiye'yle ilişki kurmak amacıyla Kırım'a geçti. TKT ile birlikte *Yeni Dünya Gazetesi* de Kırım'a taşındı. Gazetenin birçok sayısı Kırım'dan Türkiye'ye sokuldu. Kırım'ın Denikin kuvvetlerinin eline geçmesiyle Kırım'dan ayrılarak Odesa'ya, oradan da Moskova'ya geri döndü. (Y. Aslan, *A.g.e.*, s.67, 69, 95; S.Nuri, *A.g.e.*, s.327)

Mustafa Suphi ve Komintern 1. Kongresi

Mustafa Suphi, Mart 1919'da Moskova'da Komünist Enternasyonal'in 1. Kongre'sine katıldı. Kongrede TKT'yi temsilen bir konuşma yaptı. (Y. Aslan, *A.g.e.*, s. 74; S. Nuri, *A.g.e.*, s.323) Kongrenin ardından faaliyetini Taşkent'e taşıdı. Taşkent'te kaldığı üç aylık süre zarfında bir yandan TKT'yi örgütlerken bir yandan da *Yeni Dünya Gazetesi*'ni çıkarmaya devam etti. 6 Mayıs 1920'de Taşkent'ten TKT'ye katılan ve daha sonra TKP'nin kuruluşunda önemli görevler üstlenecek olan bir grup arkadaşı (Mehmet Emin, Süleyman Sami, Baba Nazmı, Süvari Yüzbaşı Hakkı ve İsmail Çıtıcıoğlu) ile birlikte

Bakü'ye geçti. (Y. Aslan, *A.g.e.*, s. 76-77; S.Nuri, *A.g.e.*, s.333-334) Böylece Mustafa Suphi, baştan beri, hem komünistlerin ve savaş esirlerinin yoğunluğu ve hem de Türkiye'ye yakınlığı nedeniyle konumlanmayı düşündüğü, ancak Bakü'nün Bolşeviklerin elinde olmaması nedeniyle ulaşamadığı hedefine de ulaşmış oldu.

Mustafa Suphi, Bakü'de daha önce kurulmuş olan, içinde Halil Paşa, Baha Said, Küçük Talat gibi etkili İttihatçıların yer aldığı Türkiye Komünist Fırkası'nı İttihatçılardan temizlemekle işe başladı. (Y. Aslan, *A.g.e.*, s. 81; S.Nuri, *A.g.e.*, s.333)

Mustafa Suphi 12 Haziran 1920'de Merkez Büro'ya verdiği raporda bu "tesnit ve tevhid"i şöyle özetliyor:

"Azerbaycan inkılâbına bilfiil iştirakle, inkılâptan sonra Bakü'de teşkil edilmek istenen Türkiye Komünist Fırkası'yla münasebete girilmiş ve umumiyetle faaliyetleri tetkik ve teftiş edilmiştir. Neticede Bakü'de teşekkül eden bu fırka azalarının ekseriyetle fırka usul ve nizamlarına pek muvafık olmadığı görülmüş, daha doğrusu esasen firkanın daha teşekkül etmediği anlaşılmıştır. Binaenaleyh 'Kafkasya kanyon'u tarafından esası beş aza heyet-i seferiyenin (Mustafa Suphi ile birlikte Taşkent'ten gelen kadro kastediliyor-*Yayınlayan*) iki üç defa vaki olan içtimai neticesinde firkaya hakiki aza olarak tanıyıp, beraber teşrik-i mesaiye karar verilerek Bakü Türkiye İştirakiyun Fırkası yeniden teşekkül etmiştir." (Y. Aslan, *A.g.e.*, s. 86)

Böylece TKT Bakü Komitesi kuruluyor. Türkiye Komünist Fırkası yayın organı *Yeni Yol* kapatılarak, onun yerini *Yeni Dünya* alıyor.

Mustafa Suphi, Azerbaycan Komünist Partisi'ne sunduğu 16 Haziran 1920 tarihli raporunda, Bakü'deki faaliyetleri hakkında şunları yazıyor :

"Bakü'de Türkiye Komünist Teşkilatları Merkez Bürosu nezdinde Türkiye Komünistleri Bakü Komitesinin teşkil olunduğunu ve şubelere ayrılarak vazi-

⁴Yavuz Aslan, Ethem Nejat'ın Kazan'a giderken Mustafa Suphi'nin yanında olduğunu yazıyor. Temmuz'da Moskova'da kurulan TKT kuruluşunda ismi geçmemesi, Ethem Nejat'la Mustafa Suphi'nin tanışmasının Ağustos – Eylül ayları arasında olduğu ihtimalini güçlendiriyor.

⁵ Kurultay'da TKT üzerinde uzun tartışmalar oldu.

feye başladığını, harbi şubeye Abid Alimof'un ve teşkile başlanan İvanın (askeri birlik-y) harbi komiserliğine Süleyman Sami'nin tayin edildiğini ve Türk esirlerinden gönüllü olarak davet edilen 250 mevcutlu bir müfrezinin hazır olduğunu ve 'Yeni Yol' gazetesi yerine 'Yeni Dünya' gazetesinin yayınlanmasına başladığını yazıyordu." (S.Nuri, *A.g.e.*, s.346; Y. Aslan, *A.g.e.*, s.91)

6 Temmuz 1920 tarihli raporunda ise "Türkiye'nin çeşitli illerine (İstanbul, Trabzon, Rize, Erzurum, Bayazıt, Samsun, Sivas, Tokat, Amasya, Ankara, Konya, Ereğli, Zonguldak) tebligat için mümessiller gönderildiği, *Yeni Dünya* gazetesinin yayına başladığı, Komünist Enternasyonal'in 2. Kongre'sine iki delege gönderildiği" rapor ediliyor. (S.Nuri, *A.g.e.*, s.348; Y. Aslan, *A.g.e.*, s. 94)

Mustafa Suphi, TKP'nin kuruluş faaliyetleri çerçevesinde bir yandan Bakü ve Bakü'ye yakın çevrede örgütlenme ve propaganda çalışmalarını örgütlerken, bir yandan da Türkiye'nin çeşitli illerindeki komünistlere, komünist örgütlere ulaşmak ve onları kongreye katmak için yoğun bir faaliyet yürüttü.

Bu amaçla Salih Zeki; Erzurum, Sivas, Ankara ve Trabzon'a (Y. Aslan, *A.g.e.*, s.98-99) Süleyman Sami; hem Ankara hükümetiyle (M. Suphi'nin Türkiye'ye dönüşle ilgili mektubunu Mustafa Kemal'e ulaştırmak için) ve hem de komünist gruplarla ilişki kurmak için Eskişehir ve Ankara'ya (Y. Aslan, *A.g.e.*, s.99) Abdullah Mesudi ve Ahmet; Zonguldak, Samsun ve Vezirköprü'ye (Y. Aslan, *A.g.e.*, s.102) Yakup, Yusuf Kemal, Baha Ali de komünist faaliyetlerin yoğunlaştığı Karadeniz bölgesine, özellikle Trabzon ve Rize'ye gönderildi (Y. Aslan, *A.g.e.*, s.103). Bu faaliyetlerden kongrenin yaklaşması nedeniyle zamanın kısıtlı oluşu ve Kemalist hükümetin baskı ve takipleri sonucu istenilen sonucun alınamadığı anlaşılıyor.

Mustafa Suphi'nin kongreye yönelik çalış-

malarının önemli bir yönünü de Eğitim ve Ajitasyon-Propaganda çalışması oluşturuyordu. Bu faaliyette *Yeni Dünya* gazetesi önemli bir yer tuttu. (Haftalık olarak 4000 adet basılıyordu ve 2000'i Türkiye'ye gönderiliyordu.) (Y. Aslan, *A.g.e.*, s.105) Her geçen gün artan üyelerin eğitimini karşılamak için de Bakü'de bir parti okulu kuruldu. (Y. Aslan, *A.g.e.*, s.112)

Ayrıca TKT Bakü'de askeri faaliyeti de yeniden organize ederek sürdürdü. Daha önce Kazan'da Mustafa Suphi'nin bir Türk bölüğü örgütlediği belirtilmişti. Bakü TKT kuruluşu ve buna bağlı askeri şubenin oluşması ile birlikte askeri faaliyet de hız kazandı. TKT'ye bağlı Türk Kızıl Alayı'nın mevcudu Eylül 1920'de 800 kişiye ulaştı. (Y. Aslan, *A.g.e.*, s.117) Bu faaliyetlerin sonucu olarak TKT, 1 Eylül 1920'yi kongre tarihi olarak belirledi. Kongre aynı tarihte Doğu Halkları Kurultayı'nın yapılacağına açıklanması üzerine 10 Eylül'e ertelendi. 1 Eylül'de Bakü'de toplanan Doğu Halkları 1.Kongresi'ne Türkiye'den TKT, Mustafa Kemal hükümeti ve Enver Paşa tarafları olmak üzere üç grup katıldı. TKT kongrede Mustafa Suphi başkanlığında kalabalık bir komünist grupça temsil edildi. (S.Nuri, *A.g.e.*, s.349; Y. Aslan, *A.g.e.*, s.140, 143) Kongre'de seçilen 9 kişilik Başkanlık Kurulu'nda TKT'yi İsmail Hakkı temsil etti.

Türkiye'de yürütülen çalışmalar

Komünistlerin birliğini sağlamaya yönelik faaliyetlerin ikinci kolunu, Türkiye'de yürütülen çalışmalar oluşturdu. Türkiye'de yürütülen faaliyet öncelikle iki merkezde; Ankara ile İstanbul'da yoğunlaştı. İstanbul işgal altında olduğundan, oradaki faaliyetler daha yavaş ve kesintili olarak sürdürülebildi.⁶ Bolşevik Partisi ve Komünist Enternasyonal'le doğrudan bağı olması nedeniyle, biz burada daha çok Ankara merkezli faaliyet üzerinde duracağız. Eskişehir

⁶ 1919 yılında İstanbul'da iki sosyalist parti faaliyete geçti. Bunlardan birincisi, başkanlığını Hüseyin Hilmi'nin, sekreterliğini Mustafa Fazıl'ın (Çun) yaptığı Türkiye Sosyalist Fırkası; diğeri de TKP'nin 1923 sonrası örgütlenmesi ve faaliyetinde önemli rol oynayan Şefik Hüsnü'nün 22 Eylül 1919'da kurduğu Türkiye İşçi ve Köylü Sosyalist Fırkası'dır. Ethem Nejat ve Lütfi Nejedet'in de içinde yer aldığı bu grup, 20 Eylül 1919'da *Kurtuluş* gazetesini çıkararak faaliyetlerine başladı. *Kurtuluş* gazetesinin kapatılmasından sonra Haziran 1921'de *Aydınlık* gazetesini çıkararak faaliyetlerini sürdürdü. (Y. Aslan, *A.g.e.*, s.3; S.Nuri, *A.g.e.*, s.40)

ve Ankara merkezli faaliyeti, Türkiye'ye gelen ilk Sovyet temsilcisi olan Şerif Manatov'la başlatmak yanlış olmaz. Şerif Manatov, Temmuz 1919'da Türkiye'ye geldi. İstanbul'da Fransız polisince tutuklandı. İstanbul'daki sosyalist ve komünistlerin yardımıyla hapisten kaçarak Eskişehir'e geçti. (Erden Akbulut-Mete Tuncay, *Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası 1920–1923*, Sosyal Tarih Yay., 83 67. dip not. s.133, 149)

Şerif Manatov Eskişehir'de propaganda ve örgütlenme faaliyetleri yürüttü. Arif Oruç ve Çerkez Ethem'le ilişki kurdu. Çerkez Ethem'in finanse ettiği ve Arif Oruç'un yönettiği *Seyyareyi Yeni Dünya*⁷ gazetesinde yazılar yazdı. Şerif Manatov, Eskişehir'den Ankara'ya geçerek Salih Hacıoğlu ve arkadaşlarıyla tanıştı. (Erden Akbulut-Mete Tuncay, *A.g.e.*, s.150) Yeşil Ordu derneğinin kurucusu ve başkanı Nâzım Bey ve arkadaşlarıyla ilişki kurdu. Nâzım Bey'le yapılan görüşmeler sonuçsuz kalınca, Şerif Manatov ve Salih Hacıoğlu çevresindeki arkadaşlarıyla birlikte 14 Temmuz 1920'de (Hafi) TKP'yi kurdular. (E. Akbulut-M. Tuncay, *A.g.e.*, s.124, 150) Ahmet, Hilmi Ziyetullah Neşirvanov, Şerif Manatov, Salih Hacıoğlu, Cemile Neşirvanova, Fatma Salih Hacıoğlu ve Rahime TKP Merkez Komitesi'ni oluşturdu. Salih Hacıoğlu'da Parti başkanı oldu. (E. Akbulut-M. Tuncay, *A.g.e.*, s.128-129)

Salih Hacıoğlu Komintern'e gönderdiği 2 Ekim 1922 tarihli raporda, Parti'nin 14.06.1920 – 09.01.1921 tarihleri arasındaki faaliyetlerini anlatıyor. (E. Akbulut-M. Tuncay, *A.g.e.*, s.124-128)⁸ Bu raporda, Parti'nin yayın faaliyetlerinin iptidai koşullarda yürütüldüğü belirtiliyor. Yine aynı raporda, Parti programı ve tüzüğünün, Parti bildirilerinin Şerif Manatov tarafından Eskişehir'de kurulu Liva matbaasında basılıp, Eskişehir ve Ankara'da dağıtıldığı, "Çerkez Ethem çetesine" 200 nüsha gönderildiği belirtiliyor. Rapor şöyle devam ediyor :

"Lakin bilhassa 1 numaralı beyanname ile Mustafa Kemal hükümetinin içyüzü teşhir edildikten sonra, hükümet takibata başladı ve yoldaş Şerif Manatov'u tevkif ve hapsetti." (E. Akbulut-M. Tuncay, *A.g.e.*, s.126, 152)

Şerif Manatov, 6 Ekim'de sınır dışı edildi. Şerif Manatov'un tutuklanmasından sonra Upmal yeni Sovyet elçisi olarak 4 Ekim 1920'de Ankara'ya gelerek elçilik görevine başladı. Upmal'la birlikte Ankara'ya gelen Hüseyin Hüsnü TKP'nin 6 – 7 Ekim toplantısında, TKP Merkez Komitesi'ne Ali Oruç ve Upmal da TKP onursal başkanlığına seçildiler. (E. Akbulut-M. Tuncay, *A.g.e.*, s.133-134)

Salih Hacıoğlu'nun sözü edilen raporunda Bakü ile ilişkiler şöyle anlatılıyor:

"Bakü'de Mustafa Suphi arkadaşın riyaseti altındaki Komünist Parti'sinin Anadolu'ya murahhas üye olarak gönderdiği Süleyman Sami (ki, bilahare Mustafa Kemal'in bir casusu olduğu anlaşılacaktı) geçtiği mahallerde birer ikişer adam komünist kaydederek güya birkaç nüve yapmış ve bunlara tesis-i münasebat için adreslerini de Fırka'ya vermiş idi. Fakat bu nüvelerle ne muntazam bir muhabere yapılabildi ve ne de bunlar bir mevcudiyet gösterebildiği için, vücudlarıyla adem-i vücudları müsavi kaldı." (E. Akbulut-M. Tuncay, *A.g.e.*, s.124)

Raporun devamında "Fırka ile harici komünist teşkilatlar ve Rusya Sefarethanesi arasındaki münasebat" başlığı altında Bakü'yle ilişkiye değiniliyor:

"4 Ekim 1920 tarihine kadar⁹... Fırka memleket harici komünist teşkilatlarıyla hiçbir irtibat ve münasebet peyda etmemişti. Mustafa Suphi Yoldaş'ın Ağustos iptidalarında murahhas olarak gönderdiği Süleyman Sami Bakü'ye avdetten sonra Fırka'ya hiçbir haber göndermemişti." (E. Akbulut-M. Tuncay, *A.g.e.*, s.127)

TKP –Hafi - Merkez Komitesi'nin 21 Ağus-

⁷ *Seyyareyi Yeni Dünya*, Bolşevik fikirlerinden etkilenen, hem Mustafa Kemal'e hem de Türkiye Komünist Fırkası'na (Hafi) yakın duran bir gazeteydi. "Dünyanın Fukara-i Kasibesi Birleşiniz!" belgisi altında faaliyetini sürdürdü. (Erden Akbulut-Mete Tuncay, *A.g.e.*, s.15)

⁸ Bu raporun daha detaylı Sovyet elçisi Upmal'ın Enternasyonal Yürütme Komitesi'ne gönderdiği 5 Mart 1921 tarihli raporunda var. (Erden Akbulut-Mete Tuncay, *A.g.e.*, s.147 – 161)

⁹ Upmal'ın Ankara'ya geliş tarihi.

tos 1920 tarihli toplantısında, Süleyman Sami'nin sorduğu sorulara verilen cevapları içeren belgenin 8. maddesi TKP'nin Bakü'ye bakışını net bir biçimde ortaya koyuyor:

“Fırkamız, Üçüncü Enternasyonal esasatını kabul etmiştir. Binaenaleyh Üçüncü Enternasyonale merbut olduğuna kani olduğumuz Bakü'deki iştirakiyun teşkilatlarının Merkezi Komitesini resmen tanıyor. Ona merbutiyeti bir şart bilir. Ve Merkez Komite'nin uzattığı taliskar eli hürmet ve samimiyetle sikar, maddi manevi her türlü muavenetlerine dikkat ve şiddetle intizar ederiz.” (E. Akbulut-M. Tuncay, *A.g.e.*, s.129, 152)

Ayrıca Sovyet elçisi Upmal'ın 27.10.1920 tarihli notunda TKP'nin Bakü ile bir bağlantısının olmadığı belirtiliyor. Bütün bu raporlardan da anlaşılıyor ki, Ankara'daki faaliyet ile Bakü'deki faaliyet arasında, Bolşevik düşüncelere ve 3. Enternasyonal'e bağlılık dışında örgütsel bir ilişki kurulamamıştır.

Bakü – İstanbul ilişkilerine gelince; bu ilişkilerin düzensiz ve kesintili olduğu anlaşılıyor. 10 Eylül TKP Kongresi'ne İstanbul temsilcilerinden biri olarak katılan Lütfi Nejdet'in verdiği bilgilere göre, 1919 yazında Kırım'dan dört, Odessa'dan üç yoldaşın, Haziran 1920'de de Mithat ve Alaattin isimindeki iki propagandacının *Yeni Dünya* gazetesi ve çeşitli materyallerle İstanbul'a gönderildiklerini, gönderilenlerin bir kısmının tutuklandığını öğreniyoruz. (Y. Aslan, *A.g.e.*, s.95)

Yine 1919 yazında İstanbul'da kurulan “Türkiye Sosyalist Fırkası” sekreteri Mustafa Fazıl'ın (Çun) Bakü'de RSFSR enformasyon bürosuna, Mustafa Suphi'nin Nihat Nusret'i İstanbul'a görevli olarak gönderdiğini, bu şahısla kendilerine para gönderildiğini, bu şahsa 3 – 5 sayfalık rapor verdiklerini ve Komünist Enternasyonal'e üye olmak isteklerini ilettiklerini rapor ediyor. (Y. Aslan, *A.g.e.*, s.96)

TKP'nin 1. Kongresi, bu iki koldan yürütülen faaliyetler sonucunda 10 Eylül 1920'de Ba-

kü'de toplandı. Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin Türkiye komünist teşkilatlarının Bakü'de yapılan Birinci Kongresi hakkında raporunda, Kongre toplama faaliyetinin Türkiye kolunun zor koşullar altında yürütüldüğü belirtildikten sonra, Kongre süreci ve Kongre'ye katılım konusunda şu bilgiler veriliyor:

“Bu engeller yüzünden Türkiye komünist teşkilatı Bakü'de yapılan Kongre'ye temsilci davet etme konusunda faaliyetlerini Türkiye'nin bir kısmıyla sınırlı tutmak zorunda kaldı. Ama bütün bu elverişsiz koşullara bakmaksızın, İstanbul, Zonguldak, Ereğli, İnebolu, Samsun, Trabzon, Bayburt, Erzurum, Sivas, Konya, Ankara, Eskişehir, Vezirköprü, Şarki Karahisar (...) ve Ordu'dan teşkilatlı yirmi iki komünist grubu kendi temsilcilerini gönderdi. Anadolu'nun işçi ve köylü teşkilatları Kongre'ye istişari oyla katıldı, daha uzak bölgelerden teşkilatların beş temsilcisi Kongre'ye yazılı raporları vasıtasıyla katıldı. Yukarıda bahis konusu edilen engel ve güçlükleri dikkate alırsak, elde edilen sonuçların bütün tahminleri aştığını söyleyebiliriz. Kongre'ye tam oy hakkına sahip otuz iki temsilci ile istişari oy hakkı olan kırk iki temsilci katıldı. Bununla birlikte Kongre'de temsil edilen işçi ve köylü komünistlerin sayısını tam olarak tespit etmek olanaksızdı.” (*Dönüş Belgeleri 1*, Tüstav Yay., s.15. Y. Aslan, *A.g.e.*, s.216, 254)

Belgelerden yapılan alıntılarla karşılaştırıldığında, TKP Merkez Komitesi raporundaki bu bilgilerin fazla iyimser olduğu görülüyor.¹⁰ Ayrıca Kongre'ye katılan delegelerin isimleri ve hangi illeri temsil ettikleri konusunda da net bilgilere sahip değiliz. Bu açıdan Merkez Komite raporuyla gerçek durum arasında bir bağlantı kurmaktan uzağız. Ancak bütün bu belirsizliklere rağmen TKP, 1.Kongre'siyle, komünist hareketin birliği yolunda tarihsel bir adım atmıştır. Kongre'de Mustafa Suphi, Mehmet Emin, Hilmioğlu Hakkı, Nazmi, Süleyman Nuri, Ethem Nejat, İsmail Hakkı Merkez Komite; Hüseyin Sait, Asım Necati, Selim Mehmedoğlu Merkez Komite Yedek Üyeliklerine; Süleyman Sami, Lütfi Nejdet, İsmail Çitoğlu da Merkez Komite

¹⁰ Doğu komisyonu toplantısında Radek'in TKP 1. Kongre delegelerinin Rusya'da yaşayan komünistlerden oluştuğunu söylemesi üzerine söz alan TKP temsilcisi kongreye Türkiye'den yedi komünist örgütü temsilen dokuz delegenin, bu delegelerin isimlerini ve temsil ettiği illeri belirterek sayıyor. Türkiye'den 6 Ekim'de sınır dışı edilen Ş. Manatov'un Ankara delegesi olduğunu söylüyor. (*Dönüş Belgeleri 2*, Tüstav Yay., s.188-189)

tesisi Teftiş Komisyonu'na seçildi. Mustafa Suphi TKP Başkanı, Ethem Nejat da TKP Sekreteri olarak seçildi. (Y. Aslan, *A.g.e.*, s.264; S.Nuri, *A.g.e.*, s.355-356; *Dönüş Belgeleri-1*, s.31)

TKP 1. Kongresi sonrasında Ankara ve İstanbul'daki komünist teşkilatların Bakü'den bağlantısız olarak faaliyetlerini sürdürmeleri, kongrenin Türkiyeli komünistlerin birliğini sağlamada yetersiz kaldığını doğruluyor. İstanbul'da Türkiye İşçi ve Köylü Sosyalist Fırkası etrafında toplanan grubun, etkin olmasa da, faaliyetini önce *Kurtuluş* dergisini, ardından da *Aydınlık* gazetesini çıkartarak sürdürdüğü anlaşılıyor.

Ankara'ya gelince, Ankara Eylül 1920 ile Şubat 1921 tarihleri arasında sınıf mücadelesinin en keskin dönemini yaşadı. İttihatçıların önemli bir kesimini çevresinde toplayarak, Müdafaa-i Hukuk hareketi üzerinden örgütlenen Mustafa Kemal önderliğindeki burjuva iktidar, bu tarihler arasında işçi sınıfı ve halkın örgütlenmesine karşı tam bir savaş konumu aldı. Yeşil Ordu¹¹ derneğinin başkanı ve meclisteki halk zümresi grubunun liderlerinden Nâzım Bey'in 4 Eylül 1920'de mecliste yapılan oylamada M. Kemal'e rağmen içişleri bakanı seçilmesi M. Kemal ile Nâzım Bey ve temsil ettikleri güçler arasındaki iplerin gerilmesine yol açtı. (E. Akbulut-M. Tuncay, *A.g.e.*, s.124, 130, 131,156)

Nâzım ve Şükrü beylerin Bolşevik düşünceye yakınlıkları, Meclisteki Halk Zümresi üzerindeki etkileri hafi (gizli) TKP ile kurdukları ilişkiler ve Nâzım'ın M. Kemal'e rağmen içişleri bakanı seçilmesi M. Kemal'i iyice tedirgin etti. Çerkez Ethem'in Yozgat isyanını bastırdıktan sonra Ankara'ya gelişinde Yeşil Ordu'ya üye olması bu tedirginliği daha da artırdı. (E. Akbulut-M. Tuncay, *A.g.e.*, s.155, 156)

M. Kemal; bir yandan burjuva iktidara karşı

açık bir tehdit oluşturan bu güçlere (hafi TKP, Yeşil Ordu, Halk Zümresi ve Çerkez Ethem kuvvetleri) karşı savaş planlarını hazırlarken, bir yandan da bu planları, provokasyonlarla adım adım uygulamaya koydu.

1. Çerkez Ethem'i yanına alarak baskıyla Nâzım Bey'in içişleri bakanlığından istifasını sağladı.

2. Yeşil Ordu ve Halk Zümresi'ni parçalamak için bu örgütlenmelerde kendine bağlı ittihatçıları harekete geçirdi. (E. Akbulut-M. Tuncay, *A.g.e.*, s.130, 131) 8 Eylül'de açıklanan Halk Zümresi programının karşısına 13 Eylül'de Halkçılık programıyla çıktı. (E. Akbulut-M. Tuncay, *A.g.e.*, s.124)

3. 18 Eylül'de "kaçak erat ve casusların" yargılanması ile görevli İstiklal Mahkemeleri kaldırıldı.

4. 18 Ekim'de resmi TKP'yi kurdurdu.¹² Resmi TKP'nin kuruluşu Sovyet elçisi Upmal'ın 5 Mart 1921 tarihli raporunda şöyle değerlendirildi:

"Mustafa Kemal Paşa güvenini hak etmiş vur-guncu, gerici ve zorba dostlarını kışkırtarak bir Türkiye Komünist Partisi kurduttu...26 Ekim günü İçişleri Bakanlığı 164 no'lu resmi hususi tebligatını...yayınlayarak *TKP'nin resmen kurulduğunu ve bu partinin mührünü taşıyan tasdik belgesi bulunmayan kişilerin hiçbir gerekçeyle komünizm propagandası yapamayacağını ve Yeşil Ordu teşkilatının bu partiye dönüşüp onun emrine girdiğini* duyurdu. Bu tebligatın amacı, komünizm propagandasını engellemek ve aynı zamanda gizli çalışan TKP'nin (hafi TKP) dağılmasına yol açmaktı." (E. Akbulut-M. Tuncay, *A.g.e.*, s.153, 134)

Resmi TKP'nin kuruluş amaçlarından bir diğeri de Yeşil Ordu ve meclisteki Halk Zümresi'ni parçalamaktı. Nitekim parti kurulduktan sonra Yeşil Ordu ve Halk Zümresi'nin önemli

¹¹ Yeşil Ordu derneği Mayıs 1920 de Nâzım bey ve arkadaşları tarafından, yarı legal bir örgüt olarak kuruluyor. Kurucuları arasında Nâzım ve Şükrü Beyler gibi Bolşevik sempatzı halkçılar, Yunus Nadi, Hakkı Behiç gibi M. Kemal yanlısı İttihatçılar ve Şeyh Servet gibi "İslami sosyalistler" yer aldı. Nâzım bey 25 kişilik Yeşil Ordu MK'de başkanlık görevini yürüttü. Yeşil Ordu Ankara, Eskişehir, Samsun, Amasya, Tokat, Zile ve Sivas'da teşkilatlar kurdu. Yeşil Ordu TBMM'de 85 kişilik bir meclis gurubuna sahipti. (E. Akbulut-M. Tuncay, *A.g.e.*, s.155)

¹² Tevfik Rüştü, Yunus Nadi, Kılıç Ali, Hakkı Behiç, Refik Koraltan gibi isimler Resmi TKP kurucuları arasında yer aldı. (E. Akbulut-M. Tuncay, *A.g.e.*, s.131) Hakkı Behiç parti başkanı, Yunus Nadi'nin Yeni Gün'ü de partinin resmi yayın organı oldu. (E. Akbulut-M. Tuncay, *A.g.e.*, s.33) Tevfik Rüştü, 3. Enternasyonal Kongresi'ne katılmak üzere 1921'de Moskova'ya gitti. Kongre'ye iki rapor sundu. (E. Akbulut-M. Tuncay, *A.g.e.*, s.70-82) Resmi parti M. Kemal'in savaş planının başarıyla tamamlanmasının ardından ortadan kalktı. (E. Akbulut-M. Tuncay, *A.g.e.*, s.37)

bir kısmı ya resmi partiye geçti ya da ayrıldı. (E. Akbulut-M. Tuncay, *A.g.e.*, s.153)

Hafı TKP, resmi partinin kuruluşunun kendisini hedef aldığını görerek gelecek saldırıyı püskürtmek için Yeşil Ordu ve Halk Zümresi'nin "Halkçı" kanadıyla birleşmeye karar verdi. (E. Akbulut-M. Tuncay, *A.g.e.*, s.137, 153) Bunun için Salih Hacıoğlu'nu görevlendirdi. (E. Akbulut-M. Tuncay, *A.g.e.*, s.138, 154) Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası (THİF) birleşme protokolü 22 Kasım'da imzalandı ve 7 Aralık 1920'de THİF resmen kuruldu. 16 Ocak 1921'de yayın hayatına başlayan *Emek* gazetesi yeni partinin yayın organı oldu.¹³ (E. Akbulut-M. Tuncay, *A.g.e.*, s.139, 154, 157, 158)

5. 1920 Aralık sonu 1921 Ocak başı plan uygulamaya geçiyor, Çerkez Ethem kuvvetleri dağıtılıyor. THİF'in 12 ve 17 Aralık 1920 toplantılarında M. Kemal'in Çerkez Ethem'e karşı bir hazırlık içinde olduğu seziliyor. THİF'in 17 Aralık toplantısında M. Kemal'in desteklenmesi kararı alınıyor (E. Akbulut-M. Tuncay, *A.g.e.*, s.140) Ayrıca Ethem kuvvetleri içinde yer alan "Demirci Efe'nin Ethem Bey'den tenviratına" karar veriliyor. (E. Akbulut-M. Tuncay, *A.g.e.*, s.141) Çerkez Ethem sorunu 28 Ocak 1921'de Ethem'in "geçiş hakkı" talebiyle Yunan kuvvetlerine teslim olmasıyla "çözülür." (Emre Cilasan, *Baki İlk Selam*, Belge Yay. s.74)

6. THİF, Çerkez Ethem olayını İttihatçıların eseri olarak görür. (E. Akbulut-M. Tuncay, *A.g.e.*, s.142) Sovyet elçisi Opmal, Çerkez Ethem olayını yeni Sovyet elçisi olarak Ankara'ya gelen Kars'taki Budu Mdivani'ye telgrafla bildirir:

"Batılı emperyalistlerin ardından yürüyerek örgütlediği başarısız ayaklanmanın ardından Ethem Yunanlılar'a kaçmıştır. Hükümet onun yandaşlarıyla birlikte devrimci örgütleri de tepelemek istemektedir."¹⁴ (E. Akbulut-M. Tuncay, *A.g.e.*, s.144)

¹³ THİF MK'ne hafı TKP'den Ahmet Hilmi, Salih Hacıoğlu, Ziyetullah Nevşirvanov, Fatma Salih; Y. Ordu'dan Nâzım Bey, Servet Bey; Halk Zümresi'nden Şükrü Bey, Hulusi Bey; Sovyet elçiliğinden Hüseyin Hüsnü, Opmal ve Palyakov seçildi. Nâzım Bey, parti başkanı Opmal ve Palyakov onursal başkan oldular. (E. Akbulut-M. Tuncay, *A.g.e.*, s.154) THİF, kuruluşuyla birlikte birçok ilde teşkilat kurdu. Şeyh Servet, Ankara'dan Mardin ve Urfa'ya kadar birçok ilde kalabalık topluluklara İslamla Bolşevizm'in uyumu üzerine konuşmalar yaptı. (E. Akbulut-M. Tuncay, *A.g.e.*, s.158) THİP'nin kuruluşu aynı zamanda komünist hareketin "İslami sosyalizm"le girdiği ilk deneyimdir.

¹⁴ Sözü edilen telgraf, Mdivani'ye ulaştığında Mustafa Suphi de Kars'ta Mdivani ile birlikteydi.

Tam da böyle olur. Ethem bahane edilerek THİF üyelerine karşı tutuklamalar başlar. Önce THİF içindeki hafı TKP'liler tutuklanır. Opmal'ın verdiği bilgilere göre "20 Ocak tarihine doğru eski illegal teşkilatın bütün aktif MK üyeleri artık parmaklıklar ardında bulunuyor." 21 Ocak'ta *Emek* gazetesi "M. Kemal'e önder olarak saygısızlık ifadelerinden" dolayı kapatılıyor. (E. Akbulut-M. Tuncay, *A.g.e.*, s.159) Tutuklamalardan paniğe kapılan Nâzım ve Şükrü beyler 2 Şubat 1921'de gazetelere ilan vererek THİF'nin kapatıldığını duyuruyor. (E. Akbulut-M. Tuncay, *A.g.e.*, s.143). Tutuklananlar İstiklal mahkemelerinde yargılandı; 9 Mayıs'ta Nâzım bey, Salih Hacıoğlu, Ziyetullah Nevşirvanov ve gıyabında Şerif Manatov 15'er yıl ağır kürek cezasına çarptırıldı. (E. Akbulut-M. Tuncay, *A.g.e.*, s.143)

7. M. Kemal'in yürüttüğü savaş planının son halkası olarak Mustafa Suphi ve MK üyeleri başta olmak üzere TKP'nin 15 yöneticisi, 15 komünist, 28-29 Ocak'ta Karadeniz'de katledildi. Mustafa Suphilerin öldürülmeleri başlı başına bir yazı konusu olduğundan biz burada yazının kapsamı içinde kalarak konuya değineceğiz. Katliam M. Kemal ve Kazım Karabekir'in emir ve kontrolünde, yerel yöneticiler ve Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerinin katılımı, Yahya Kâhya ve adamlarının tetikçiliğinde gerçekleştirildi. Resmi tarih, olayın tek sorumlusu olarak hep Kazım Karabekir'i işaret etti. Kazım Karabekir, katliamın sorumluluğunun tek başına kendisine yıkılmasından rahatsız olacak ki Yahya Kâhya'yı çete faaliyetlerinden dolayı Trabzon'da tutuklatıp yargılanmak üzere Yozgat'a gönderdi. Yozgat'ta yargılanan Yahya Kâhya beraat etti. Trabzon'a döndü. (Y. Aslan, *A.g.e.*, s.344) Trabzon'da katliam hakkında "ileri geri" konuşması üzerine M. Kemal, özel muhafızı İsmail Hak-

kı'yı (Tekçe) Topal Osman'la birlikte Trabzon'a göndererek Yahya Kâhya'yı öldürttü (Y. Aslan, *A.g.e.*, s.355). Daha sonra da aynı yöntemle Topal Osman'ı öldürttü. Böylece iktidarı ele geçiren burjuvazinin, M. Kemal hükümeti eliyle işçi sınıfı ve halka karşı yürüttüğü savaşın ilk kanlı perdesi de kapanmış oldu. İktidarın sağlamlaştırılması, M. Kemal'in Sovyetler'e karşı da izlediği taktikte bir değişime olanak sağladı. M. Kemal bu taktik değişimini Moskova'da bulunan Tefvik Rüştü Aras'a 16 Mayıs 1921'de yazdığı mektupla şöyle dikte ediyor:

"Rusların eğilimlerini ve büyük yardımlarını sağlamak için müsamaha edilen ve komünizmi temsil eden her türlü örgütler tüm olarak ortadan kalkmıştır. Türkiye Komünist Partisi ile Halk İştirakiyun Fırkası bugün tam olarak dağılmış ve ülkede komünizm mesleğini tutan ve temsil eden resmi, özel hiçbir örgüt kalmamıştır." (E. Akbulut-M. Tuncay, *A.g.e.*, s.82)

Bu saldırıların ardından yeni yeni örgütlenmekte olan Türkiye komünist hareketi hem Türkiye ve hem de Bakü örgütlerinin aldığı darbelerle, bir dönem için de olsa kesintiye uğradı. THİF başkanı Nâzım Bey gazetelere ilan vererek Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası'nı kapattığını açıkladı. Mustafa Suphi'lerin Türkiye'ye dönüşü öncesinde Bakü'de oluşturulan TKP Dış Bürosu 24 Nisan 1921'de lağvedildi. Yerine Süleyman Nuri, Abid Alimov ve İsmail Hakkı'dan oluşan örgüt bürosu kuruldu. (*Dönüş Belgeleri 2*, Tüstav Yay., s.151; S.Nuri, *A.g.e.*, s.401)

Gelenekten Bugüne ve Geleceğe

Aradan geçen yüzyıla yakın bir sürenin ardından ne yazık ki bugün Türkiyeli komünistlerin önünde yine aynı sorun, Komünistlerin birliği ve devrimci bir Komünist partisi yaratma sorunu, ivedi bir görev olarak duruyor.

Bugün dünya; neredeyse geçen yüzyılın aynı tarihlerine denk düşen kapitalist kriz, emperyalist savaş ve devrimci bir alt-üst oluşun kesiştiği bir kavşakta duruyor. Devrimci bir krizin için-

den geçiyoruz, devrimci dönüşümün eşiğindeyiz. Ancak işçi sınıfı ve komünist hareket, bu tarihi dönüm noktasında -ve belki de hiçbir dönem- devrimci krize bugünkü kadar hazırlıksız yakalanmamıştır.

İşçi sınıfı; bütün dünyada, burjuvazinin ekonomik ve politik saldırısı altında savunma konumuna itilmiş, sınıfın sendikal örgütlenmesi de neredeyse çökertilmiştir.

Komünist hareket, likidasyona uğramadığı ülkelerde bile, ideolojik olarak savrulmuştur. İdeolojik, siyasal, örgütsel, kültürel ve moral değerler olarak 1917'lerle kıyaslanamaz bir durumdadır. Ekim Devrimi gibi ateşleyici ve esinlendirici bir güçten, Komünist Enternasyonal gibi devrimci bir otoriteden yoksundur.

Bütün bunlara mücadele içindeki komünistlerin ideolojik yalpalamaları, işçi sınıfından kopukluğu, konformizmi, zaafı, güvensizlikleri ve sorunlara duyarsızlıkları eklediğinizde işimizin daha da zor olduğu su götürmez.

Eski nitelik bu devasa sorunları çözmeye yetmiyor. Yeni dönem, bu döneme cevap verecek yeni bir devrimci niteliği zorunlu kılıyor. Bu zorunlu yeni devrimci nitelik; yüzümüzü geçmişe çevirerek, geçmişe öykünerek veya ona güzellikler düzerek yaratılamaz. Geçmişteki kişisel devrimci konumlar baz alınarak ve siyasal aidiyetlere bu pencereden bakarak, siyasal eleştiriden vazgeçerek oluşturulamaz.

Geçmişten geleceğe köprü kişisel konumlar ve aidiyetlerle değil, ancak ideoloji ve siyaset yoluyla kurulabilir. Ve yalnızca bu yoldadır ki geçmiş kişilik ve aidiyetler geleceğe taşınabilirler. Geçmişten devralınan bilgi ve birikim; ancak bugünkü devrimci görevleri üstlenebildiği, geleceğe doğru devrimci bir yürüyüşün kaldırıcı olabildiği oranda devrimcidir.

Bugün nesnel ve öznel koşullardaki bütün yetmezliklere, olumsuzluklara, savrulma ve dağılmalara rağmen komünistlerde bu bilgi ve deneyim birikimi vardır. Önemli olan, bu eşsiz değeri bireysel bir bilgi ve deneyim olmaktan çıkartarak siyasallaştırmak, büyük bir inat ve kararlılıkla devrimin hizmetine sunmaktır.

12 EYLÜL DARBESİ

TEKELCİ BURJUVAZİNİN KANLI YUMRUĞU

Yusuf Erdem

“Geçmişle ancak, yaşananların sebepleri ortadan kalktığı zaman hesaplaşmış olacağız.”
- Adorno -

Bundan tam 31 yıl önce, 12 Eylül 1980 günü ordunun tepesindeki beş general bir darbeyle “emir komuta zinciri içinde” iktidara el koydu. Bu müdahale ile Süleyman Demirel’in Başba-kan’ı olduğu hükümet görevden alındı, Türkiye Büyük Millet Meclisi lağvedildi, 1970 sonra-sında değiştirilen 1961 Anayasası tamamen rafa kaldırıldı; işçi sınıfının, emekten yana tüm güçlerin ekonomik ve siyasal örgütlenmeleri kapatılıp dağıtıldı, yöneticileri de tasfiye edildi. Başta DİSK ve ona bağlı sendikalar olmak üzere birçok sendika kapatıldı ve yöneticileri tu tuklandı. Öncü devrimci işçiler fabrikalardan atıldı. İşçi sınıfı ve emekten yana on binlerce komünist, devrimci demokrat, sosyalist kişi ve örgüt yöneticileri cezaevlerine dolduruldu ve tamamına yakını işkencelerden geçirildi. Böylece Türkiye siyasetinin, ekonomisinin ve ideo-lojik-hukuksal yapısının yeniden tasarlanıp köklü biçimde değişime uğratıldığı yeni bir dönem başlatıldı.

Darbeciler; 12 Eylül darbesinin gerekçesi olarak ülkede yaygınlaşan siyasi cinayetleri, TBMM’nin bir türlü Cumhurbaşkanı’nı seçememesini ve 6 Eylül günü Konya’da Necmettin Erbakan önderliğinde yapılan ve darbe liderlerinin şeriat amaçlı bir kalkışma girişimi olarak nitelendiği Kudüs Mitingini gösterdiler.

Oysa okul kantinlerinden sokaklara, mahal-

lelere taşan sokak cinayetleri; kahve taramaları ve Alevi mahallelerine yönelen kitle katliamları; tanınmış bilim adamı, aydın, gazeteci ve sendikacılara yönelen -ve çok ses getirerek büyük infial uyandıran- karanlık cinayetler vb. halkı canından bezdirerek “ölümü gösterip sıtmaya razı etme” ve böylece darbeye elverişli psikolojik ortam hazırlama hedefine yönelik son derece planlı, kanlı ve karanlık bir tertibin sonu-cuydu. CIA’sından, MİT ve Kontrgerilla’sına, MHP’li faşist milislerden siyasi polisine ve sıkıyönetim yetkililerine kadar tüm failler bu tezgâhın parçalarıydılar. Alevi-Sünni farklılığını kaşıyarak yarattıkları Çorum, Kahramanmaraş ve Sivas kitle kırımları; her gün on beş-yirmi kişiyi bulan siyasi cinayetlerin tüm amacı; insanlarımızın çoğunluğuna “Açlığa da, hak ve özgürlüklerden yoksun kalmaya da razıyım; yeter ki çocuğum, eşim akşam eve sağ salim dönsün. Ne olacaksa olsun artık!” dedirtebilmektir. Bu ortamın iyice oluşması için -yani daha çok insanın öldürülüp dehşet ortamının daha da koyulaşması için- darbeciler, darbe gününü bile birkaç ay ertelediklerini sonradan itiraf ettiler.

“12 Eylül darbesinin asıl sebebi nedir?” sorusuna, darbeciler ve çok sayıda insan “Anarşi ve terör yüzünden.” yanıtını vermekteydi. Gerçekten de kanlı bilanço dehşet vericiydi:

“Anarşi ve terör yüzünden denecektir. 22 Aralık 1978’de Kahramanmaraş’ta çıkan olaylarda 109 kişi öldürüldü, 500 ev ve işyeri tahrip edildi. Sivas ve Çorum gibi yerlerde çıkan olaylarda çok sayıda insan hayatını yitirdi. 1977’de Taksim Meydanı’nda 1 Ma-

yıs'ı kutlamak için toplanan işçilerin üzerine ateş açıldı, 34 kişi öldü. General Evren, 12 Eylül darbesinden önceki iki yıl içinde 5 bin 241 kişinin teröre kurban gittiğini, buna son vermek için askerî müdahalenin zo-runlu olduğunu ileri sürdü!"¹

Oysa psikolojik bir harekâtı yürürlüğe sokan karanlık güçlerin asıl hedefi "anarşi ve terör"ü durdurmak değil, tam tersine cinayet, terör ve kitle kırımlarını kışkırtarak darbeye ortam hazırlamaktı. Alevi-Sünni farklılığını kaşıyarak yarattıkları Çorum, Kahraman Maraş ve Sivas kitle kırımları; her gün on beş yirmi kişiyi bulan siyasi cinayetlerin tüm amacı; insanlarımızın çoğunluğuna "Açlığa da, hak ve özgürlüklerden yoksun kalmaya da razıyım; yeter ki çocuğum, eşim akşam eve sağ salim dönsün. Ne olacaksa olsun artık!" dedirebilmektir. Bu ortamın iyice oluşması için -yani daha çok insanın öldürülüp dehşet ortamının daha da koyulaşması için- darbeciler, darbe gününü bile birkaç ay ertelediklerini sonradan itiraf ettiler.

MHP çevresinde kümelenen faşist çeteler aracılığıyla sürekli tırmandırılan cinayetler, sokak terörü, darbecilerin diliyle 'anarşi ve terör'; siyasetçilerin Cumhurbaşkanı seçememeleri, sorunları çözememeleri, beceriksizlikleri; 12 Eylül darbesine ortam hazırlayan ve gerekçe olarak kullanılan sözde nedenlerdi. Ve 12 Eylül'le birlikte, siyasi cinayetler, sokak terörü bitti; onun yerini ise işkencehanelerde, askerî ve sivil hapishanelerde, askerî mahkemelerde, darağaçlarında... en gaddar, en acımasız biçimde sürdürülen işkenceler, zulümler, ölümler şeklinde devlet terörü aldı. Mamak, Metris ve özellikle Diyarbakır cezaevlerinde *insanı öldürmeden önce onursuz duruma düşürmek, hiçleştirme, öz saygısını bitirmek için şeytanın aklına gel-meyecek zulümler icat ettiler. Ama bu ağır zulümlere çok sayıda insanımız direndi, Onlar için "Mesele, esir düşmekte değildi, / Teslim olmamaktaydı bütün mesele."* Mazlum Doğan, Diyarbakır cezaevinde kendini yakarak zulmü bütün dünyaya aşikâr etti; ölüm oruçlarında birçok devrimci tutuklu ve mahkûm ölümü

göze alarak direndi ve birçok savaştı kendi canını ortaya koyarak bu sınıflar savaşının esaret ortamında insanlık onurunu korudular.

Dolayısıyla darbecilerin terörü durdurmak gerekçesi, sahte ve demagojik bir gerekçedir. Tam tersine Cuntayı tezgahlayan güçler, darbeye ortam hazırlamak için alevlendirdikleri sokak terörünü, darbeden sonra sınıf terörü biçiminde işkence ve hapishanelerde, görevliler eliyle faili meçhul cinayetler biçiminde -özellikle G.Doğu'da- veya ev baskınlarında teslim olanları da katlederek sistematik biçimde yoğunlaştırdılar.

Darbenin gerçek iç ve dış nedenleri

Darbenin gerçek iç ve dış nedenleri ise daha derinde ve daha karmaşıktır.

Birincisi ve en önemlisi, ekonomik sistem tıkanmıştı, ülke derin bir ekonomik kriz içindeydi. O güne kadar geçerli olan "ithal ikameci" sermaye birikim modeli gerek iç, gerek dış bir dizi dinamikler nedeniyle tıkanmıştı. Borç bulunmuyor, Demirel'in deyişiyle "seksen sente bile muhtaç" olduğu için ithalat yapılamıyor, iç pazar doyurulamıyor, en temel ihtiyaç maddeleri için saatlerce kuyruklar da bekleniyor, grevler giderek yaygınlaşıyor ve işçinin ücret talepleri karşılanamıyordu.

Bu derin ekonomik kriz; süregelen bir siyasi krize dönüştü. İktidar bloku içindeki çelişkiler sertleşince blok içinde tam bir dağılma baş gösterdi; siyasi partilerin toplum kesimlerini temsil edememe durumu ortaya çıktı. Zaten Türkiye'nin yapısı gereği -iktidar olmanın şiddet ve zor aygıtına göre,- son derece zayıf ve burjuvazi bakımından oldukça güvenilmez olan liberal iktidar aygıtları (meclis, siyasi partiler, hukuk sistemi, basın ve üniversite gibi yanlış bilinç aygıtları) işlemez oldu ve işlevsiz kaldı.

Özetle ekonomi işlemiyor, siyasal erk yönetmiyor, düzen debelendikçe daha büyük bir kriz içine yuvarlanıyordu. Yönetenler, eskiden olduğu gibi eski yöntemlerle yönetmiyor; bundan daha da önemlisi yönetilenler artık eskisi yönetilmek istemiyordu. Çünkü ekonomik kriz, si-

¹ Türker Alkan, "Allah Göstermesin!", *Radikal*, 13 Eylül 2009, s.17.

yasi krizi doğurmuş; her ikisi bir arada tam bir toplumsal krize evrilmişti.

İktidar bloku dağılırken karşı blok ise muazam bir eylemlilik içindeydi. İşçi sınıfının yaygın, inatçı grevleri, artan kitle gösterileri, giderek siyasi istemlerle ayağa kalkarak ‘kendisi için sınıf’ olmaya karar vermesi, öncü unsurların devrimci komünist bilinçle buluşması; devrimci demokrasinin ve komünistlerin –tepede olmasa da- faşist çetelere ve devletin komplolarına mahallelerde, işyerlerinde dayanışma komiteleri, direniş komiteleri içinde eylem birliğine yönelmeleri – Çorum’da, İzmir TARİŞ direnişinde olduğu gibi- saldırıları geriletirken direnişlerin birer halk hareketine dönüşmesi burjuvazi için kabul edilebilir şeyler değildi.

Burjuvazi; biriken sınıf kinyile elindeki araçları kullanarak tüm muhalif örgütleri dağıtmak, direnişleri kırmak, muhalefeti susturmak zorundaydı. Bu köklü yöntem değişikliğine iki yünden şiddetle ihtiyacı vardı: Yeni bir sermaye birikim rejimini, - yani IMF ve Dünya Bankası’nca dayatılan, Özal’ca şekillendirilen “24 Ocak Kararları”nı; ancak direnişlerin, karşı çıkışların olmadığı stabilize bir ortamda –ki bu ortamı Türkiye’de faşist bir darbe ile ordu sağlayabilirdi- uygulayabilirdi. İkincisi de işçi sınıfının, emekçilerin ve kaderini işçi sınıfıyla bağlamış olan aydın ve gençliğin direnişini kırmak, örgütlülüğünü dağıtmak zorundaydı. Bu örgütlü güçlerin hak arama mücadeleleri ortamında 24 Ocak kararlarını uygulayamazdı, komünistlerin ve devrimci demokratların olası ittifaklarını ve halk yığınları arasında kökleşerek devrime yönelmelerini engelleyemezdi. Kürt özgürlük hareketinin ezilmesi, Alevi kıpırdanışlarının da susturulması gerekiyordu.

Öte yandan Türkiye’nin işbirlikçi tekelci burjuvazisi, 12 Mart darbesinde başvurduğu tüm kanlı, hoyrat şiddete karşın, arzu ettiği reorganizasyonu tam gerçekleştirememişti.

Uluslararası tekelci sermaye de, azalan -hatta ABD’de % 5’lere kadar inip ‘yok’ denilecek düzeye inen- kâr oranlarını yükseltebilmek için, krizi aşabilmek -hiç olmazsa erteleyebilmek-

için yeni bir ekonomik politikaya yönelmiş; krizin tüm yükünü işçi sınıfı ve emekçi halk ve dünya halklarının sırtına yıkmak için vahşi kapitalizmin en ilkel ideolojisini, *neoliberal-muhafazakâr* anlayışı, parlatarak piyasaya sürmüştü. Reagan eliyle ABD’de, ‘Demir Leydi’ Margaret Thatcher eliyle İngiltere’de büyük grevleri kırarak, sosyal hakları budayarak, dolaylı ve dolaysız vergileri artırarak, serbest piyasa ekonomisiyle emekçileri piyasanın acımasızlığına terk ederek köklü bir politika değişikliğine yöneldiler. ABD; Türkiye, Şili, Arjantin, Pakistan gibi ülkelerde bu politikaların uygulanabilmesi ve bu ülkelerin, sistemin kontrolünde kalması için en kanlı darbelere bile destek vermekten çekinmemekteydi. Öte yandan, ABD’nin Türkiye’de en güvendiği kurum, NATO’un güney kanadının en etkili gücü olan Türk ordusuydu. Kısacası, ABD, TÜSİAD, TİSK; darbecilerin arkasındaydı ve daha ötesi onu “mecburen ve acilen” göreve çağırıyordu.

Özetlersek; tıkanmış bir ekonomi ve derin bir ekonomik kriz, ağır bir siyasi ve toplumsal krizi besliyor. Köklü değişikliklere gitmeden eskisi gibi ve eski yöntemlerle yönetemeyen bir burjuvazi ve eskisi gibi yönetilmeye isyan eden bir işçi sınıfı ve geniş halk yığınları. Bu, tam bir *devrimci durum* tanımıdır.

Ne var ki devrimci durumu devrime dönüştürebilmek, yani krizi *devrim yoluyla çözebilmek* için uluslararası durumun (ve elbette uluslararası devrim güçlerinin), ulusal ölçekte işe “*öznel etken*”in; yani işçi sınıfının ‘*kendisi için sınıf olma bilinci*’ ve kararlılığının, sınıfın devrimci partisinin; sınıfın kavgasını yönetebilme ve ayrıca tüm devrim ve demokrasi güçlerini sınıf çevresinde devrimci bir sel yatağında birleştirebilme ustalığı. Ve mutlaka güçler dengisinin elverişli olmaması nedeniyle bir muharebeye kaybetse bile faşist darbe girişimini, kalkışmayı; eylemli olarak karşılama (genel grev, işyerlerini teslim etmeme, sokağa çıkma, pasif direnişler...) ve hiçbir koşulda, örgütlülüğü ve mücadeleyi kesintiye uğratmama... gibi niteliklerle donanmış olması gerekliydi.

Oysa herkesin bildiği gibi, devrim güçlerinin ideolojik ve politik düzeyi yeterli ve net değildi, örgütlülük düzeyi siyasi gericilik döneminde de varlığını sürdürerek savaşılmaya hiç elverişli değildi. Ayrıca darbenin vuruşuyla bütün eksik zayıf yanların ortaya çıkışını bir fırsata çevirip o yetmezliklerin gözlerinin içine bakabilme devrimci cesaretini göstererek kendimizde, örgütümüzde devrime yabancı ne varsa yok etmeyi merkezi olarak silkip atmayı ve yeniden doğuşu başaramadık. Ayrıca asıl yapılması gereken ittifak; üç temel devrimci gücün, yani *komünistlerle devrimci demokratların* ve *Kürt özgürlük hareketinin* aralarında kuracakları ittifaktı. Bu temel ittifakın, diğer devrimci ve demokrasi güçlerini de etrafında toplamaması düşünülemezdi. Öznel nedenler ve ideolojik sorunlar nedeniyle ittifaklar var olmayan ulusal burjuvazide ve onun partisi olmayan CHP’de arandı.

Bütün bu ideolojik, politik ve örgütsel yetmezlikler sonucu olarak Türkiye solu; krizi, devrim yoluyla aşmayı başaramadı, darbeyi -bireysel ve grupsal direnişler ve kahramanlıklar bir yana- örgüt merkezleri olarak eylemli biçimde darbeye karşı koyamadı; savaşarak ve direnerek değil, deyim yerindeyse sürünerek karşıladı. Bu nedenle de - Kürt özgürlük hareketi dışında- Türkiye solu, yılar süren siyasi gericilik koşullarına direnerek, savaşarak ve böylece kendini devrimci bir dönüşüme uğratarak, işçi sınıfı ve emekçiler arasında güçlenip kökleşerek var olmayı da başaramadı.

İyi bilinen bir toplumsal devrim yasası vardır: Bir toplumun bütün dokularını sarıp burgacına alan bir kriz, yani “devrimci durum”, devrim doğuramaz ise bu bunalımdan çok kanlı bir karşı-devrim doğar. Asıl iktidarı tutan tekelci burjuvazi; kendi koyduğu tüm kuralları da çiğneyerek elindeki en güvenilir ve en güçlü zor ve şiddet aygıtını devreye sokar ve faşist bir diktatörlük kurar. Bu faşist diktatörlük ortamında krizin bütün yükünü emekçilerin üzerine yıkmak için ve böylece krizi karşı-devrimle aşmak için “dikensiz bir gül bahçesi” yaratıp bu rahat ortamda emekçilere kan kusturarak “istikrar” ön-

lemlerini rahatça uygular. Bu operasyon, kimi zaman kitleler içinde kök salmış bir faşist parti eliyle (Almanya’daki Naziler gibi) olur, bazen -militarist ideolojinin güçlü olduğu (Türkiye gibi) toplumlarda- askerî faşist bir darbe de olabilir, bazen de bütün iktidar, güç ve zenginlik küçük bir oligarşik gücün (Nikaragua’da Somoza ailesi gibi) elinde yoğunlaşır. Her üç durumda da zalim, şiddette sınır gözetmeyen tekçi bir devlet ortaya çıkar. Bu aygıt, emperyalizmin işbirlikçisi büyük tekellerin en gerici, en kanlı açık diktatörlüğüdür.

Krizi verili koşullarda aşabilmesine imkân ve ihtimal bulunmayan Türkiye’nin işbirlikçi tekelci burjuvazisi; ABD’nin de desteğiyle orduyu devreye soktu ve silahlı kuvvetler 1980 yılının 11 Eylül’ü 12 Eylül’e bağlayan gecesinde iktidara doğrudan el koydu. Darbenin asıl nedenlerini, gerçek amaçlarını ve arkasında kimlerin olduğunu açığa vuran o kadar çok örnek var ki, olayın üzerindeki yalan örtüsünü kaldırıveriyor.

İşte bazıları:

- Eski Dünya Bankası uzmanı, Nakşibendi tarikati mensubu, toplu sözleşmelerde T.Maden-İş ve Kemal Türkler karşısında MESS (Madeni Eşya İşverenleri Sendikası) Başkanı olarak oturan, sonra 2. MC döneminde TUSİAD ve TİSK tarafından Demirel’e müsteşar olarak verilen, İMF ve Dünya Bankası’yla görüşüp meşhur “24 Ocak Kararları”nı hazırlayan Turgut Özal; darbeden sonra Faşist Cunta tarafından “Ekonomiden sorumlu başbakan yardımcılığına” getirilmiştir. Ki bu zat, devrimci işçi önderi faşist katiller eliyle katlettiğinde “Çok iyi olmuş, komünistti.” diye sevinebilen bir yaratıktı.

- **“Bizim çocuklar işi bitirdi..”**

İlk kez Mehmet Ali Birand’ın *12 Eylül Saat:04.00* (1984) adlı kitabında ortaya atılan, 12 Eylül Darbesi sırasında dönemin ABD Ulusal Güvenlik Konseyi Türkiye Masası Sorumlusu Paul Henze’in askeri müdahaleyi haber alırken haberi ulaştıran diplomatın “*your boys have done it - seninkiler yaptı/bizim çocuklar işi bitirdi*” anlamındaki konuşması, 12 Eylül Darbesi içinde ABD’nin rolü konusunda tartışmalara

neden olmuştur. Bu mesaj Henze'den sonra *Ankara'daki çocuklar başardı* şeklinde Başkan Jimmy Carter'a iletilmiştir. Paul Henze 2003 yılında bir Türk gazetesine verdiği demeçte *Bizim çocuklar işi başardı* sözlerinin Mehmet Ali Birand'ın uydurması olduğunu belirtmiş. Ancak kısa bir süre sonra Birand; 1997'de Henze ile yaptığı görüşmenin sesli ve görüntülü kayıtlarını yayınlarak Henze'i yalanlamıştır.

- Danışma Meclisi üyeliğine seçilen TİSK Genel Sekreteri ve Anayasa Komisyonu üyesi Rafet İbrahimioğlu sayesinde ve onun eliyle çalışma hayatı ve anti-sendikal düzenle ilgili konularda TİSK önerileri 1982 Anayasası'na kaynaklık etti. Anayasa Komisyonu'nun hazırladığı çalışma hayatı ile ilgili taslak, TİSK Genel Sekreteri ve Anayasa Komisyonu üyesi Rafet İbrahimioğlu tarafından hazırlandı. Ve MGK'nın bir kaç düzeltmesinden sonra kabul edildi. Bu hükümlere göre: hak grevi, siyasi amaçlı grev, dayanışma grevi, genel grev yasaktır. Ayrıca aynı maddenin 4. fıkrasında grevin yasaklanabileceği ve ertelenebileceği öngörülmüş, bu durumlarda Yüksek Hakem Kurulu'nun sorun çözücü olarak devreye gireceği hükmüne yer verilmiş. Yüksek Hakem Kurulu'nun kararlarının da kesin bir toplu sözleşme hükmünde olacağı belirtilmiştir. Anayasanın çerçevesini çizdiği grev hakkı, grev ve lokavtla ilgili kanuna da yansımış, yasada grev hakkı, sadece toplu sözleşme yetkisi olan sendika ile sınırlandırılmıştır. Böylece, sendikasız işçiler ile sendikalı oldukları halde, sendikalara konulan yetki barajını aşmamış işçilere grev hakkı kapalı tutulmuştur. Ölçü olması bakımından aşağıda verilecek rakamlar, işçi sınıfına dayatılan 'otoriter' ve "hız"lı sermaye birikiminin sonuçlarını yalın biçimde özetlemektedir.

- Türkiye işbirlikçi tekelci burjuvazisinin en büyük patronu Vehbi Koç, darbe lideri Kenan Evren'e darbeden üç hafta sonra -3 Ekim 1980'de- bir mektup yazarak ve mek-tubunda özellikle aşağıdaki talep ve önerilerini iletacaktır. Mektup elbette sahiplerine ulaşmış yerini bulacak, yani Koç'un hemen hemen tüm istek,

talep ve önerileri yerine getirilecektir. Koç'un darbecilerden en önemli isteği ise "darbe rejiminin sürekli hâle getirilmesi"dir. Oğul Rahmi Koç ise, darbecilerin karar vermekteki hız, kararlılık ve netliğe hayrandır.

"Yakalanan anarşistlerin ve suçluların mahkemeleri uzatılmamalı ve cezaları süratle verilmelidir. Polis teşkilatını teçhiz edecek ve kuvvetlendirecek imkânlar genişletilmeli, gerekli kanunlar bir an önce çıkarılmalıdır."

"Şimdi; 'Faşist ordu iktidara geldi, kapitalistlerle birleşerek, Türk işçisini istismar ediyor' propagandası yapılmaktadır. Böyle bir iftira karşısında, işçi-işveren ilişkilerini düzenleyecek olan kanunlar dikkatle incelenerek, taraflar için adilane bir şekilde ve asgari hata ile çıkarılmalıdır. Bu düzenleme yapılırken, bazı sendikaların Türk Devleti'ni ve ekonomisini yıkmak için bugüne kadar yaptıkları aşırı hareketler, gözönünde bulundurulmalıdır."

"(...) DİSK'in kapatılmış olmasından dolayı bir kısım işçiler, sendikal münasebetler yönünden bekleyiş içindedirler. Militan sendikacılar, bu işçileri tahrik etmek ve faaliyeti devam eden sendikaların yönetim kadrolarına sızarak, kendi davalarını devam ettirmek niye-tindedirler. Bu durum bilinerek, hazırlanacak kanunlarda gerekli tedbirler alınmalıdır."

"Doğu Berlin'de kurulan Türkiye Komünist Partisi, memleketi dışarıdan ve içeriden yıkmak için son yıllarda çok şeyler yapmıştır ve hala yapmaya devam etmektedir. (...) Komünist Parti'nin, solcu örgütlerin, Kürtlerin, Ermenilerin, birtakım politikacıların kötü niyetli teşebbüslerini devam ettirecekleri muhakkaktır. Bunlara karşı uyanık olunmalı ve teşebbüsleri muhakkak engellenmelidir."

"(...) Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Turgut Özal hakkında, birtakım dedikodular başlatılmıştır. Turgut Özal, bir dahi değildir. Onun da hataları olabilir. Fakat bu nazik dönemde, mevcudun içinde, meselelerimizi en iyi bilen insandır. Dedikodulara bakmadan, kendisini tutmakta fayda vardır."

Oğul Rahmi Koç ise, darbecilerin karar vermekteki hız, kararlılık ve netliğe hayrandır.

12 Eylül 1980 tarihinde Genelkurmay karargahında olan darbecilerden Tuğamiral Erhan Gürcan, *Vatan* gazetesinde 12 Eylül 2004 tarihinde yayınlanan röportajında, iplerin kimin elinde olduğunu ve 'Darbeciler'in, efendileriyle

olan ilişkilerini anlatıyordu. Gazetecinin, “Hükümet kurulurken neler yaşandı?” sorusuna, amiralin yanıtı şöyleydi:

“Sakıp Sabancı, Vehbi Koç, İbrahim Bodur, Halit Narin sürekli Kenan Evren'e geliyordu. Sık sık görüşüyorlardı. Halit (Narin) benim arkadaşım olduğum için bana görüşmeleri anlatıyordu. Turgut Özal'ı onlar ekonomiden sorumlu başbakan yardımcısı yaptı. Ben karşı çıkıyordum da Halit Narin bana, ‘Yahu bizim adamımız, karşı çıkma!’ diyordu.”

- İbrahim Bodur, bir konuşmasında açıkça; “Askerî yönetim olmasaydı, 24 Ocak kararları kesinlikle uygulanamazdı.” diyecekti. Bülent Ecevit de; bu kararlar, parlamenter bir sistemde uygulanamayacağını belirtmişti darbeden hemen önce.

- Darbeden hemen sonra TİSK genel başkanı Halit Narin, "Şimdiye kadar işçiler güldü, biz ağladık; şimdi gülme sırası bizde, ağlama sırası işçilerde!" derken ağız kulaklarına varıyordu.

Darbenin sınıf özünü şu birkaç rakamdan daha net hiç bir şey ortaya koyamaz: 11 Eylül günü ülkemizdeki sendikalı işçi sayısı, 3.000.000 (üç milyon) civarındadır. Bir yıl sonra bu rakam 1.500.000 sonraki yıllarda giderek 1.000.000 sonra 750.000 ve şimdilerde ise yaklaşık 600.000 civarında sendikalı işçimiz var.

Ve çok daha önemli bir rakam; 12 Eylül'den önce emeğin milli gelirden aldığı pay % 34 iken, sonraki birkaç yıl % 16'lara kadar geriledi. 1980 yılında işbirlikçi tekelleri burjuvazi, birbirine göbekten bağlı ikizleri doğurdu: 24 Ocak 'istikrar paketi' ve faşist 12 Eylül darbesi. İktisatçı Sungur Savran'a göre: 24 Ocak da bir bakıma ekonomi alanında 12 Eylül'ün ta kendisidir.”²

Neden böyledir? Bunu anlayabilmek ve ikisi arasındaki bağı açıklığa kavuşturabilmek için - yalnızca emperyalizmi vurgulayıp onun sınıf özünü görmezden gelen milliyetçi soldan farklı olarak- 24 Ocak ve 12 Eylül'ü ve aralarındaki bağı, sınıflar mücadelesi zeminine oturtmak ge-

rekiyor.

Öncelikle “24 Ocak Kararları'nın kendisi oldukça sınırlı bir yeniden yapılanmayı temsil eder.” Bu kararların asıl önemi “...burjuvazinin yeni bir sermaye birikimi kalıbına dönüşünün açılış hamlesi ve habercisi oluşunda yatar. Bu yeni birikim kalıbı, korunmuş bir iç pazar üzerinde odaklaşma yerine, dünya pazarıyla yeni-liberal temellerde bütünleşmeyi hedef alır. 24 Ocak'ın yolunu açtığı yeni-liberal ekonomi politikası stratejisi işte bu iki temel göreve bir cevap olarak ortaya çıkar. Yani **24 Ocak bir burjuva sınıf taarruzudur. Bu taarruz 12 Eylül ile birlikte doruğuna ulaşmış ve zaferini güvence altına almıştır.**”³(Altını biz çizdik)

Aradan geçen çeyrek 31 yıl içinde ise esas olarak işçi sınıfınayönelen bu her iki saldırının sınıfsal niteliği apaçık ortaya çıkmıştır :

“ ... Yeni-liberal strateji temelinde Türkiye burjuvazisi özelleştirmeler yoluyla sendikasızlaştırmayı ve işsizliği körükleyerek, kamu hizmetlerinin (eğitim, sağlık, sosyal güvenlik vb.) özelleştirilmesi ve ticarileştirilmesi yoluyla işçi sınıfını ‘her koyunun kendi bacağından asıldığı’ bir ortama itip atomize ederek, ‘esnekleşme’ taarruzuyla sınıfın dayanışmasını ortadan kaldırarak ve her bir işyerinin işçi kolektifini patronuna sıkı sıkıya bağlayarak, deregülasyon (kualiteleştirme) dalgası içinde tarımı uluslararası piyasanın kaprislerine terk etme yoluyla üretici köylülüğü yoksullaştırarak vb. burjuvazinin işçi sınıfı ve emekçiler karşısında güç ilişkileri bakımından tartışılmaz bir üstünlüğe kavuşmasını sağlamıştır.”⁴

Sonuç olarak; 12 Eylül Faşist Darbesi, işbirlikçi tekelleri sermayenin kanlı yumruğudur. İMF'nin dayattığı “24 Ocak kararları”nı; işçi sınıfımızın ve emekçi halkımızın örgütlü direnişinin şahlandığı, DİSK'li işçilerin ‘DGM’yi ezdik, sıra MESS’te!’ diyerek siyasi grevler yapabildiği, ilerici halkımızın ve gençlerimizin faşist çetelere karşı mahallesini, sokağını, okulunu

² Sungur Savran : *Yeni-liberalizmin Muzaffer Çeyrek Yüzyılı*

³ Savran, *A.g.e.*

⁴ Savran, *A.g.e.*

savunduğu; yer yer doğrudan demokrasinin en yaratıcı örneklerini vererek yerel yönetimlerde, mahalle ve fabrikalardaki direnişlerde halkın kaderini kendi elleriyle biçimlendirdiği bir ortamda uygulayamazlardı.

İşte böylesi bir ihtiyaç üzerine işbirlikçi burjuvazi, kendi koyduğu kuralları kendisi çiğneyerek (yani kendi anayasasını, partilerini ve meclisini lağvederek), Amerikalı yetkililerin ‘bizim çocuklar’ dediği generaller eliyle faşist iktidar alternatifini devreye soktu.

Ve 12 Eylül faşist darbesi; en büyük tahribatını beyinlerde, yüreklerde ve vicdanlarda yaptı. Örgütlenerek direnme ve hak arama, dayanışma bilinci yok edildi. Emek, bilim, eğitim, sanat, üretme, yaratma gibi gerçek değerler aşağılandı, değersizleştirildi, gözden düşürüldü. Onun yerini bireycilik, bencillik, başkasını düşürerek yükselme, en az emekle en büyük vurgunu vurup köşeyi dönme gibi alçaltıcı ‘yükselen değerler’ aldı. Örgütlere direnmekten, vebadan kaçır gibi kaçan, özgürlüğü ise bir tüketim manyağı olup istediği gibi para harcayabilme özgürlüğü olarak anlayan acayip bir insan tipi türedi.

Özetle neoliberal serbest piyasa ekonomisi; herseyi satılığa çıkarmakla kalmadı, yalnızca işsizliği, örgütsüzlüğü, yoksulluğu ve maddî sefaleti doğurmakla kalmadı, korkunç bir manevî sefaleti ve çürümeyi de yaygınlaştırdı.

Şimdi ise bize düşenin birincisi; bu manevî sefaleti ve çürümeyi önce durdurup sonra tersine çevirmektir. Siyasi gericilik döneminde de içeride dışarıda dayanışmacı ve mücadeleci sosya-

list ilişkiler ağını koruyup yaşatmayı başaran devrimci kolektifler; bu görevi cesaretle üstlenmek ve ideolojik karşı taarruzu ayağa kaldırmak zorundadırlar.

İkinci ise, yine bu yangından çelikleşerek çıkan komünist ve devrimci demokrat kadrolar

olarak; 12 Eylül’de yapmamız gerekip de yapamadıklarımızı, niçin yapmamız gerekenleri yapamadığımızı bilince çıkarmak; içeride dışarıdaki direnişlerimizi unutturmamak; geçmişimizde iyi olan ne varsa, doğru olan ne varsa, yiğit ve dayanışmacı olan ne varsa almak, bu değerleri günün devrimci Marksist bilgisini üreterek onunla kaynaştırmak; her dönemde -ve özellikle de en zor koşullarda- ayakta duracak, savaşıcak bir partiyi, işçi sınıfının devrimci partisini yaratmak zorundadırlar.

Ve ülkemizde tüm dünyada direnenek ayakta kalmayı başaran kadrolara düşen muazzam tarihsel görev; olağanüstü bir tarihsel girişim ruhuyla ayağa kalkarak bütün kıtalarda ayaklanmalarla kendini ortaya koyan işçi sınıfı ve halkların devrimci parti silahını kuşanmalarını sağlamak ve böylece -tarihsel ve toplumsal olarak

son sınırına dayanmış ve biz örgütsüz olduğumuz ve dolayısıyla zayıf düştüğümüz için tarihten zaman çalarak ömrünü uzatmaya çalışan burjuvaziyi yenip onun içinde debelendiği krizi; Türkiye, Ortadoğu ve giderek Dünya devrimiyle çözüme kavuşturacaktır. Ve Adorno’nun dediği gibi bu yaşadıklarımızın nedenlerini ortadan kaldırdığımız zaman “... geçmişle hesaplaşmış olacağız.” Başarabiliriz.

**Bize düşen;
12 Eylül’ün ürünü
çürümeyi durdurup sonra
tersine çevirmektir.
Dayanışmacı ve mücadeleci
sosyalist ilişkiler ağını
yaşatmayı başaran devrimci
kolektifler; ideolojik
karşı taarruzu ayağa
kaldırmak zorundadırlar.
Bu yangından
çelikleşerek çıkan
komünist ve devrimciler,
geçmişimizde iyi, doğru,
yiğit ve dayanışmacı olanı
almak, bu değerleri
günün devrimci Marksist
bilgisiyle kaynaştırmak;
her dönemde ayakta
duracak, savaşıacak
işçi sınıfının
devrimci partisini
yaratmak
zorundadırlar.**

KURUCU BİR EYLEM OLARAK KÜLTÜRLEŞME

Kültürleşme, siyasal metinlerimizi süsleyen bir laf yığını değil, sözümüzü farklılaştıracak, ona geçmişten geleceğe derinlik ve ufuk kazandıracak bir eylemdir!

A.CAN

Komünistlerin *İvedi Görevi*'nde tanımladığımız siyasal görevin başarısı, açıktır ki bu doğrultuda yürütülecek faaliyetin kapsayıcılığı ile yakından ilişkilidir.

Kapsayıcı olmak, sözcüğün ima ettiği biçimde yalnızca dışa yönelik bir eylemi çağırırtsa da, bu nitelik, öncelikle siyasal ortaklaşma faaliyetini yürütenlerin kendi aralarında gereksinim duydukları yoldaşlık ikliminin bir koşuludur. Böylesi bir iklim yaratılmadan, dışa yönelik başarılı, kapsayıcı bir faaliyet de yürütülemez. Çünkü insanlar, söze değil işe bakarlar ve söz, öncelikle sahibinin eyleminde sınanır.

Başlangıçta, zorunlu, iradi bir çabanın, gözelenilen bir kaygının ürünü olarak gelişebilen kapsayıcılık -*Söz ve Eylem*'in bir önceki sayısında¹ değinildiği gibi- ancak bilinçli bir kültürleşme eylemiyle, pratik faaliyetin içinde filizlenecek komünist bir kültürün doğrudan ürününe dönüştüğü oranda, hem doğallık, hem de süreklilik kazanabilir.

Bu yüzden, ama sadece kapsayıcılık bağlamında taşıdığı önem nedeniyle değil, üstlendiğimiz görevi yaşama geçirirken, çabamızı benzerlerinden farklı kılabilecek daha pek çok işlevsel nedenden ötürü, bir eylem olarak kültür-

leşmeyi daha yakından irdelemek, tartışmak, içselleştirmek ve uygulamak zorundayız.

Önce Girişceğiz,

Sonra Ne Olduğuna Bakacağız!

Kültürleşme; taşıdığı yaşamsal işlev ve önemine karşın, *müdahale* edilip açıklık kazandırılmadığı, pratikte karşılık bulmadığı ve burjuva ideolojisinin tasallutundan arındırılmadığı her koşulda, tıpkı kültürde olduğu gibi, boş bir söz derekesine düşürülebilir; deyim yerindeyse, rahatlıkla siyasal metinlerin kenar süsüne dönüştürülebilir. Kavramların onları işlevsel kılabilecek özneleri olmadıkça, kendinden menkul güçleri de yoktur. Bu nedenle, müdahale edilmedikçe, süreç içinde egemen olana biat etmeleri, burjuva ideolojisine tutsak düşmeleri kaçınılmazdır.

Tartışmaya yer bırakmayacak ölçüde sonuç alıcı bir müdahale, yaşama geçirilerek, kültürleşmenin komünizm mücadelesinin vazgeçilmez kurucu ögesi olduğu örnekleriyle gösterilerek yapılabilir.

Yürüttüğümüz süreç konu edildiğinde, iki nedenle *şimdilik* bu mümkün görünmüyor. Birincisi, böylesi bir müdahale, kültürleşme kavramı üzerinde ortaklaşmaya öncelik veren bilinçli ve

¹ 'Başarabiliriz! 'Can Çıkmadan Huy Çıkamaz' Deyişini Boşa Çıkarabiliriz! ', *Söz ve Eylem*, Ağustos 2011, sayı 3, s.17

sürekli bir çabayı ve bu çabanın ürünü bir dizi yeni alışkanlıkların içinde boy vereceği sistematik ilişkileri, araç ve mekanizmaları şart koşar.

Henüz bu koşulu tam olarak yerine getirdiğimiz söylenemez. İkincisi ve daha da önemlisi, yeni alışkanlıkların başat olması ve asgari düzeyde kendisini yeniden üreten bir kültüre dönüşmesi, kolektif zamanın gündelik yaşamımız içinde kapladığı yerle ters orantılı olarak artan ya da azalan, ama her iki durumda da kısa sayılamayacak bir zamana gereksinim duyar.

Görünen o ki, öngörülerimiz doğrultusunda giderek ivme kazanacağı belli olan Dünya ve Türkiye siyasal gündemi, bize böylesi bir lüksü tanımayacak.

Hal böyle ise, ne yapacağız? Kültürleşme kavramını ölü doğan bir söz olmaktan çıkarıp, ona ortaklaşma sürecinin işleyişine yön veren bir işlevselliği nasıl kazandıracacağız?

Başlarken ne yaptysak, nasıl davrandıysak öyle yapacağız. Girişip göreceğiz!

Kültürleşmeyi yaşama geçirecek yeterli bir ortaklaşmanın henüz sağlanmamış olduğu dikkate alındığında, açıktır ki, mevcut müdahalemiz *bu aşamada* sınırlı kalacak; ağırlıkla, kavram üzerinde ortaklaşma bilincini yaratmaya yönelik olacaktır.

Görece sınırlı da olsa, bu ilk ve zorunlu adımı başardığımızda bile, sürecin iç enerjisinin arttığını ve ideolojik birliğimizin pekiştiğini göreceğiz.

Çünkü ancak böylesi bir kolektif bilinci yaratarak, aramızda komünizmden beslenen sistematik ilişkileri kurabilir, egemen kültüre karşı, kolektif zamanın gündelik yaşam içindeki payını artırabilir ve böylece yeni bir kültürün araç ve mekanizmalarını yaratabiliriz.

Sermayenin Asıl Gücü, Üzerinde Taht Kurduğu Alışkanlıklardan Gelir.

Sermaye, toplumsal bir ilişkidir. Kapitalist toplumda sermayenin yeniden üretimiyle birlikte, gündelik yaşam ve dolayısıyla egemen kültür yeniden üretilir. İnsanı, kendisine ve diğerlerine karşı yabancılaştırarak doğasından uzaklaştıran, ondan geriye ne kaldıysa biteviye kemiren bu toplumsal ilişkiler ağı, aynı ağ içinde yaşamak zorunda kalan insanlara, tıpkı geçimi için emek gücünü satmak zorunda kalan işçiye ücretli emek-sermaye ilişkisi nasıl görünürse, öyle; yani “oldukça doğal” görünür.

Egemen kültür, yarattığı yanılsamayla, gerçekte, burjuvazi hariç, bütün toplumsal sınıfları zehirleyen, böylelikle bu sınıfların mensuplarını kendi gerçek çıkarlarına kayıtsız kılan bir atmosfer üretir. Burjuva ideolojisi de toplum üzerinde kurduğu hegemonyayı bu atmosfere, daha çok da onun zihinlerde yarattığı “doğallık” yanılsamasına borçludur. Ancak, egemen kültür ve dolayısıyla burjuva ideolojisi, sadece zihinleri ele geçirmekle kalmaz. Daha kötüsünü yapar. Bir dizi alışkanlık üzerinden, gündelik yaşam içinde, bireysel

davranışlar üzerinde taht kurar. Böylece, yasal dayanaklarına son verecek olası bir devrim sonrasında bile egemenliğini güvence altına alır. Çünkü bu alışkanlıklar, doğaları gereği, sermayenin fiili egemenliğine son verildiği koşullarda bile, yerlerini dolaysız, özgür insan ilişkilerine bırakıncaya kadar, varlıklarını korurlar. Kapitalizmden komünizme geçiş döneminde, geriye doğru çalışan diğer nesnel öğelerle birlikte, burjuva ideolojisinin ve dolayısıyla geriye dönüşün potansiyel kaynağını oluştururlar.

Marx; “*Bütün ölmüş kuşakların geleneği,*

Kültürleşme kavramını ölü doğan bir söz olmaktan çıkarıp, ona ortaklaşma sürecinin işleyişine yön veren bir işlevselliği nasıl kazandıracacağız? Başlarken ne yaptysak, nasıl davrandıysak öyle yapacağız: Girişip göreceğiz!

² K. Marx, *Louis Bonaparte'in 18. Brumaire'i*, Sol Yayınları Üçüncü Baskı, Ankara Eylül 2002, s.13.

³ V. İ. Lenin, “11. Parti Kongresine Sunulan Politik Rapor, 27 Mart 1922”, *Lenin'in Son Kavgası*, Öteki Yayınevi, s.57.

büyük bir ağırlıkla, yaşayanların beyinleri üzerine kâbus gibi çöker. Ve tamamıyla yeni bir şey yaratmak için kendilerini ve maddi çevreyi dönüştürmekle uğraşır göründüklerinde, tam da böyle devrimci bunalım çağlarında, geçmişin ruhlarını kaygıyla yardıma çağırırlar; yeni tarih sahnesine bu zamanında saygın olan kılıkla ve ödünç alınma dille çıkmaya kalkarlar”² derken, bu olguya işaret ediyordu.

Lenin’e Ekim Devrimi sonrasında “*Kim kimi yönetiyor? Bu yığıni komünistlerin yönettiğinin söylenmesinin doğru olduğundan hiç de emin değilim. Doğrusu onlar yönetmiyor, yönetiliyorlar*” saptamasını yaptıran ve geriye kalan kısa ömrünü, neredeyse tamamen devlet yönetimine emekçileri çekmeye ve özellikle işçi köylü denetimi sorunlarına ayırmasının nedeni de aynı olgudur. Son yazıları, ne yazık ki *tek başına* sürdürmek zorunda kaldığı bu sonuçsuz çabanın bir kanıtıdır.

Kültürleşme, “İğneyle Kuyu Kazmayı” Göze Alma Sabır ve Kararlılığıdır!

Kültürleşme, bu olgunun bilinciyle, işçi sınıfının, sınıf mücadelesi içinde yönetici, kurucu yeteneklerini geliştirerek, kendisini hem devrime hem de sonrasına hazırlayacağı bir dizi sistematik yeni alışkanlıklar oluşturma ve kalıcılaştırma eylemidir.

Kültürleşme;

1. Kapitalizmin tarihsel ve doğal sınırlarına dayandığı, işçi sınıfının tarihsel rolüne duyulan aciliyetin ve gereksinimin daha önce hiç olmadığı kadar arttığı günümüz dünya gerçekliğinde, yabancılaşma sürecinin insan üzerinde yol açtığı hasarın farkında olan,

2. Geçmiş sosyalizm denemelerinden, kapitalizm koşullarından başlayarak, işçi sınıfının

aktif bir özne olarak kurucu, yönetici niteliklerini geliştirdiği bilinçli bir hazırlık yapmadan, kesin zafere ulaşamayacağı sonucunu çıkararak,

3. Reel sosyalizmin tarihine seçmeci yaklaşanlarla, bu tarihi “*sosyalizm zaten yaşanmadı*” kolaycılığı ile açıklayanlarla, ya da öz olarak aynı kolaycılıkla -ama bu defa tam tersinden bir yorumla- çözülmeyi “*bir avuç hainin ihanetine*” indirgeyen yaklaşımlarla arasına mesafe koyan,

4. Gelecekteki yeni denemelerin reel sosyalizm sürecinin zengin mirasının devrimci eleştirisi üzerinde şekilleneceğini bilerek, aynı tarihi ayırmadan sahiplenilen,

5. Komünizmi, doğanın ve insanın birlikte-sürdürülebilir evriminin güvence altına alındığı, kapitalist üretimin bütün kavram ve teknolojik akıl yürütmelerini cepheden eleştirerek insan uygarlığında radikal bir kopuşun gerçekleştiği, sınıfsız, yeni bir uygarlığın yaratılması tasavvuru ve

mücadelesi olarak gören,

6. Yeni uygarlığın yaratılması mücadelesini sözde bırakmayıp, gelecekteki bir milada da havale etmeden, halen sürdürdükleri devrimci mücadeleye pozitif eleştirel bir dil ve kurucu bir programla yansıtan,

7. Komünizmi “*ne yaratılması gereken bir durum, ne de gerçeğin kendisine göre düzenlenmek zorunda olacağı bir ülkü*”⁴ olarak görmedikleri için, sınıf mücadelesinden kopuk hiçbir ütöpik uğraşta tüketecek zamanı olmayan

Komünistlerin bilinçli eylemidir.

Kısaca, kültürleşme, komünizmin “*fiilen varolan öncüllerinden*”⁵ hareketle, yeni bir uygarlık yaratmak için, “*İğneyle kuyu kazmayı*” göze alanların, bugünden giriştikleri, sabır, cesaret ve kararlılık gerektiren, devrimci bir eylemdir.

⁴ K. Marx-F. Engels, *Alman İdeolojisi Feurbach*, Sol Yayınları, İkinci Baskı, Kasım 1987 Ankara, sayfa.64.

⁵ Agy.

PROGRAM EYLEM PUSULASIDIR

**“Program temel görüşlerimizi açıklamalıdır,
acil siyasal görevlerimizi açık–seçik saptamalıdır;
ajitasyon çalışmasının alanını belirleyen acil istemleri öne sürmelidir,
ajitasyon çalışmasına bir bütünlük kazandırmalı,
onu genişletmeli, derinleştirmelidir.”**

Levent Dalyan

Partileşme hedefiyle yola çıkan her hareket; daha doğrusu siyasal iddia taşıyan her birliktelik “Ne için yola çıkıyoruz ve nereye varmayı hedefliyoruz?” sorusuna açık seçik yanıt vermek durumundadır. “*Komünistlerin İvedi Görevi*” başlıklı metinde de vurgulandığı gibi:

“...Komünistlerin öncelikli görevi, kapitalizmin sunduğu fırsatları devrimci bir seçeneğin olanaklarına dönüştürecek enternasyonalist bir partiyi ve onun devrimci programını, solun hap-solduğu zırhı incelendiği yerden yarıp parçalayacak eylemli bir yürüyüşle yaratmaktır.”

Bu yazıda, bu devrimci programın yaratılmasına katkıda bulunurken dikkat etmemiz gerektiğini düşündüğüm birkaç noktayı vurgulamak istiyorum.

İdeolojik Birliğin Önemi: Program

Siyasal bir parti ya da parti olmayı hedefleyen bir hareket, kendi içinde ve etrafındaki genişçe sosyalist aydın ve sınıf bilinçli işçi çevresini bir bayrak altında toplayabilmek, bunlar arasındaki bağı güçlendirebilmek için bir “program”a ihtiyaç duyar. Program, bu

çevrelerin “tümüne daha fazla, daha geniş eylem için sağlam bir temel” kazandırır. Özetle program, komünist eylem için bir temel oluşturur. Devrimci teori ile dönüştürücü devrimci pratiğin birliği kendini üzerinde anlaşılan Program ile gösterir.

“Program temel görüşlerimizi açıklamalıdır, acil siyasal görevlerimizi açık–seçik saptamalıdır; ajitasyon çalışmasının alanını belirleyen acil istemleri öne sürmelidir, ajitasyon çalışmasına

bir bütünlük kazandırmalı, onu genişletmeli, derinleştirmelidir.”

Bu kadar önemli bir konuda, aslına bakarsanız, devrimci hareket çok da fakir sayılmaz. Elimizi sallasak programa değişiyor. Bu program bolluğu içinde devrimci hareketin bu denli bölünmüş olmasının bir açıklaması da, herhalde programın temel özelliğini içine sindirememiş olmasıdır dersek pek de yanlış olmaz.

Program hareketin temel kavramlarını, temel saptamalarını verir. Binanın iskeletini program oluşturur. Binayı inşa eylemini, bu teorik iskeletin üzerine yaparsınız. Hareketin temel kadrolarını da temel kavramlarınız, temel saptamalarınız üzerinden eğitirsiniz.

Program, bu kavramları bu temel saptamaları esas alarak, hareketin vizyonunu, amaçlarını ve dayandığı sınıfın öteki sınıflarla ilişkilerini de verir. Bunların tümüne İLKELELERİMİZ diyebiliriz.

Program, bir de dayandığımız sınıf adına yükseltilecek kısa ve uzun erimli istemleri içerir. Bu bölümü de PRATİK İSTEMLER olarak adlandırabiliriz.

İlke Ve Amaçlar

İlkelerimiz bölümündeki ilk saptama, dünya geneli içinde ülke özeline ekonomik gelişiminin, gelişimin temel özellikleriyle doğrultusunun genel değerlendirilmesi olmak durumundadır. Küresel tek dünya pazarındaki devasa altüst oluşun sonuçları burada ele alınmalıdır. Ancak, “Program”da ders kitabı anlatımlarına yer olmadığı unutulmamalıdır. “Neden”lerin ayrıntılı açıklanması, propagandanın görevidir.

İkinci bir saptama, işçi sınıfının ve ezilen emekçi yığınların üzerindeki “yoksulluğun, ezginin, esaretin, aşağılanmanın ve sömürünün” artışı ve bunun işçi sınıfı hareketine etkileri üze-

rinedir. Proletaryanın sınıf olarak devrimci varlığının hem teorik hem de pratik sonuçlarının açıklanması bu, saptamanın özünü oluşturur.

Üçüncü temel saptama, “proletaryanın sınıf savaşımının hareketimizin temelini oluşturduğu, bu savaşımın özünde siyasal bir savaşım olduğu”dur.

Son bir saptama da, hızla değişen dünya koşullarıyla bağlı olarak hareketin artan uluslararası niteliğinin belirtilmesine, sonul amacın açıklanmasına, devrim zorunluluğunun ve devrimci bir geçiş döneminin kaçınılmazlığının bilince çıkartılmasına ilişkindir.

Yoldaşların *Komünist Manifesto*’dan da hatırlayacağı üzere, programın temel bir ayağını da, benimsenen teorik anlayış ve çerçeveye uyumlu olarak, hareketin/partinin ivedi siyasal görevinin ve işçi sınıfının diğer sınıflarla ilişkilerinin ele alınması oluşturur. Ana düşman sınıfsal niteliğiyle birlikte saptanır; ivedi siyasal görev, ana düşmanın devrilmesidir. Ajitasyon, propaganda ve örgütlenmede tüm odaklanma buna yöneliktir. (Bu arada son zamanlarda ciltli olarak yayınlanan ve dünya baskılarındaki önsözlerinin başka

**Program,
hareketin temel
kavramlarını, temel
saptamalarını verir.
Binanın iskeletini
program oluşturur.
Binayı inşa eylemini,
bu teorik iskeletin
üzerine yaparsınız.
Hareketin
kadrolarını da
temel kavramlarınız,
temel saptamalarınız
üzerinden
eğitirsiniz.**

Türkçe yazılarla birlikte içinde yer aldığı *Manifesto* çevirisinin çok yararlı bir başucu kitabı olacağını hatırlatmak isterim.)

Tabii, hatırlatmaya bile gerek yok ki, ana düşmana karşı savaşan bütün sınıflar, parti ve katmanlar komünistlerce desteklenecektir. Komünist hareket “siyasal özgürlük için savaşabilecek, ya da en azından bu savaşa şu ya da bu biçimde omuz verebilecek olan tüm kesimleri ve öğeleri kendi etrafında toplayabilmesi için genel-demokratik bayrağı yükseltmek” zorundadır. Bu, her zaman karşımıza çıkan sınıfsal bağımsızlık ve hegemonya sorununun özüdür.

İstemler

İlke ve amaçların açıklanmasını, dayandığımız sınıfın “pratik istemler”i izler.

Pratik istemler bölümünde, ana düşmana karşı savaşıma / bu savaşıma destekleme yetisine sahip tüm sınıf ve tabakaları işçi sınıfının yükselettiği “genel - demokratik bayrak” altına toplayabilmek üzere, bu kesimlerin çıkarına istemler öne sürülür.

Bununla birlikte, taktik görevler kongrelerin, konferansların ele alacağı konular olduğundan Program’da ele alınması doğru görülmemiştir.

Pratik istemler, hareketin / partinin somut istemlerini kapsar, ki bunları, a) gerçekleştirilmesi istenen devrimci dönüşümler; b) işçi sınıfının yararına istemler; c) tarım programı olarak özetleyebiliriz.

Komünist literatürde bunlara “minimum program” veya “asgarî program” istemleri de denilmekte olup, devrimci dönüşümü, devrimi çağıran istemlerdir.

Özetlersek:

1. Ülkenin ekonomik gelişmesinin temel niteliği üzerine bir açıklama.

2. Kapitalizmin kaçınılmaz sonucu olan yoksulluğun artması ve işçi sınıfının hoşnutsuzluğunun artması üzerine bir açıklama.

3. Proletaryanın savaşımının hareketimizin temelini oluşturduğuna ilişkin bir açıklama.

4. Komünist işçi sınıfı hareketinin sonul amacı — bu amaçları gerçekleştirmek için siyasal erk uğruna savaşıması — ve hareketin uluslararası niteliği üzerine bir açıklama.

5. İşçi sınıfının özünde siyasal olan sınıf savaşımının niteliği üzerine bir açıklama.

6. Ana düşmanı saptayan, bu düşmanın devrilmesini partinin en ivedi siyasal görevi olarak belirleyen bir açıklama.

7. Partinin ana düşmana karşı savaşıma tüm partileri, halk kesimlerini destekleyeceğini bildiren bir açıklama.

8. Temel demokratik istemlerin sıralanması.

9. İşçi sınıfının yararına istemler.

10. Köylülüğün yararına istemler ve bu istemlerin genel niteliğinin anlatılması.

Her coğrafyanın toplumsal, siyasal, kültürel farklılıklar içereceğini gözardı etmeden, bu genel çerçeveye sadık kalmak, işçi ve komünist hareketin geleneği olmuştur.

**Program
olabildiğince
kısa ve özlü
olmalıdır.
Uzun
tarihsel bilgilere,
yorumlara,
açıklamalara
yer yoktur.
Bütün anlatımlar
anlaşılır,
somut olmalıdır.
Kavramlarda
netlik, tutarlılık
gözetilmelidir.**

Program Komünistin Eylem Pusulasıdır

Son olarak Program’ın bir ders kitabı olmadığını, pratik içinde kendini ve çevresini dönüştüren pratik savaşçıların eylem pusulası olduğunu belirtmeliyim. Bu çerçevede,

• Program olabildiğince kısa ve özlü olmalıdır. Uzun tarihsel bilgilere, yorumlara, açıklamalara yer yoktur. Bütün anlatımlar anlaşılır, somut olmalıdır.

• Kavramların anlamı açık seçik olmalı ve karşılığı olarak kullanılan terimlerde netlik, tutarlılık gözetilmelidir.

• Programın dilinin bir devrimci partinin dili olması

önemlidir. Ayrıca, programda tekrarlardan kesinlikle kaçınılmalıdır.

Program’ın bir kişi ya da bir yönetici grup tarafından hazırlanamayacağı, hareketin tüm üye ve sempatanlarının içinde aktif yer alacağı bir tartışma / eğitim / yetişme platformu sürecinde hazırlanacağı, güncel değişim ve gelişimi içeren sayısız öneriyle zenginleşip ayrıntılanacağı açıktır.

Bu süreçte nasıl bir planlama ve uygulama içine girileceği de başka bir yazının konusu olacaktır.

İşçiler Neden Çok Çalışıyor?

N. Baskil

Kapitalistler; son dört yıllık kriz süresince, işçi sınıfına geçmişte verdikleri her tavizi geri almaya kararlı, yaşanan kriz sürecini yeni kârlara endekslemekte bir sakinca görmeden işçi sınıfının sefaletinin mimarı olmaya devam etmekte. İşçi sınıfı ise, kendisi için sınıf olamamasının bedelini ödemektedir.

Son yıllarda yaşanan maden kazalarında cesetleri tanınmayacak halde başında bareti ile ölümlerle tanışan işçiler, televizyonların magazin programlarının insanlık dramı olarak sundukları slikozis işçilerinin her ay duyulan ölüm haberleri artarak devam ediyor. Tuzla'da ise tersane işçileri, yine sık sık olağan iş kazaları sonucu ölümlerle iç içe yaşamaktadır.

Yine işçi sınıfımız, dört yıldır süren kriz boyunca kemerlerini sıkmaya devam ederek, patronlarını krizden çıkarmaya kararlı biçimde, onlar daha fazla tüketebilsinler, daha fazla kâr edip semirebilsinler diye ölesiye çalışmayı sürdürmektedirler.

Kapitalist toplumda çalışma yaşamı; her türlü düşünsel yozlaşmanın, yaşamı cehenneme çeviren her türlü düzensizlik ve çarpıklığın nedenidir. Kadınların ve çocukların sömürülmesi, onların geleceklerinin yok edilmesi sıradan günlük faaliyetlerden biri haline gelirken, işçi sınıfının bu durumu olağan karşılaması ise ancak onun yarınsamalar dünyasına yuvarlanması ve o bataklıkta boğulması ile mümkün olabilirdi. İşçi sınıfının erkek üyeleri de, kadınlarını ve çocuklarını korkunç sömürünün kucağına "bir gün zengin olma hayali" ile atarken, kapitalizmin yarınsamasından, yani onları bir gün Karun gibi

zengin olacağı düşündüğü, sabahları işlerine giderken ağızlarını kurutan zehirli acılık dahi ayıramamaktadır.

1857'de Brüksel'de toplanan birinci "İyilikseverler Kongresi"nin açılış konuşmasında –toplantının konusu, çalışan çocuk işçilere yapılan yardımları- çocuklara, 12 saatlik çalışma süresinde eğlendirici yöntemlerle (müzikle, oyunla eğlendirilerek, şarkı söyleterek...) sayı saymayı öğrettiklerini, böylece çalışma zamanının fark edilmemesini sağladıkları önemle vurgulanmaktaydı. Buna benzer iyiliksever yöntemler çeşitlenerek bugün de devam ederken zihniyetin çarpıklığı, insanın kanını donduracak niteliktedir.

Karl Marx'ın güzel kızı Laura ile evli Fransız sosyalizminin öncüsü sayılabilecek olan Paul Lafargue, "tembellik hakkı" adlı çalışmasında, 1770'ler de İngiltere'de yayınlanan "Alışveriş ve Ticaret Üzerine" başlıklı bir broşürden söz eder. Bu broşüre göre, işçiler çalışma evlerine kapatılmalı, dışarıyla bağlantısı kesilerek bu ideal çalışma evlerinde, gerektiğinde "terör" benzeri yöntemlerle en acımasız ve en yoğun biçimde çalıştırılmalarıydılar.

Bu gün bu şartlarda bir değişme olduğunu kim iddia edebilir! Tuzla Tersaneleri, maden sahaları, birçok fabrika ve işletme; demir kapılarla yalıtılarak, dışarıdan ulaşma zorlaştırılarak, sözü edilen çalışma evlerine dönüştürülmüştür. Anlaşılan kapitalistler, yaklaşık iki yüz elli yıldır aynı yöntemleri uygulamaktan çekinmezlerken, işçi sınıfı da korkunç sömürünün öznesi olmaya devam etmektedir.

İşçi kitleleri; şovenizmle kandırılarak, düşmanlık beslediği, kendisi gibi işçi ya da yoksul olan diğer kimlikleri ya da farklılıkları aşağılar-ken sömürünün devamına katkı sağladığını farkında olamamaktadır. İşçi sınıfının kanını emmek suretiyle savaşı finanse eden kapitalistlerin, savaş çıkırtkanlarının ülkenin bir yanını kan gölüne çevirmelerinde, sınıfın da sorumlulukta pay sahibi olduğu fikri çok da haksız sayılmayacaktır.

İşçi kitlelerinin; tarihsel görevlerini ve sorumluluklarını unuttuğu ölçüde; sermayeden -yani, ölü-emekten- bağımsızlaşmak suretiyle insanlığın kurtuluşunun önderi olmak yerine; milliyetçi fikirlerin, şovenist hezeyanların etkisiyle dayanışma yerine rekabetle kendi yaşamını kurtaracağı inancına kapıldığı ölçüde, sermayenin bunalımlarının bir parçası olma durumuna düşerek işsizlikle karşı karşıya kalıp kendi yoksullaşmasının ve gelecek kuşakların yoksulluğunun nedeni olacağı açıktır.

İşçi kitleleri; çalışmanın, ulus devletin ve milliyetçiliğin kutsanmasına karşı direndiği, dışının parçası olmak yerine, o dışının bölümlerine ayakkabısını, terliğini sıkıştırdığı zaman, ancak o takdirde kendisi için sınıf olma yolunda adım atmış sayılabilir.

Roma İmparatorluğu'nu yıkanların, ilkel Cermen boyları olduğu hatırlanacak olursa, sefahati ve sefaletten beslenen bu sefahatin üzerine kurduğu sömürü düzeninin acımasızlığıyla ünlü Roma imparatorluğu, yıkıldığında, insanlık, köleci üretim ilişkilerini sürdürmek yerine, birilerinin çoktan unutmuş olduğunu düşündükleri komünal ilişkilere, dayanışma fikrine dönüştürme gecikmemişlerdi. Tarih sayfalarında defalarca,

egemen sınıflar gizlemeye çalışsalar da köleci ilişkilerin yerini, dayanışmacı ilişkiler almıştır. İşçi kitlelerinin, kendisi için sınıfa dönüşmeleri için rekabetin yerine, birbirinin ayağını kaydırma yerine, dayanışmayı örmekle işe başlamaları gerekmektedir.

Bu gün işçi kitlelerine yaşadıkları sefaletten kurtulmaları ve daha insanca bir yaşam için daha fazla değil, daha az çalışması ve öğrenmesi gerektiği anlatılmalıdır. Onları mücadelenin bir parçası haline getirecek, yanılısamların yerine gerçekleri açıklama kampanyalarına ihtiyaç vardır.

İşçi sınıfının sınıf bilinci, günlük ekmek kavgasının, yani daha az çalışarak daha fazla ücret almasının mücadelesini vermekle beraber savaşa ve şovenizme karşı durmak suretiyle kardeş kanı dökmemesi, savaşa karşı kardeşleşmeyi savunması, kardeşlerine yöneltilmiş olan namlunun kendisini de bir gün vurabileceğini bilmesidir.

Kapitalizm onursuz yaşam ve çalışma koşulları demektir. Sömürünün yerine başka bir dünyanın, özgür bir dünyanın mümkün olabileceği tarihte defalarca kanıtlanmıştır. İşçi sınıfına tarihsel görevlerini hatırlatmak ve bu bilinci sınıf içinde kökleştirmek, sosyalistlerin temel düsturu olduğu ölçüde, insanlığın kurtuluşu o ölçüde yakınlaşacaktır.

DTK KONGRESİ ÇAY PARTİSİ MİYDİ ?

Nare Yıldırım

Bilindiği üzere geçtiğimiz sıcak yaz günlerinde 15 Temmuz'da, Diyarbakır'da DTK kongresi yapılarak demokratik özerklik kararı alınmıştı. Bu toplantıya ilişkin olarak başbakan yardımcısı Bülent Arınç çay partisi nitelemesi yaparak toplantıyı bir şekilde küçümsemeye çalışmıştı.

Ancak Demokratik özerklik kararının açıklanmasından sonra AKP hükümeti saldırgan tavırını iyice belli ederek yoğun bir karşı saldırı programı başlattı.

AKP adeta bir kan siyaseti güderek tam bir savaş hükümeti olduğunu açıkça ortaya koyarak Kürt köylerine ve Kandil bölgesine bombalar yağdırdı. Bu saldırı, onlarca sivilin hayatını kaybetmesine, sivil ölümleri yanında yoksul Kürt köylüsünün hayvanların telef olmasına ve ciddi anlamda maddi hasara yolaçtı. Kentlerde ise her türlü sivil itaatsizlik eylemi, biber gazları ve polis şiddetinden nasibini aldı. Böylece hükümet, Diyarbakır'da demokratik özerklik kararı alan kongrenin çay partisi olmadığını da tescil etmiş oldu.

Kürtler hükümeti ve bir bütün olarak devleti zorluyor. Bu zorlamanın politik ve örgütsel hatının örülmesi seçim öncesi süreçte kendini gös-

termiştir. "Demokratik özerklik" talebi ile Kürtler, sadece kendi ulusal mücadelesinin dinamiklerini şekillendirmekle kalmayıp bu talebi tüm Türkiye halklarının kurtuluşu ve bir arada özgürce ve insanca yaşayabilmesinin öncül bir tezi olarak sunmuştur. Bu talep sadece Kürdistan coğrafyası için bir talep olmaktan öte proleteryanın ve diğer tüm ezilenlerin siyasi iradelerini de ileri sıçramaya zorlamaktadır.

Kürt özgürlük mücadelesi ve haklı talepleri ile sınıfsal güç birliğinin önündeki engelleri de kaldıracak olan bu süreç, duyarlı aydın, demokrat, sosyalist ve barış isteyen tüm siyasal örgütlenmeleri ve partileri harekete geçmeye zorlamaktadır.

12 Haziran seçimleri bu sürecin en önemli göstergesidir. Kürt ezilenleri ve sosyalistler, "Emek Demokrasi ve Barış Bloku"nda bir araya gelerek örnek bir dayanışmanın ilk adımlarını seğilemiş oldular. Seçimlerin tek galibi, bu dayanışmanın direnci ve iradesi seçim zaferi oldu. Bir dizi engellemeyle karşın 36 vekil, Kürt halkının işçi ve emekçilerin oylarıyla henüz sokulmadıkları parlamento üyeliğine seçildi.

BDP, uygulamış olduğu boykot taktiği ile parlamento heveslisi olmadığını bir kez daha

gösterirken, devletin Kürt halkını oyalama taktiğini, savaş çıkırtkanları ve destekçilerinin oyununu da bozdu.

Bu topraklardaki her Özgürlük arayışı, ege-menlere karşı her türlü muhalefet, tarih boyunca bedel ödedi, ödüyor ve özgürleşinceye dek de ödeyecektir. Ape Musa'nın da dediği gibi, "Kürde direnmek düşüyor sadece..."

Barış ve özgürlük için, eşitlik ve insanca yaşamak için verilen mücadelede her türlü baskı ve zorbalık mücadeleye azmini kırabilir mi. Baskı ve zulüm, Özgürlük aşkını, ölümlerle aşılan korku duvarına tekrardan hapsedebilir mi?

Kürt özgürlük mücadelesi, kararlılığını sürdürmüş, 15 Temmuz'da Kürdistan'da "Demokratik özerkliği"ni ilan etmiştir. Demokratik özerklikten, demokratik cumhuriyete uzanmayı hedefleyen bir rotada... Demokratik özerkliğin inşası ve Kürt ulusal demokratik birliğinin sağlanabilmesi için DTK düzenlenmiş ve bu talebe sahip çıkan ve arkasında duran tüm bileşenlere de bu inşa sürecinin aktörü olma fırsatı yaratılmıştır.

Bülent Arınç'ın "çay partisi" olarak tanımladığı DTK kongresi, demokratik özerkliğin en doğru tanımla hem Kürt halkına hem de Türkiye

halklarına anlatılabilesinin de yolunu açmıştır. DTK kongresinde alınan en önemli karar, "demokratik özerkliğin bu topraklarda dillendirilmesi ve inşası sadece Kürtlerin görevi olmaktan çıkarılmalıdır" sonucu, sadece çay içmek için

bir araya gelmediğinin göstergesidir.

Ancak hükümet hala gelişmeleri o sıkıntılı bir dargörürlükle izlemekte, kavradığı kadarını da kendine göre yeniden şekillendirebilmek için gerekli dezenformasyonları da yaparak kamuoyunu yanıltmaya çalışmaktadır.

Konuya dair BDP eş başkanı, Demirtaş ve yine eski eş başkan Aysel Tuğluk'tan yanıt geliyor hakıyla... Ancak gelin görün ki bu haklılığı, barış taleplerine direnen iktidara, onun yandaşlarına dayatabilmek sadece Kürtlerin işi midir ?

"Demokratik Özerklik" talebi Kürtlerin sadece kendileri için öngördükleri bir adım değildir. Bu talebin mevcudiyeti kadar meşruiyetinin koşulları da bir tek şeye bağlıdır. Bu talebin

herkes için barışa uzanabilmesinin koşulu tüm Türkiye halklarını kapsamasından geçmektedir. Dilleri, kültürleri ve inançlarıyla bu toprakların tüm halklarının Türklerin, Kürtlerin, Ermenilerin, Alevilerin, Rumların, Süryanilerin, Çerkez-

"... Çözümeye hazır ve kararlıyız. Yaklaşımı ise en demokratik biçimde gösteriyoruz. Kimsenin minnetine ve lütfuna muhtaç değiliz, saygı bekliyoruz. Bir zafer nutku değil, gerçeğin siyasal değerlendirmesini yapıyorum. Başbakan inkar ve ikrar arasında gidip gelen bir siyaset izliyor. Biz sorunu çözmeye o tanımlamaya çalışıyor. Kürt vardır dedirtmek için korkunç acılar çektik, bunu bir biz biliriz bir de ödetenler... AKP'nin minimalist demokrasi anlayışı, hegemonyacı siyaset tarzına direnmek dışında başka bir tutumumuz olmayacaktır..."

lerin, Abhazların, Lazların, bu toprakların ayırmsız tüm ötekileştirilenlerin bir arada yaşayabilmesinin önkoşuludur da aynı zamanda.

90 yıllık acılarından öfke yerine barışı dilendirmek isteyen bir iradeye, bu iradeyi tüm ezilen sınıflarla ortaklaştırmak isteyenlere, meramını anlatmak ve tüm engellemelere rağmen duyurmak isteyen bir iradeye tavır ne olmalıdır? Bunu anlatmak ve aktarmak sadece KÖH'ün işi değil, bu topraklarda yaşayan, insanca yaşam özleyişi olan bizlerin yani devrimcilerin de işidir.

Demokratik özerklik neden önemli bir taleptir? Aysel Tuğluk'un sözleri sanırım tarifleyicidir :

“Sözü ve eylemi olan tüm yapı ve şahsiyetler, aklını ve vicdanını kullanarak yeni bir akış için kararını verecektir. Kürt meselesi 12 Haziran'da yeni bir evreye taşınmıştır. Kürt-Türk meselesi yeniden tanımlanacaktır. Stratejik bir çözüm zorunludur. Çözüm iradesi olanca gücüyle dayatıyor. Artık karar vaktindedir. Diyaloğa hazır olduğumuzu tüm kamuoyuna duyuruyorum...Çözüme hazır ve kararlıyız. Yaklaşımı ise en demokratik biçimde gösteriyoruz. Kimsenin minnetine ve lütfuna muhtaç değiliz, saygı bekliyoruz. Bir zafer nutku değil, gerçeğin siyasal değerlendirmesini yapıyorum. Başbakan inkar ve ikrar arasında gidip gelen bir siyaset

izliyor. Biz sorunu çözmeye o tanımlamaya çalışıyor. Kürt vardır dedirtmek için korkunç acılar çektik, bunu bir biz biliriz bir de ödetenler... AKP'nin minimalist demokrasi anlayışı, hegemonyacı siyaset tarzına direnmek dışında başka bir tutumumuz olmayacaktır. Klasik ulus devlet sınırlarında çözüm aramıyoruz, çoğulcu, katılımcı, demokratik bir toplum anlayışı var. Başbakanın dayatması geçerliliğini yitirmiştir. Sürecin sorumluluğu AKP'nindir. Çözüm iradesi temel şarttır, çatışma değil uzlaşma arıyoruz. Siyasetle karşılık veririz. Çeliğe çoktan su verilmiş, direniyoruz!”

**Savaşı,
operasyonları
durdurmak için
mücadele edenlere,
başta barış anneleri olmak üzere
canlı kalkan olanlara da
şiddet ve ölüm düşüyor.
BDP yönetiminden
Yıldırım Ayhan,
içinde
çocukların da olduğu
siviller savaşı durdurun
dediği için
öldürülmüştür.
Bu savaş ısrarı
devam ettiği sürece
ölümler ve kıyımlar
artacaktır.
Onca kayba rağmen,
Kürt halkının
öfke yerine barışa
sarılmasının,
anaların çığlıklarının
hiç mi anlamı yoktur?
Bu haksız savaşta ısrar
egemenlerin içine düştükleri
çaresizliğin göstergesidir.**

Tüm ısrarlı demokratik çözüm arayışları ve barış çığlıkları, AKP hükümetinin savaş dili ve eylemi içinde siyasete, siyasetle çözümün yollarını gittikçe tıkamaktadır.

KCK tutuklamalarıyla başlayan süreç artık BDP'yi de hedef haline getirmiş, baskı ve engellemeler alenen her yerde kendini göstermektedir. İran-Türkiye merkezli ittifakın son hamlesi, Kandil'e yönelik hava operasyonları ve bombalamalarla devam et-

mektedir. Kürt Özgürlük Hareketine yönelik bu operasyonlar, İran'ın PJAK'a yönelik operasyonları ile eş zamanlı hale gelmiştir.

Öcalan, KCK, DTK, BDP, DKK arasında temsiliyet açısından geçirgenlik elbette siyasal

olarak mevcut olacaktır. Bir bütün olarak Kürt özgürlük hareketinin iradesinin temsilcileridir ve baştan bu güne, demokratik çözüm ve barış isteğinin sözcüsü olmuşlardır... Binbir bahane ile zehirli dilini savaşa evrilten devlet, savaş dışında bütün çözüm yollarını tıkamaktadır.

Savaşı, operasyonları durdurmak için mücadele edenlere, başta barış anneleri olmak üzere canlı kalkan olanlara da şiddet ve ölüm düşüyor. BDP yönetiminden Yıldırım Ayhan, içinde çocukların da olduğu siviller savaşı durdurun dediği için öldürülmüştür. Bu savaş ısrarı devam ettiği sürece ölümler ve kıyımlar artacaktır. Onca kaybın rağmen, Kürt halkının öfke yerine barışa sarılmasının, anaların çığlıklarının hiç mi anlamı yoktur? Bu haksız savaşta ısrar egemenlerin içine düştükleri çaresizliğin göstergesidir.

Gelinen nokta, Kürtler ve Türkiye halkları için tahammülün azaldığı bir noktadır. Çünkü ezilenler, işçiler, Kürt yoksulları, artık kara düzenle yaşamayı reddedecek bir reflekse sahip olmaya doğru yönelmişlerdir. Dokunanın yanacağı

yer, KÖH ile güç birliğinde değildir, aksine, bu güç birliği mücadelenin ve geleceğe birlikte yol almanın koşuludur. Eğer yanmamak istiyorsak bin bir gerekçeyle süslenen kararsız ve titrek siyasetten vazgeçerek, dokunmalıyız.

Kürt halkının ulusal-demokratik mücadelesiyle, işçi ve emekçilerin hak ve özgürlük mücadelesi içice girmiştir. Kürtlere bombalarla saldırılıyorsa; işçi, emekçi, öğrencilere copla, panzerle, gaz bombasıyla saldırılıyor. Süreç zoru dayatmaktadır, hiç olmadığı kadar. Hem Kürtler hem de işçi ve emekçiler için. Zoru zorla karşılayacak olan Kürt Özgürlük Hareketi ile Türkiye işçi ve emekçilerinin güç birliğidir.

Süreci güç birliğine dönüştürecek en temel adımlardan birisi Kongre Partisi kuruluş çalışmalarıdır. Özgürlük talebini tüm baskılara rağmen çoğaltarak yükseltmektir. Hiçbir halkta görülmeyen otuz yıllık ısrarlı ve kararlı mücadeleye ve bu mücadelenin önündeki haksız savaşa dur demek sorumluluktur.

Edî Bese! / Artık Yeter!...deme vaktidir.

AÇLIK ORDUSU YÜRÜYOR! SOMALİ'DE EMPERYALİSTLERİN MASKESİNİ DÜŞÜRÜYOR!

C. MERT

Yirmi yıldır hiçbir ülke başbakanının ayak basmadığı, modern deniz korsanlarının, açlık ordularının kol gezdiği Somali'ye, çoğunluğunu ederi yüksek "sanat" icra edenlerin oluşturduğu bir kafile eşliğinde

lerden kriz beğendiği, meteliğe kurşun attıkları bir zamanda, Afrika Boynuzu'ndan tüm dünyaya insanlık dersi veriliyordu: "Komşusu açken tok yatan bizden değildir!"

Açlığın, burjuva uygarlığın sürekli ürettiği ve bağışla, yardımla

gerçekleştirilen "radikal iniş"le, sadece insanlığın henüz ölmediği kanıtlanmış olmuyordu.

Berberinde, vicdan bombardımanına uğrayan cüzdanların ve açık yürütülen bağışların rekabete zorladığı kapitalistlerin ağırlıklı katkılarıyla kotarılan 200 milyon liralık yüklü bir yardım paketiyle, emperyalist devlerin kriz-

üstesinden gelineyecek yapısal bir sorun olduğunu, yeni ve salt Somali'ye özgü yaşanan geçici bir afet olmadığını, örnekleriyle biliyoruz.

O halde, "aynı bağın güllerini" açlığa mahkûm eden asgari ücretin altına attığı imza henüz kurumamışken, bizim burjuvazinin insanlık damarı, böyle birdenbire, acaba hangi ulvi nedenle

kabarmıştı? İngiltere'den Yunanistan'a, Almanya'ya; Libya'dan Suriye'ye, İsrail'e, dünya kıpır kıpırken ve insanlığa karşı onca sabıka ortada dururken, Somali ilgisini tek başına insanlıkla açıklamak mümkün müdür? Değilse, görünenin ardındaki gerçek nedir?

Çoktandır açlık, Afrika halklarının kanıksadığı bir durum, gündelik yaşamlarının ayrılmaz bir parçasıdır. Kökü, eskiye, sömürgecilik günlerine uzanan ve halen süren bir talana dayanır. Somali'deki açlık sorununun kökeninde de işte bu tarihsel gerçek yatar.

Önce Osmanlı, ardından Fransız, İngiliz ve İtalyan emperyalistleri birbirleriyle rekabet içinde, yeterince uzun bir süre yağmaladıktan ve artık yağma maliyeti, kaldırılan ganimeti kurtarmamaya başlayınca, kabileler arası çatışmalara ve emperyalistlerin çıkarlarına göre çizilen sınırların yarattığı sorunların yüküyle kaderine terk edilen ve Afrika'da başka birçok örneği olan ülkeler biridir Somali!

İmam Evinden Aş, Ölü Gözünden Yaş!

Dökülen göz yaşlarına kimse aldanmasın! Sermayenin gözpınarları kuruyalı asırlar oldu! Onlar timsah gözyaşlarıdır!

Çünkü açlık burjuvaziye rahatsız etmez; egemenliği altındaki insanların, en iyi, açlık ve gelecek korkusuyla terbiye edileceğini ve en çok bu yöntemle sömürüye boyun eğdirileceğini çok iyi bilir.

Sefalet ücretlerine razı edilen "aynı bağın güllerine" ya da Fukuşima'da kahraman ilan edilen işçilere sorun! Sefaletle boyun eğdirenin de, bilerek ölüme götürenin de aynı neden olduğunu söyleyeceklerdir: Aç kalma ve gelecek korkusu! Kapitalizm dünya üzerinde yaşadığı fazladan her anı, geniş yığınlar üzerinde egemen kıldığı bu

korkuya borçludur.

Burjuva uygarlık, insanların aç kalma riskini kölelik dönemine göre katlamıştır. Köle sahibi, kölesini aç bırakamaz, çünkü köle onun servetidir. Güçten düşmesi, açlıktan ölmesi, servet kaybı demektir. Birbirleriyle sürekli rekabet içinde olan kapitalistler için durum tam tersidir. İşçilere onların emek-güçleri karşılığında ne kadar az öderlerse, o kadar fazla sermaye biriktirirler. Gücünü tüketip işten atılan, ya da çalışamaz duruma düşenlerin yerini yeni "özgür" köleler nasılsa alacaktır. Yeter ki en az üç çocuk sahibi olmaya devam edip işsizler ordusuna asker göndermeyi ihmal etmesinler!

Somali'ye gösterilen derin alâkanın altında, kapitalizmin doğuşundan bu yana hiç değişmeyen yalın bir gerçek yatıyor: Sermaye; sürekli yayılmak, yayılırken başka sermayelerin elindeki kaleleri almak zorundadır. Emperyalist saldırganlık, bu ezeli rekabetten beslenir. Ama hiçbir emperyalist elbette bu gerçeği bayrağına yazmaz;

onun yerine özgürlük, demokrasi, insanlık vb. gibi burjuvazinin elinde her kalıba sokulan değerler yazılıdır.

Bizim burjuvazinin Somali seferinde taşıdığı bayrakta ne yazığına geçmeden önce, Somali'de yaşanan trajediyi ve gösteriyi doğru anlamak için, kimi genel, kimi oraya özel, bazı başka gerçekleri anımsatmak gerekiyor.

Genel olanlarla başlayalım: Yalnızca Somali'de değil, her nerede yaşanıyorsa, kıtlığın ve dolayısıyla açlığın sorumlusu; insan gereksinmelerinin karşılanmasını kârlı bir ticaretin gerçekleşmesine mahkûm ederek, israf ile kıtlığı bir arada yaratma başarısını(!) gösteren, "kapitalizm"dir.

Kapitalizm ayrıca, doğal döngüleri hiçe sayarak küresel iklim değişikliğine yol açan üre-

**Çoktandır açlık,
Afrika halklarının
kanıksadığı bir durum,
gündelik yaşamlarının
ayrılmaz bir parçasıdır.
Kökü, eskiye,
sömürgecilik günlerine
uzanan ve halen süren
bir talana dayanır.
Somali'deki açlık
sorununun
kökeninde de
işte bu tarihsel
gerçek yatar.**

tim tarzıyla da kıtlık yaratır.

Ancak burjuvazi, gıda üretimine yalnızca iklim değişikliğiyle değil, tarım alanlarını sermayenin gereklerine göre düzenleyerek de zarar verir. Açlıktan ölenler için timsah gözyaşları dökerken, geniş arazileri biyoyakıt üretimine açmakta bir beis görmez. Erdoğan'ın Somali'ye "radikal iniş" yaptığı günlerde, Obama'nın biyoyakıt üretimine 510 milyon dolarlık yeni yatırım yapılacağını açıklaması, bu yüzden bizleri şaşırtmıyor.

Burjuvazi o kadar pişkin ki, pek saygın kurumlarından biri, açlığın, kıtlığın sorumlusunun kendileri olduğu anlamına gelen rapor yayınladığı günlerde bile, Somali'deki çocuk ölümleri üzerine yüzü kızarmadan ahkâm kesebilir.

Dünya Bankası, 15 Ağustos tarihli raporunda, "dünya genelinde son bir yılda gıda fiyatlarının % 33 arttığını, bu durumun zaten önemli bir sorun olan açlık ve yoksulluğu daha da kötü bir hale getirdiğini" açıkladı. Kapitalistlerin, deflasyon korkusu ile yatıp kalktıkları bir dönemde, bu rekor artış acaba tek başına kuraklıkla açıklanabilir mi?

Öyle olmadığını yine aynı bankanın verilerinden anlıyoruz. Aşağıdaki grafik, mısır, hububat ve soya gibi temel gıdaların da dâhil olduğu Dünya Bankası Gıda Endeksi'nin 2006 ile 2011 yılları arasındaki değişimini veriyor. 2000'de 100 olarak kabul edildiğinde, şimdilerde 300 olan endeks, gıda fiyatlarının o günden bu yana üçe katladığını gösteriyor. Özellikle talep sorunu yaşanan son bir yılda, bankanın raporunda değinilen % 33'lük artış bu grafiğe de yansıyor.

Bu hiç de normal olmayan artış, bir tek nedenle, sermayenin krizde daha da depreşen kumar aşkıyla açıklanabilir: Haddinden fazla şişen ve kâr oranlarının düşmesiyle birlikte

maddi üretim alanından kaçarak finansallaşan sermayenin emtia borsalarında oynadığı kumarla! Açlık ve kıtlık üzerine girilen bahisle!

Aynı evrede, ateşin üzerine benzin dökmekle eş olan Fed'in basıp ortalığa saçtığı, söz konusu kumarda mali sermayenin hizmetine sürdüğü bedava dolarların sözünü bile etmeye gerek yok!

Somali'ye özgü nedenlerle devam edersek:

1. Somali; sömürgecilerin kaderine terk ettiği 1960'dan bu yana, siyasi birliğini sağlayamamış ve emperyalistlerin de bir biçimde dâhil oldukları kabileler arası iç savaş, Somali halkının gündelik yaşamının bir parçası olmuştur.

2. Emperyalistlerin nüfus alanlarını esas alarak çizdikleri sınırlar, iç savaşın yanısıra, Somali ile komşuları arasında çatışmaları başlatmıştır. Sınırların keyfi çizilmesi sonucu, her biri

içinde Somalili nüfus barındıran Etiyopya, Kenya ve Cibuti bölünme korkusuyla güçlerini Somali'deki iç savaşın devamından yana kullanmışlardır.

3. Tarım ülkesi Somali, IMF aracılığıyla, gıda tekellerinin çıkarları doğrultusunda uygulanan programlar sonucunda, gıda maddeleri ithal eder konuma düşürülmüştür.

Bunlar; iç savaş nedeniyle sürekli göç yaşamak zorunda kalan Somali halkının karşılaştığı açlık ve kıtlık sorununun, aniden ortaya çıkmadığını; bu sorunların hem gerçek nedenlerini, hem de sorumlularını kuşkuya yer bırakmayacak

açıklıkta gözler önüne sermeye yeter.

Gelelim bizim burjuvaziye! Onun Somali'ye olan "sıcak" ilgisinin ardında neyin yattığına!

Emperyalist Saldırganlığın Özü Aynıdır! Büyük, Küçük, Eski, Yeni Fark Etmez!

Önce bir ayrıntı: Somali, Kızıldeniz'i ve Arap yarımadasını stratejik olarak kontrol üstünlüğüne sahip Afrika Boynuzu'ndadır. Deniz ürün-

**Her nerede
yaşanıyorsa,
kıtlığın ve açlığın
sorumlusu;
insan gereksinmelerinin
karşılanmasını
kârlı bir ticaretin
gerçekleşmesine
mahkûm ederek,
israf ile kıtlığı
bir arada yaratma
başarısını(!)
gösteren,
"kapitalizm"dir.**

leri gıda tekellerince yağmalandığından, Somalili balıkçılar çareyi deniz korsanlığında bulunca, bunu bahane ederek Aden'e savaş gemilerini yollayan, aralarında Çin'in ve Japonya'nın da bulunduğu emperyalistlerin de asıl ilgileri, Somali'nin bu stratejik konumudur. Bilindiği gibi, aynı jeopolitik üstünlük, bir süre önce bizim burjuvazinin de ilgisine mazhar olmuştu.

Burjuvazi, eski Osmanlı hinterlandında, yeni-Osmanlılıkla liderliğe soyunduğundan bu yana, her fırsatı emperyalist politikalarını desteklemek için kullanıyor.

Son gösteri de, yüzde 99'u Müslüman, yüzde 85'i Arap ve eski bir Osmanlı toprağı olan Somali'nin, Ramazan ayında, üstelik kimselerin ilgilenmediği bir insanlık sorunuyla sunduğu böyle bir fırsatın değerlendirilmesinden ibarettir.

Hem liderlik iddialarını destekleyen bir manevra, hem de içeride Kürt sorununda izlediği, son günlerde iyice belirginleşen tasfiye politikalarını, iç mesele olarak ilan edilen Suriye'ye yönelik emperyalist saldırı planlarını perdelemeye, toplumda oluşan gerilimi yumuşatmaya yönelik bir girişimdir. Buradan bakıldığında, yaratılan

ve medya aracılığıyla toplumun geniş kesimlerine pompalanan havayla, burjuvazi, bu gösteriden beklediği murat ettiği neticeyi şimdilik almış görünüyor.

Öyle değil midir? Kriz koşullarına aldırmandan; yüreği, açlık ve kıtlık içinde boğuşan insanlar ve ölen çocuklarla birlikte atan bir devlet, hiç kendi halkına karşı terör uygular, hiç komşularına yönelik emperyalist saldırganlık planları yapar mı?

Son Dakika

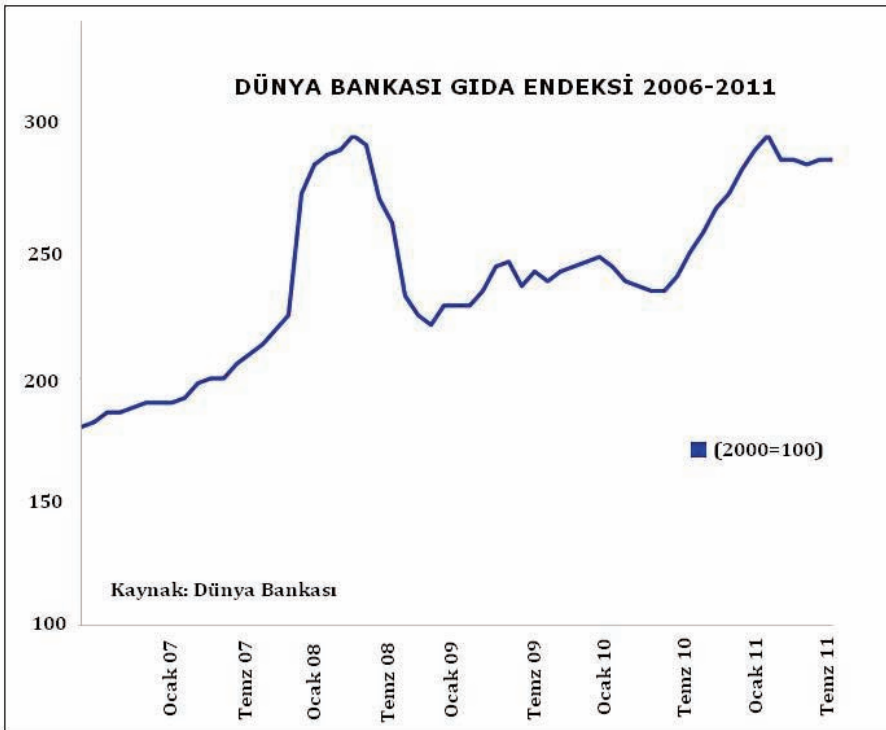
Emperyalist gericilik, Libya'da hedefine yaklaşmış görünüyor. İki gün önce Ankara'da Libya Büyükelçiliğine, NATO'nun desteğindeki gericilik güçlerinin oluşturduğu Ulusal Geçiş Konseyi UGK'nin bayrağı çekildi. 23 Ağustos'ta Bingazi'ye uçan Davutoğlu, önceden vaat ettikleri 300 milyon dolarlık yardımın, 100 milyonluk ilk dilimini, gericilerin lideri Mustafa Abdülcilil'e elden teslim etti.

Böylece, Libya'da güvenilirliğini yitirmiş, eskimiş bir kabile şefinin yerine, emperyalizme ve elbette Türkiye'ye hizmette kusur etmeyeceği belli olan bir başkasının geçtiği Türkiye tarafın-

dan tescil edilirken, Libya'daki yatırımlar ve askıya alınmış bütün müteahhit alacakları da güvence altına alınmış oluyordu.

Bu kısa haber, Somali'de yapılan gösterinin asıl hedefiyle ilgili -eğer kalmışsa- son tereddütleri de sileceği düşünülerek yazıya eklenmiştir. Çünkü bu haberde sergilenen gerçekle, Somali'de Türkiye'nin insanlık damarını kabartan gerçek aynıdır:

Sermayenin doğası gereği üretmekten kaçamayacağı emperyalist saldırganlık!

POZİTİVİZM

ELEŞTİRİLERİNE GİRİŞ

1

T. Ozan

Kapitalist sistem, 1990'lı yılların başlarında Sovyet modelinin çözülmesi ile beraber, önünde dikildiğini varsaydığı bütün engelleri kaldırdığını ilan etti. İnsanlığı, kendisinin sonsuz olduğuna inandırmaya çalıştı. Kapitalizmin bu iddialarının, ekolojik ve ekonomik krizlerin süreklileşmesiyle, medeniyete doğru bir yolculuktan ziyade aslında insanlığı ve doğayı yok oluşa doğru sürüklediği anlaşıldı. Sistemin kendisini rakipsiz ve en fazla güvencede saydığı bir zamanda, yol açtığı ekonomik, sosyal, çevresel krizler karşısında çaresiz kaldığı ortaya çıkınca, hep beslenegeldiği, bilimsellik, aydınlanma, modernite gibi ideolojik kaynakları da sorgulanma durumuyla karşı karşıya kalmıştır.

“Kapitalizm eşittir, modern çağ” iddiasıyla beraber aklın mutlak ve her şeye kadir olma iddiasıyla kendi yaratımı dışındaki şeylere de savaş açarak, Marks ve Engels'in *Manifesto*'da destansı bir anlatımla tanımladığı üzere, dünyayı ve toplumları kendine göre yeniden biçimlendirmek ve yeniden kurgulamak suretiyle dışındaki olguları denetlemeye, kendine bağımlı kılmaya çalıştı. Akılcı, “bilimsel” iktidarlar, örneğin, tüm ortaçağ zamanı süresince serbest do-

laşma hakkına sahip kendine benzemeyen anomali olarak saydığı bütün unsurları kapatmaya başlayarak, kontrol altında tutmayı hedeflemiştir. Akılcı iktidarları, denetlenemeyen şeyler korkutuyordu. Sapkın, deli, suçlu her neyse kapatılarak çok iddialı oldukları “deney ve gözlemin” nesnesi haline dönüştürüldüler.

Doğa ise sömürünün bir diğer nesnesi olarak hallaç pamuğu gibi atıldı ve insanın tam bir uyum içerisinde binlerce yıldır yaşamakta olduğu yapı sarsılmaya, tehlike sinyalleri vermeye başladı. Kendinden önceki üretim ilişkilerine kıyasla çok daha eşitsiz, ama “insanın her şey olabileceği ya da her şeyi yapabileceği”ne inandırıldığı, ancak aslında yeni bir tür kölelikten başka bişey olmayan bu altın çağın parolası; “her şey hesaplanabilir, her şey ölçülebilir, her şey alınır satılır ve kâr edilir” idi. Karl Marks'ın dediği gibi “kapitalist gölgesini satamadığı ağacı, keser” imgesi genel düstur oldu. Amerika'da bir üniversitenin giriş kapısında yazan cümle dikkate değerdir. “Hesaplayamıyorsanız ya da ölçemiyorsanız bilginiz eksik ve yetersiz demektir.” Üniversitede her şeyin bilinebileceği, denetlenebileceği iddia edilmekteydi. Bilinebilir, denetlenebilir olan; aynı zamanda kullanıla-

bilir, satılabilir ve üzerinden para kazanılabilir şey demektir.

Modern çağla birlikte akla ve bilime verilen yüksek itibar öyle bir hale gelmiştir ki her şey akılla ve “bilimle” açıklanır olmuştur. Bu gün gülümsemeyle karşılanacak türden ideolojiler dahi ne denli bilimsel olduklarını anlatan safsatmaları birbiri ardı sıra sıralarken, reklamlar, gündelik yaşam, hep bu akıl ve bilimsellik iddiası ile dolduruldu. Bugün bilime verilen itibar ve değer, Ortaçağ Avrupası’nda ya da doğu toplumlarında dine verilen, itibardan hiç de farklı değildir. Bu bilimsellik iddiası onlar için yine onlara göre “titiz gözlem ve deneyler” vasıtasıyla elde edilen olgular koleksiyonu haline gelmiştir. Bu olguları daha sonra mantıki birkaç işleme tabi tutarak yasa ve teoriler üretilmesi bilim faaliyeti olarak adlandırılmaktadır. Siz, herhangi bir kapalı bir ortamda deney ve gözlemler üreteceksiniz; sonra da buradan çıkardığınız sonuçları -spesifik olarak açıklamak yerine- tüm doğaya, evrene yönelik evrensel çıkarımlar haline getireceksiniz!! Bilim faaliyetini bu denli kısırlaştıran, bu denli sıradanlaştıran bir çaba ve diziler aslında her gün bilimsel faaliyeti iğdiş etmekten daha öte bir anlam taşımaz. “Bilimsel bilgi doğrulanmış ispatlanmış bilgidir” iddiası ve hemen akabinde gelen, “Bilim, nesnelir”, “Bilim insanları da objektiftir” iddiaları, bu alanda ciddi yanılgıları beslemektedir. Bu anlayış, aslında on yedinci yüzyılda ortaya çıkan bilimsel devrimler sürecinin mimarı bilim insanlarının ne yaptıklarına, nelere yol açtıklarına çok da dikkat etmeden naif pozitivist yorumlar yaygınlık kazanmıştır. Bu yorumların yaygınlık kazanması sonrasında ise bilim kavramı, birçok yanılsamalarla bir arada anılır olmuştur.

Galileo ile başlayıp Newton’la devam eden anlayış, bozunuma uğratarak gerçeğin salt nesnellikte, olgularda arama çabası ile sınırlı tutulması ile sonuçlanmıştır. Geçtiğimiz günlerde bir televizyon programında ana dil üzerine konuşmacılar fikirlerini beyan ederlerken “akademis-

yen” olduğunu iddia eden bir zat,¹ Kürt dilinin bilimsel olmadığını, ayrıca bu alanın yeterince araştırılmadığını elde yeterli veri olmadığını, bu nedenle Kürtçe eğitiminin verilmemesi gerektiğini anlatmaya çalışıyordu. Bilimsellik arkasına sığınarak açık ırkçı, şovenist yaklaşımların ardı arkasına sıralanabildiği bir süreçte bu bilimsellik ve bilimcilik iddiasının sorgulanmaya muhtaç olduğunu düşünmemiz gerekmektedir.

Egemen Sınıf Olarak Örgütlenmiş Burjuvazi Ve Pozitivizm

Egemen sınıf olarak örgütlenmiş burjuvazinin her alanda olduğu gibi bilim alanında da hegemonya kurma çabaları bilimsellik, deney, gözlem, araştırma kavramları üzerinden gerçekleşmektedir. Gündelik yaşamda her türlü metafizik öğeye karşı çıkılarak, bilime taviz verilmiş gibi yapılmakta, devamında ise bilim, egemen sınıfın kendi çıkarları nezdinde denetlenmeye, yozlaştırılmaya çalışılmaktadır. Bilim insanlarının araştırmalarında, salt ampirik verilerle görünüle yetinmesi istenmektedir. Bu çerçevede bilimsel devrimler çağının kapatılması çabasıdır. Bilime yönelik bu saldırılar, Comte’nin pozitivizmi ile başlamış, yoğun itirazlar sonrasında Viyana okulu üzerinden saldırılara, mantıksal pozitivizmle yeniden şekil verilmeye çalışılmıştır. Daha sonraları ise Karl Popper’in öncülüğünde pozitivizmin açmazlarını aşmak adına onun yöntemlerini baş aşağı çevirerek çözme eğilimi üzerinden yanlışlamacılık (ters pozitivizm) ortaya çıkmıştır. Hatırlanacağı üzere bir dönem İstanbul Üniversitesi Rektörü (Kemal Alemdaroğlu), yanlışlamacılığın en büyük taraftarlarından biri olarak bilim adına materyalizme ve Marksizm’e yoğun saldırılara girişmişti. Hatta bu saldırılar bir süre sonra modernite karşıtı her unsura yönelmiş, örneğin türban meselesinde ikna odaları kurularak insanların başını örtmeleri engellenmeye çalışılmıştı. Bütün bu saldırılar, bilim adına bilimsellik adına yapılırken insan yaşamının ne ölçüde değersizleştirildiği acı bir gerçek olarak ortaya

¹ TDK başkanı Şükrü Akalın

çıkmişti. Bu nedenle modernitenin ideolojik arka planı olan pozitivizmin ve unsurlarının anlatılmasında ve eleştirel bir tartışma sürecine tabi tutulması çok değerli hale gelmektedir.

Pozitivizm, 1920’li yıllarda aldığı yoğun eleştirilere rağmen kendisini, 1930’lu yıllarda Viyana okulu üzerinden kendini yeniden kurgulayarak Mantıksal pozitivizme evrilmiştir. Bu akıma “mantıkçı ampirizm” de denilmektedir. Bu felsefi akımın kurucusu sayılan Ernst Mach, Lenin’in *Ampiryo-Kritisizm*’deki muarızıdır.

“Mantıksal pozitivizmde, dil ve mantık alanlarının öne çıktığı görülür. Mantıksal pozitivizm bu anlamda pozitivizmin bilim/bilimsellik iddialı felsefi statüsünü devam ettirir; felsefenin deney dışı kalan niteliğini yadsıyarak, onu metafizik ilan ederek kendilerine göre felsefeyi doğru bir temele oturtma iddiasındadırlar. Bilim ve felsefe, iki ayrı bölüm olarak ele alınır ve felsefenin görevi dil olarak belirlenir. Felsefe; dil çözümlemeleriyle sınırlı kalmalı, onlara dayanarak olguları dile getirdiğimiz önermeler üzerine ve bu önermelerin dilsel bağlamları üzerine açıklama yapmakla görevlidir. Mantıksal pozitivizm, bunlardan hareketle, ikili bir görevi yerine getirmeyi üstlenir; birincisi, dünyanın bilimsel kavranışında metafizik öğelerin ve teolojik unsurların kuramsal olarak arındırılması ve ikincisi felsefeye bilimsel bir nitelik kazandırılması iddiasıdır.

Mantıksal pozitivizmin temel felsefi sorununu ya da konumunu, anlam ve anlamsızlık meselesi bağlamında ileri sürmek mümkündür.

Buna göre anlamlı önermeler, doğrulanabilirlikleriyle belirlenen önermelerdir. “Doğrulama” denilen kavram bu filozoflar için temel önemdedir; çünkü bir dilsel ifadenin doğru olup olmadığı ve buna bağlı olarak anlamlı olup olmadığı belirlenmesi, bu doğrulama işlemiyle belirlenmektedir. Doğrulamada öncelikli olan ise duyuşal veriler, yani deney ve gözlemler

elde edilen verilerdir. Böylece mantıkçı pozitivistlere göre, doğrulanabilir olmayan her şey anlamsızdır, yani metafiziktir. Anlamsız önermeler iki türdür: Birinciler, cümle yapısı itibariyle düzgün olmalarına rağmen anlamsız olanlardır (mutlak, hiçlik, koşulsuz olan, gerçekte olan gibi kullanıldığı cümlelerin yapısı doğru fakat anlamca doğrulanabilir olmayan önermeler). İkinci türdekiler ise cümle kuruluşları itibariyle anlamsız olanlardır. Metafizik olarak belirtilen ve yadsınan önermeler, asıl olarak birinci tür önermelerdir. Bunlar sözde-sorunlardır; çünkü anlamsızdırlar, deney ve gözlem alanının dışında kalırlar. Mantıksal pozitivizm, sentetik önermeleri ve mantıksal önermeleri kabul eder, ancak felsefenin görevini metafizik önermeleri çözmek olarak belirtir. Felsefeden metafizik arındırılmalı ve dünyanın bilimsel kavranışı ortaya konulmalıdır. Mantıksal pozitivizmin felsefi tezleri bu iki temel

yaklaşım üzerinden geliştirilmektedir. Dünyanın bilimsel kavranışı yaklaşımının da ikili niteliği vardır: Yukarıda söylenenlere bağlı olarak bunlar, ilkin bilginin temelinde gözlem ve deneye dayalı olguların bulunması ve ikinci olarak da kesin bir mantıksal çözümleme ile meydana gel-

**Modern çağla
birlikte akla ve
bilime verilen
yüksek itibar öyle
bir hale gelmiştir ki
her şey akılla
ve “bilimle”
açıklanır olmuştur.
Bu gün
gülümsemeye
karşılacak türden
ideolojiler dahi
ne denli bilimsel
olduklarını anlatan
safsataları
birbiri ardı sıra
sıralarken,
reklamlar,
gündelik yaşam,
hep bu akıl
ve bilimsellik
iddiası ile
dolduruldu.**

² Aktaran Alan Chalmers, *J.J.Davies on the Scientific Method*, London, 1968

³ H.D.Anthony, *Science and Its Background*, London 1948

mesidir.” (Düşünce dünyası çok net)

Bilimsel etkinlik, bu noktada, deneysel verileri mantıksal analiz yoluyla çözümlenmek ve ortaya koymaktır. Yirminci yüzyılın yeni tipteki pozitivist bilim savunucuları “bilim olgular üzerinde inşa edilen yapılarıdır” diye yazmaya devam etmekteydiler.²

Yine Alan Chalmers’in H.D Anthony’dan yaptığı bir alıntı ile devam edecek olursak:

“Galileo’nin bir tavır olarak gelenekten kopuşuna yol açan deney ve gözlemler pek fazla değildi. Ona göre gözlem ve deneye dayanan olgular olgu olarak adlandırılmalıdır. Daha önce benimsenmiş düşüncelere bağlı olanlar değil. Gözlem olguları evrenin belirlenmiş şemasına uyabilirdi de uymayabilirdi de: ancak Galileo’ye göre önemli olan şey olguları kabul etmek ve teoriyi olgulara uyacak şekilde inşa etmektir.”³

Yukarıdaki metni okuyan birçok kişi ilk anda bu iddiayı makul hatta bilimsel görebilir. Ancak biraz tarih bilgisi ile meseleye bakıldığında Galileo’nun (yaklaşımı), Anthony’nin bahsettiği üzere olguları kabul etmek ve teoriyi olgulara göre inşa etmek değildi. O dönemin nesnel olguları, dünyanın bir tepsiyeye benzer olduğu noktasında daha fazla bilgiye sahipti. Ayrıca Kopernik’in savunduğu teorik formülasyon ise taraftarları itibarıyla azınlık dahi sayılamayacak birkaç bilim insanının savunusuna kalmış durumdaydı. Diğer taraftan Galileo, olgulardan ziyade ciddi bir teorik formülasyona sahipti. Bu teorik formülasyon, Kopernik’in formülasyonu-

nun geliştirilebileceği düşüncesi idi. Yukarıdaki alıntı, asıl olarak tarihsel olguları çarpıtarak mantıksal pozitivizme dayanak aranması çabasının değerli bir örneğidir. Ayrıca yine gerçeğin ardındaki gerçeği bulma çabalarından, yani bilimin özerkliği ve özgünlüğünden yukarıdaki metinle vazgeçildiği ilan ediliyor, sadece olanı biteni teorize edecek bilimsel faaliyetle sınırlı kalınması gerektiği savunuluyordu.

Bu çerçevede, pedagojik bir yapı olarak yeni türde bakış açısı oluşturmak yoluyla: aslında insanlığın araştırmacı, sorgulayıcı yapısını terk etmesini vazediyor; egemenlik ilişkilerini sorgulamaları gerektiği, kimin yararına / kimin çıkarına kavramlarını bir yana atarak bilimin prestijini, ezilenlere karşı bir ideolojik baskı mekanizması olarak kullanmaya çalışıyorlardı. Aslında anlatılan, bir çıkmaz sokaktan başka bir şey değildir. Bu çıkmaz sokağı daha iyi anlamak için kullanmış oldukları tümevarımcı yöntemin dayanaklarını sergilemekte yarar vardır. Tümevarımsal mantığın ön-koşulu, ilgilenilen kuramı ifade eden önermelerin ve söz konusu kuramın doğrulanması bakımından geçerli verileri betimleyen önermelerin (kanıt önermelerinin) verilmiş olmasıdır. Tümevarımsal mantığın, varsayımlara nasıl ulaşıldığı ya da verilerin nasıl bulunduğu konularıyla ilgisi yoktur; bu mantık, “buluş bağ-

lamı” ile değil, doğrulama “haklı çıkarma- bağlamı” ile ilgilidir. Verilmiş olan kanıt önermelerinden hareketle ve olasılık hesabı yoluyla, farklı kuramların olasılıkları belirlenmeye-

Egemen sınıf olarak örgütlenmiş burjuvazinin bilim alanında hegemonya kurma çabaları bilimsellik, deney, gözlem, araştırma kavramları üzerinden gerçekleşmektedir. Gündelik yaşamda her türlü metafizik öğeye karşı çıkılarak, bilime taviz verilmiş gibi yapılırken, bilim yozlaştırılmaya çalışılmaktadır... Bu çerçevede bilimsel devrimler çağının kapatılması çabasıdır.

⁴ Alan Chalmers, *Bilim Dedikleri*

⁵ Alan Chalmers *A.g.e*

çalışılır. Olasılığı en yüksek olan kuram, en güçlü ampirik desteğe sahip olan kuramdır.

“Pozitivizmin, gerekse de mantıkçı pozitivizmin bilime yaklaşım yöntemi olarak temel aldığı bu tümevarımsal mantık yönteminin dayandığı üç ana nokta vardır. Bunlar sırasıyla 1-görme deneyleri, 2-gözlem önermeleri, 3-‘Teori olgulardan yola çıkmalıdır.’ düzmecesi.⁴

Tümevarımcı yöntemle göre bilim, gözlemlerle başlar; “hasara uğramamış duyu organları ile gözlem yapılmalı ve yapılan gözlemler ‘önyargısız’ bir biçimde kayıt edilmelidir”. Burada kamera analojisi ifrata vardırılmakta, görmenin önceki kuşaklardan devralınan bilgi birikimi ile bağlantılı olduğu unutulmaktadır. İkinci adım ise genellemeye temel teşkil eden gözlem önermelerinin sayısı artırılmalı, gözlemler çok değişik şartlarda tekrarlanmalıdır iddiasıdır. Yine kabul edilmiş gözlem önermeleri onlardan elde edilmiş genelliklerle çelişmemelidir.

Bu bakış açısına göre elde edilen gözlem önermeleri, “tikelden evrensel doğru hareket etmek suretiyle bilimsel doğru mertebesine ulaşırlar”. “Bilimin ilerlemesi gözlem verileri stoğunun büyümesi ile mütemadiyen yukarıya veya ileriye doğrudur”. Buraya kadar yapılan analiz bilimin bir kısmının bilgisini bize verir gibi görünse de içerisinde ciddi eksikler barındırmaktadır. Alan Chalmers ve birçok bilim insanı bu gün, bu tür önerme biçimlerinin tersinin daha doğru olacağını düşünmektedir. Bu anlayışa göre, “bilim, ampirik veriler stoku ve onun genellemelerinden ibaret değildir”. “İnsanların bilime verdikleri değer, ortaya çıkan keşiflerle beraber bilimin açıklama ve tahminde bulunma yeteneğinin bulunmasıdır. Bu anlamda tümevarım ilkesi açıklama ve tahmin etme ilkesinden yoksundur.”⁵

Tümevarım ilkesine göre çok sayıda gözlem sonucu elde edilen olgular genelleştirilerek genel bir önerme üretilir. Buna göre “bütün kuşular beyazdır” önermesinde olduğu gibi çok sayıda kuğu gözlemlenmiş ve bu gözlem sonucu

bir genelliğe ulaşılmıştır. Ancak günün birinde beyaz olmayan bir kuğuya rastlandığında tüm önerme otomatik olarak çökecektir. Çünkü önerme düzeltilmek suretiyle “bilmem hangi yerde beyaz olmayan bir kuğuya rastlanmıştır” şeklinde olursa, önermenin evrenselliği kalmayacaktır. Bu anlamda tümevarım yöntemi mantık temelinde doğrulanabilir değildir. Diğer yandan çok sayıda gözlem önermesi mantığı da yanlıştır. Çok sayıdan kast edilenin ne kadar olduğu belirsizdir. Bazen bir örnek dahi neyin ne olduğunu anlamamıza yetecekken çok sayıda örnek oluşturmaya kalkışmak oldukça gülünç olacaktır. Hiroşima’ya atılan atom bombasının yıkıcı etkilerini test edebilmek için başka örnekler aramaya kalkışmak anlamsız olacaktır. Mesela çok sayıda bomba atılması mı gerekir denilecektir. Diğer yandan tikel önermelerden evrensel ilkeler çıkarma çabası son derece talihsiz bir çaba iken bunun yanı sıra ortaya çıkan genellenmenin çok sayıda örnek sonucu evrenselleşebileceği iddiası da naif bir iddiadır.

Yanlışılamacılık

Bir yanışılamacı teorinin gözleme kılavuzluk ettiğini gözlemin teoriyi gerektirdiğini seve seve kabul eder.⁶

Teoriler, deney ve gözlem sonucu başarısız kalırlarsa elenirler ve yerlerini yeni teoriler alır. Yanlışılamacılığa göre Bilim, deneme yanlışlarıyla, varsayımlarla ve yanışılamalarla ilerler. Sadece en güçlü teoriler ayakta kalır. Yanlışılamacı, bilimsel hipotezlerin yanışılanabilir olmasını ister. Eğer bir önerme yanışılanamaz ise o zaman ne olduğunun önemi bulunmaksızın herhangi bir özelliğe sahip olabilir.

“Yanlışılamacılığa göre, bilim faaliyeti kendilerini yanışılayacak titiz ve inatçı teşebbüslerin takip ettiği yüksek derece yanışılanabilir hipotezler öne sürülmesine bağlıdır.”⁷

“Bu yüzden benim gibi yanışılamacılar ilgi çekici bir problemi, yanışılığı hemen ortaya çıkacak olsa

⁶ Alan Chalmers *A.g.e*

⁷ Alan Chalmers *A.g.e*

bile cüretli bir hipotezle çözüme girişimini, konuyla ilgisi bulunmayan bir bedahatler serisinin beyanına tercih ettiklerini seve seve kabul ederler. Biz bunu tercih ederiz; çünkü, yanlışlarımızdan öğrenme yönteminin bu olduğuna inanırız; çünkü varsayımlarımız yanlışlandıklarının keşfiyle doğru hakkında daha çok şey öğreneceğimize ve doğruya daha çok yaklaşıcağımıza inanırız.”⁸

Bu çerçeveye göre teorinin kabulü daima deneme kabilinden bir şeydir. Yani deneyle test edildiğinde yanlışlanabilir olacağı için o teori den vazgeçilebilir olacaktır. Bu anlayışa göre bir an için Kopernik öncesine döndüğümüzü varsayarsak eğer, dünyanın düz tepsi gibi bir şey olması olasılığı genel bir kanaat haline gelmişken, birileri bize dünyanın bir küre olduğunu üstelik de eğik olduğunu iddia etseydi güler geçerdik. Bir yanlışlamacı bilim adamı ise bu teorinin, deney ve gözlem sonucu başarısız kaldığını söyleyecek ve bize vazgeçilmesini salık verecekti. Popper’ci anlayışa göre biz hiçbir zaman dünyanın yuvarlak olduğu fikrine ulaşamayacaktık. Diğer yandan ise yukarıdaki bahiste geçtiği üzere gözlem önermelerinin yanlışlanabilir olması da mümkündür. Bu gözlem önermelerinin yanlışlanabilir ya da düzeltilebilir olması, aslında yanlışlamacılığın teorik temellerini yerinden sarsar. Bilimsel teoriler hiçbir zaman gözlem önermeleri üzerinden yanlışlanamazlar. Çünkü yanlışlamaya temel teşkil eden gözlem önermelerinin kendilerinin zaman içerisinde yanlış olduğu da ortaya çıkabilir. Yine bu konuda bir örnek verilecek olursa “Newton’un çekim teorisi, ilk yıllarında ayın yörüngesi ile ilgili gözlemlerle yanlışlanmıştı.”⁹ Buna göre Newton’un Fiziği daha en başlarda yanlışlandığı ölçüde bir kenara bırakılmalı, bir daha üzeri açılmamalıydı. Ancak bilim tarihi ve bilimsel faaliyet çok şükür ki, ne pozitivist doğrulamacılar göre, ne mantıksal pozitivistlere göre ne de Popper’ci yanlışlamacılığa göre yürümektedir. Onun kendi dinamikleri, Lenin’in önermesinde olduğu gibi, “tarihsel maddeciliğin yasalarıyla uygunluk içerisinde-

dir”.

Lenin’in bu tezini daha doğru, daha net anlayabilmek için biraz geriye doğru gitmemiz gerekecektir. Kopernik bir ilahiyatçıdır. Onun amacı, kendinden önce devraldığı teorileri matematiksel olarak ispatlamaktır. Ancak bu kanıt-lama, teoriyi ters çevirerek mümkün olabilmişti. Yani Kopernik soruları değiştirmişti. Önceden devraldığımız tarihsel birikim bir üst noktaya doğrudan evrilmez. Bu süreç teoriyi yeniden ele almayı gerektirir. Marks’ın Hegel’in diyalektikini ters çevirmesi sadece bir ters çevirme eylemi değildir. Marks soruları değiştirerek başka bir çerçevede başka bir sorunsalda başka bir teorik formülasyona ulaşmıştır. Bilindiği üzere Diyalektik Materyalizm kavramını ilk kullanan ne Marks ne de Engels’tir. Bu kavramı ilk kullanan kişi Dietzgen’dir. Dietzgen, Marks’ın çalışmaları henüz tamamlamışken, Marks ve Engels’ten bağımsız olarak bu teoriyi bulmuş ve kitaplaştırmıştır. Marks ve Engels’le de tanıştıktan sonra ise Marksizm’in bir savunucusu olarak yaşamını sürdürmüştür. Bu nedenle Hegel olmasaydı, diyalektik olmazdı türü önermeler, anlamsız önermelerdir. Bu nedenle tarihin seyri, birbiri üzerine koyarak adım adım gerçekleşen bir süreç değildir.

Galileo’nin çalışmalarının Kopernik devrimine destek sunduğunu az çok bilim tarihi ile ilgilenenler bilirler. Kopernik’e göre “teorinin sorunları deney ve gözlemden, ziyade yine teorinin içinde çözülebilirdi”.

Buna göre bir teorinin kendi içerisindeki tutarsızlıkları, yapılabilsen, yeni teorik formülasyonlar eklenerek desteklenmesi ya da teorinin yapısını bozmayacak revizeler yoluyla yapılabilir. Bu desteklere rağmen öne sürülen teorik formülasyon yapısındaki ve açıklamalarındaki yetersizlikleri barındırmaya devam ederse teorinin oluşturulma sürecinde sorulan soruların yerine başka türde ya da başka tipte sorular sormak suretiyle yeni bir çerçeve kurulmak suretiyle yapılabilir.

⁸ K.R. Popper, *Conjectures and Refutations*, London 1969, Aktaran Alan Chalmers

⁹ Alan Chalmers *A.g.e*

Kopernik devrimi, bu mantık silsilesi çerçevesinde gerçekleşmiş bir süreç olarak, hem bilimsel hem de tarihsel değerini aradan geçen bunca zamana rağmen bugün de korumaktadır.

Kopernik Devrimi

Ortaçağ Avrupası'nda Dünya'nın, sonlu bir evrenin merkezinde yer aldığı; Güneş'in, gezegenlerin ve yıldızların dünyanın çevresinde döndüğü genellikle kabul görmüştür. Astronominin içine yerleştirildiği çerçeveyi sağlayan bu fizik ve kozmoloji, aslında M.Ö. dördüncü yüzyılda Aristoteles tarafından geliştirilmişti. M.S. ikinci yüzyılda Batlamyus; Ay'ın, Güneş'in ve diğer bütün gezegenlerin yörüngelerini belirleyen detaylı bir astronomik bir sistem tasarladı. On altıncı yüzyılın ilk onyıllarından itibaren Kopernik, hareket eden bir Dünya'yı gerektiren, kendinden önceki sistemlere meydan okuyan yeni bir astronomi kurdu. Buna göre dünya, evrenin merkezi değil, hareket eden Güneş'in çevresinde diğer gezegenlerle beraber dönen bir unsur olarak tasarlandı. Kopernikçi düşünce zamanla, yüzele yıllık bir mücadele sonrasında haklılık kazandı.

“Bu büyük teori değişikliğinin detayları tümevarımcılar, yanlışlamacılar tarafından savunulan metodolojilere destek sağlamaz. Farklı daha karmaşık biçimde yapılaşmış bir bilim açıklaması ihtiyacına işaret eder.”¹⁰

Kopernik; kurduğu astronomik yapıyı küçük eksikliklerle matematiksel olarak ispatlarken, Galileo de teoriyi matematiksel yanlışlarından arındırarak ispatlama yoluna gitmiştir.

Batlamyus'ta gezegenlerin hareketinde bir geri gidiş söz konusuysen, Kopernik teorisinde geri gidiş söz konusu değildir. Ancak geri gidiş şeklinde algılanan hareket biçimi, aslında yörüngenin dairesel yapıda olmaktan ziyade elips şeklinde oluşmuş olmasıydı. Bu konuda Kopernik'e karşı yürütülen polemikler üzerinden Kepler, elips yörünge teorisini kurarak Batlamyus'un yaptığı hatayı gidermiş ve Kopernik'in eksik

bıraktığı yönü tamamlamış oldu.

Galileo'nin teleskopu sayesinde Kopernik'e karşı yürütülen savlarda bir azalma olmuştur. Ancak Galileo'yi farklı kılan, mekanikte Aristoteles'in savlarının geçersizliğini ilan edecek argümanlara ulaşmış olmasıdır. Daha sonra Newton fiziği, bu argümanlar ve kısmi düzeltmeler üzerinden kurulmuştur.

Kopernik devrimi veya Newton fiziği; Pisa kulesinden düşen bir iki şapkanın veya ağaçtan düşen elmanın yarattığı ilham üzerinden ortaya çıkmamıştır. Pozitivistlerin, ampiristlerin hem de yanlışlamacıların bu konuda anlamlı açıklamalar ortaya koyamadıkları bir vakadır. Yeni kuvvet ve atalet kavramları, titiz gözlem ve deney sonucu ortaya çıkmak yerine teorik formülasyonların içsel disiplini ve matematiksel ispatı üzerinden şekillenmiştir.

Ayrıca yine bu devrimler, cesur bir varsayımın ne yanlışlanması ne doğrulanması ne de bir başka varsayımla yer değiştirmesi sonucu kurulmuştur. Yeni formülasyonlar zamanında açık yanlışlanmalarına rağmen muhafaza edilmiş ve geliştirilmiştir. Birçok bilim adamının yüz yılları kapsayan entelektüel emeğini ihtiva eden bir süreçten, mücadeleden sonradır ki yeni teorilere yönelik geçersizleştirme çabaları gözlem ve deney sonuçları sonrasında azalmıştır. Sonuç olarak gözlem ve deney den teori ortaya çıkmazken bir doğrulama aracı olarak da deney ve gözlem işe yaramamıştır. Deney ve gözlem sonuçları sadece teyit etmenin ötesinde bir anlam ihtiva etmez. Deney ve gözlem öğeleri bir teorisinin yaygınlaştırılması aracından öte öğeler değildir.

“Bilim, deney ve gözlemden başka bir şey olamaz.” diyen anlayış sahipleri; 19. yüzyıl sonlarında belirginleşen pozitivistizmin (ampirizmin) Materyalizm ve Ampiryo-kritisizm kitabında Lenin tarafından yerden yere vurulurken akademik çevreler, sadece tartışma sürecinin ampirik verilerinin doğru olup olmadığından daha ötede bir fikir belirtmekten uzak kaldılar. Lenin'in bu alandaki en büyük katkısı, bilimsel pratiğin nasıl

¹⁰ Alan Chalmers *A.g.e*

olması gerektiği üzerine ürettiği formülasyonlardır. Bilimsel pratik, Lenin'e göre anti-ampirik olmalıydı. Bilimsel soyutlamalar ya da kavramsal sistematik oluşturulurken teorinin belirleyici rolü, olmazsa olmazdı. Lenin'in eserinin bugün birçoklarınınca eleştirilmesi ve o günün koşullarındaki geçerli kavramlarla ampirizme yönelik eleştirilerinin küçümsenmesi, Lenin'i anlamamaktır.

Lenin belki bir felsefeci değildi, ancak materyalist anlayışa yaptığı temel katkılar ele alındığında, Lenin'de İkinci Enternasyonal'den teorik kopuşun nasıl gerçekleştiğini görürüz. Bugün tüm dünyada dillere pelesenk olmuş ya da birçok, arkasında yatan derin anlamı bilerek veya bilmeyerek kullandıkları, "Devrimci teori olmadan, devrimci pratik olmaz" düsturu, aslında Lenin'in bilime, felsefeye ve politikaya nasıl baktığını anlatmaktadır. Bu gün bu yaklaşımı, konumuza ilişkin olarak şöyle formüle etmek sanırım yanlış olmaz: Bilimsel teori olmadan, bilimsel bilgi üretimi olamaz. Siyasal pratikte teorinin zorunluluğu nasıl elzem ise, bilimsel pratikte de teorinin gerekliliğinin savunulması birbiri ile çakışan iki unsurdur. Biri, aynı yöntemin bilimsel pratiğe uygulanması; diğeri ise siyaset diline çevrilmesidir. Lenin'i politika alanında eşsiz kılan "kendiliğindencilik eleştirisi"ne bakıldığında aynı mantığın izleri görülebilir. Lenin, elbette işçi sınıfının mücadele sürecinde ortaya koyduğu yaratıcılığın özgünlüğüne karşı değildir. *Nisan Tezleri*'nde anlattıklarından da anlaşılacağı üzere Lenin, kitlelerin yaratıcılığını her zaman dikkate almıştır. Kendiliğinden hareketin yüceltilmesi örtüsü altında burjuva ideolojisine

teslim olunması, amacından saptırılması çabasına ve kendiliğinden hareketin benzer yollarla sömürülmesine karşı çıkmıştır. Bu çerçevenin bilim ya da felsefe diline çevirisi, anti-ampirizm, anti-pozitivizm olarak okunmalıdır. Lenin'in *Materyalizm ve Ampiryo-kritisizm* adlı eserini, yine *Ne Yapmalı* kitabındaki formülasyonlarının

bilime ve felsefeye uyarlanma çabası olarak görmek pek de haksız bir iddia olmayacaktır. Althusser'in, "Lenin ne bilim ne de siyaset alanında, bir an için dahi teorizme düşmez" diye anlatırken kastettiği tespit, onun kendinden öncekilerde, özellikle Plekhanov ve Kautsky'de de zımnen var olan pozitivizmden oldukça uzak kalmasıdır.

Ayrıca Lenin'in, kitlelerin yaratıcı insiyatifine verdiği önem ve değer *Nisan Tezleri*'nde aksi ileri sürülemeyecek şekilde somutlanmıştır. İkinci Enternasyonal'de şekillenen anlayışa göre, on yedinci yüzyıldaki büyük bilimsel devrimler, materyalizmin biçim değiştirmesine gelişmesine ve yeniden şekillenmesine yol açmıştır denilirken, Lenin'e göre ise bu tür bir şekillenmenin daha çok bilimsel keşifler üzerinden ziyade, tarih biliminden (tarihsel maddecilikten) geldiğidir.

Bilim, deney ve gözlemden ziyade tarihsel bir birikim üzerinde şekillenir ifadesi, Lenin'in bilimsel gelişmenin dinamiğini tarih biliminde görmesiyle benzerdir. Bilimlerin tarihi de mücadeleler

tarihidir. Nasıl ki tüm toplumların tarihi, sınıf savaşmaları tarihidir; bilimin ve felsefenin tarihleri de teoride sınıf savaşlarıdır. Bu gün en gelişkin şekillerde oluşturulan bilim ve felsefe pratiklerinin; mücadele düzeyinin farklı evreleri olarak okunmasında fayda vardır.

**Önceden
devraldığımız
tarihsel birikim
bir üst noktaya
doğrudan
evrilmez.
Bu süreç teoriiyi
yeniden
ele almayı
gerektirir.
Marks'ın Hegel'in
diyalektiğini
ters çevirmesi
sadece bir ters
çevirme eylemi
değildir.
Marks
soruları
değiştirerek
başka bir
çerçevede başka
bir sorunsalda
başka bir teorik
formülasyona
ulaşmıştır.**

SANATIN GELECEĞİ GÖRMESİ YA DA GEÇMİŞİN SANATI ÖRMESİ

Harun Yıldız

Bin dokuzyüz yirmi yedi Almanya’ında çekilen “Metropolis” filmi *imdb* (internet film veri tabanı) tarafından 10 üzerinden 8.4 almış; ayrıca “en iyi 250 film” içinde 92. sırada yer alıyor. Yönetmeni: Fritz Lang. Kapitalist sistem içinde bir kent anlatılıyor *Metropolis* filminde.

Filmin önemi, yaratıcılık sınırlarını aşarak bugünü bir asır öncesinden yaklaşık olarak görebilmesi. Gökdelenler, metrolar, üstgeçitler, uçarak gökdelenler arasından geçen vasıtalar, hayal gücünü aşmaya çalışan makineler.

Makineler o kadar etkili ki, insanlığın faydası için yapılan makineler bir süre sonra insanı kölesi yapar duruma gelmiş ve yapmış.

Buradaki insanlar, makinenin ihtiyaçları için adeta birer makine olmuş. İşçiler, mesai bittiğinde yorgun argın ritmik adımlarla evlerine, yani yer altındaki katakomplarına giderler.

Yer altı; çünkü yer üstü burjuvalara ait. Burada burjuvalar kafa gücünü, işçiler ise kol gücünü temsil ediyor. İşçiler bu kentte pek düşünemeyen, yarı vahşiler olarak tasvir ediliyor.

Onları tek etkileyebilen, kendilerinden bir kadın ve sürekli bir mehdinin geleceğini söyler durur. Senaryodaki bir düğüm, karmaşa sonrası bir delinin öncülüğünde isyan ederler. Devrime

niyetlenip makineleri yakıp yıkarlar.

Bu eylem sonucunda yer altı şehri darmaduman olur. Sona doğru işçiler, burjuvazi temsilcisiyle -ki kendisi Mustafa Kemal’e acayip benzemektedir- el sıkışır; özür diler ve şu yazı belirir ekranda:

“Üreten eller ile planlayan beyin arasındaki aracı, kalptir”.

Peki kimdir bu kalbi taşıyan?

Korporatist sistem; 1789 Fransız Devrimi’nden sonra ortaya çıkan bir düşünce. Musolini İtalya’ında, Almanya ve İspanya’da uygulanan ekonomik sistem.

Sınıfların, loncalar biçiminde tanımlandığı ve devletin loncaların temsilcisi olduğu, burjuvaziyle sendikalar arasındaki dengeyi(!) sağladığı, özünde kapitalist sistemin korunduğu, işçilerin en acımasız biçimde sömürüldükleri ve kendilerini savunabilme araçlarından yoksun bırakıldıkları, sosyalizm ve sendika karşıtı iktisat sistemi.

Filmin çekildiği 1927 Almanya’sının on yıl öncesi ile on yıl sonrasına göz attığımızda ilginç sonuçlarla karşılaşırız:

1917’de Almanya, 1. Emperyalist Paylaşım Savaşı’nda. Bir yıl sonra yeniliyor. Yenilgiyle sınırları küçülüyor. Ağır savaş faturası kesiliyor

bu ülkeye. Üzerinde büyük bir baskı var ve işsizlikle boğuşuyor. “Kentte korkunç bir sefalet ve açlık var”, Einstein’ın 1920’de dediğine göre.

Yanı başında SSCB: Burjuvazi ve monarşiyle hesaplaşmış işçi ve köylülerin oluşturduğu Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği. 1921’de Hitler, partisini kuruyor. 1929-32, dünya ekonomik krizi. 1933 Nazi Partisi iktidarda. 1938’de Naziler, Polonyalı Yahudi ve Çingenelelere saldırıyor.

Özetle film, egemen ideolojinin yani kapitalizmin etkisinden kurtulamayıp korporatizmi övmüş; çağının sorunlarını korporatizmin çözebileceğinin propagandasını yapmış. İsyani ögesini ve bu isyanı yapanları küçümseyip beyinsiz olarak göstermiş. İşçileri basit, düşünemeyen canlılar olarak gösterirken burjuvaziyi duygulu, duyarlı, sempatik ve kahraman olarak göstermekten hiç çekinmemiş.

Ve en büyük kazığı da isyan sonrası burjuvazi ile işçi sınıfını barıştırarak güya barışı sağladığını düşündürmeye çalışarak atmış işçilere. İşçilerin başındaki çelik ele ipek eldiven giydirilerek yumaşatılmaya çalışılmış tüm sertlikler.

Film, ideolojik olarak başarısız bir noktada dursa da artıları yok değil; makineleşmiş insan (Marks’ın ortaya attığı *yabancılaşma* kavramı) eleştirisiyle övgüye değer.

Ayrıca kendisinden bir asır sonrasını; gökdenlenleri, trenleri, uçan araçlar ve gökyüzü trafiği, robot insan yapma gayreti ile biçok yönüyle geleceği görmesi onu, günümüzün değerli filmleri arasına sokmakta.

Filmin en önemli özelliklerinden biri de -kendisinden on yıl sonra da olsa- korporatist devlet anlayışının o topraklarda uygulanmaya konulmuş olması.

Metropolis’i kendi akranıyla değerlendirdiğimizde ise daha iyi bir filmin yapılabileceğini görmek teselli ediyor.

Eisenstein’ın *Ekim*’i

“Oktobr” yani *Ekim* filmi Sergei M. Eisenstein tarafından 1928 SSCB’inde çekiliyor.

Ekim filmi, çağının olanaklarını, sınırlarını zorlayarak yeni yöntemler kullanarak sessiz sinemanın elverdiği ölçüde ana fikri vermeye çalışıyor.

Burada bir ütopya ya da distopya yok.

Burada ezilmiş, hor görülmüş, iligine kadar sömürülmüş, anlamsız savaşların içinde boğulmuş olan işçi ve köylülerin biraraya gelip burjuvaziyi ve monarşiyi, kendi elleriyle yıkmaya mücadelesi var.

Tamamen, gerçekliğin sanatsal boyutta yansıtılışı var bu filmde. İşçiler bir araya gelmek istediğinde makinalı tüfeğin kurşunlarına hedef oluyor burada.

Burada her şeye rağmen burjuvazinin ve ona ait kurum ve simgelerin yine işçinin kendi elleleriyle yıkılışı var.

Burada tanrı yok; burda onların yıkarak yeniden yaratması var.

Burada yoldaşlık, dinler ve ırklar üstünde ve tek bir şışeden paylaşıyorlar kardeşliği.

Avrupalı yayıncılar, *Ekim* isminden ürktüğü için filmin ismini değiştirip “Dünyayı Değiştiren On Gün” koymuşlar. *İmdb*’den 7.7 almış. Elbette dünya nüfusunun yüzde 99’unun kapitalizmle yönetildiğini düşünürsek bu değerlendirme notu için fazla da diyebiliriz.

Yönetmen, bu filmde farklı bir yöntem kullanmaya çalışmış; “entellektüel montaj” denilen bağlantısız nesnelere biraraya getirip, bir sonuç çıkarmaya çalışmış.

Örneğin; barok imajlı İsa, Hindu ilahı, Buda, Aztek tanrısı ve sonuç olarak önerisi şu: Bütün inançlar aynıdır ve hemen ardından idoller karşılaştırılır, askeri vatanseverlik ile dini fanatizm birbiriyle bağlantılı demeye çalışır.

Filmde Lenin’i, ideal bir karakter olarak görmüyoruz; o, kendi sınıfının içinden biri. İşçi ve köylülerle birlikte devrimi ören, inşa eden biri.

Onlar: hep birlikte, tüm umut kıran koşullara rağmen, vatanseverlik anlayışına karşı çıkmış, kendi elleriyle kendi geleceklerini birleştirmiş, kan içinde kızıl çiçeği büyütmüşler.

O kızıl çiçek, bugün soldu belki; fakat yarının kızıl çiçekleri, kızıl filmleri bizi bekliyor.

TARİHİMİZDEN

EYLÜL AYI NOTLARI

1 EYLÜL: DÜNYA BARIŞ GÜNÜ

1939 Alman ordularının Polonya'ya girmesiyle 2. Emperyalist Paylaşım Savaşı başladı. Ardında elli iki milyon ölü, milyonlarca yaralı, sakat ve moloz yığını haline gelmiş kentler ile acı ve gözyaşı bıraktı. Mayıs 1945'de son buldu. İnsanlık tarihinin bu en acımasız, en kanlı ve en kirli savaşının başladığı gün 1 Eylül, Savaşın başlamasının 50. Yılında (1989) "Dünya Barış Günü" olarak benimsendi.

"Kar üstüne kan düştü,
...sonra da çocuk.
Herhangi bir kış günüydü
Bir çocuk daha öldü.
Hava soğuk, hava soğuk !..
Tüm yürekler üşüdü..."

Barış uğruna savaşım verilmeksizin, özgürlüğü savunmaksızın ve bu amaçlar için savaşıma yarayan bütün fikirleri savunmaksızın, ekme için savaşım verilemez. Ve yeryüzünden kapitalizm ve emperyalizmin temele olan özel mülkiyet yok edilmedikçe, burjuvazi ezilmedikçe savaş ve savaş tehlikesi hep var olacaktır.

1982 12 Eylül Cuntası, Türkiye'de ilk ve orta öğretimde din dersi zorunlu kılan kararı aldı.

1987 Cezaevlerindeki baskıları protesto etmek ve seslerini Meclis'e duyurmak için mahkum yakınları Ankara'ya yürüdüler. Yürüyüşe polis müdahale etti. Yürüyüşçülerden, idam hükümlüsü Hasan Şensoy'un ablası, İHD kurucularından, siyasi tutukluların "Didar Abla"sı, Didar Şensoy şeker komasına girerek yaşamını kaybetti.

2 EYLÜL:

1942 : Alman SS Birlikleri Varşova Gettosu ayaklanmasını, 50 bin Yahudiyi öldürerek bastırdı.

4 EYLÜL:

1886 : Apaçi Yerlilerinin şefi Geronimo ABD birliklerine teslim oldu. Son büyük Amerikalı-Yerli savaşı sona erdi.

1983 : Demokrasi Partisi (DEP) Milletvekili Mehmet Sincar, Batman'da öldürüldü. Sincar'ın katilleri tam 17 yıl boyunca bulunamadı, ancak Ergenekon davasının gizli tanığı "Emek" in verdiği ifadeler durumu değiştirdi. "Emek" in anlattıklarına göre, Ergenekon yapısı "çok büyük"; içinde "Yeşil kod adlı Mahmut Yıldırım, itirafçılar, bazı ünlü generaller ve Veli Küçük gibi kişiler" yer alıyor. Musa Anter cinayetini, itirafçıların da içerisinde bulunduğu "Yıldız Timi" işliyor.

6 EYLÜL: 6-7 Eylül Olayları

1939 : Nazi Almanyası tüm Yahudi vatandaşların Sarı Yahudi yıldızı taşımasını zorunlu kıldı.

1955 : Atatürk'ün Selanik'te doğduğu evin bombalanması gerekçe gösterilerek başlatılan ve iki gün süren İstanbul ve İzmir'deki gösteriler, Rumlara yönelik bir tahrip ve yağma hareketine dönüştü. İstanbul ve İzmir'de sıkıyönetim ilan edildi. Türk basınına göre olaylar sırasında 11 kişi, bazı Yunan kaynaklarına göre 15 kişi öldürülmüş, 4.214 ev, 1.004 işyeri, 73 kilise, bir sinagog, iki manastır, 26 okul ile aralarında fabrika, otel, bar gibi yerlerin bulunduğu 5.317 mekân saldırıya uğramıştır.

7 EYLÜL:

1956 - BM, Köleliğin, Köle Ticaretinin ve Köleliğe Benzer Kurum ve Uygulamaların Kaldırılması Ek Sözleşmesi kabul edildi.

1969 - İstanbul Rabak Fabrikası işçileri greve çıktı.

1982 - Diyarbakır Cezaevi'nde PKK davası sanığı Kemal Pir ölüm orucunda öldü.

8 EYLÜL:

1930 - İzmir'de 5000 işçi grevde.

1943 - Çek edebiyatçısı, "Aslan Asker Şvayk" yazarı, gazeteci Julius Fučík, Nazilerce idam edildi.

9 EYLÜL:

1968 : İşçiler, Kavel Kablo Fabrikasını işgal etti.

1972 : İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 278 kitabı toplattı.

1973 : İstanbul Ayvansaray'da Cıvata Fabrikası'nda çalışan 215 işçi açlık grevine başladı.

1991 : 12 Eylül darbecileri tarafından kapatılan DİSK (Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu) yeniden faaliyete geçti.

10 EYLÜL: TKP'nin Kuruluşu

1920 : Türkiye Komünist Partisi'nin (TKP) ilk kongresi tamamlandı ve parti Bakü'de kuruldu. Genel Başkanlığa, Mustafa Suphi, Genel sekreterliğe ise Ethem Nejat getirildi. Kongrenin en büyük başarısı; ülke içinde ve ülke dışında, birleriyle ilişkili veya bağımsız faaliyet gösteren tüm komünist örgüt ve grupları; devrimci bir program etrafında ve bir Leninist partide birleştirmiş olması, ikinci olarak enternasyonalist ve Bolşevik ruha sahip olmasıdır.

11 EYLÜL: Şili'de Darbe

1973 : ABD destekli askeri darbeye direnen Şili Cumhurbaşkanı Salvador Allende öldürüldü. Allende 1970'de se-

çimle işbaşına gelmiş Şili'nin ilk Marksist başkanıydı. 11 Eylül 1973'de başa gelen faşist Pinochet cuntası Anayasa'yı yürürlükten kaldırdı. Siyasi partiler ve kitle örgütleri kapatıldı. Meclis feshedildi. Demokratik güçler ve sosyalistlerin ezilmesi için ülkede süreklilik avı başlatıldı. Üç yılda 130 bin kişi tutuklandı. Bir yıl içinde 30 bin kişi öldürüldü. Diktatör Pinochet 1978'de demokrasiye döndüğünü ilan ederken zorla kendini Başkan seçti. "Anayasa" yaptı.

Şili halkı 11 Eylül 1973'ü unutmadı, örgütlendi, mücadele etti, hesap sordu. Diktatör ise son yıllarında tutuklandı, yargılandı. Şili halkı Faşist dönemin yaratıcılarından hesap sormayı sürdürüyor.

12 EYLÜL: 12 Eylül Darbesi

1980 - Darbenin arkasından bıçak gibi kesilen sokak terörünün ve siyasi cinayetlerin yerini korkunç bir devlet terörü aldı. İşbirlikçi tekelci burjuvazi su dingin ortamda 24 Ocak kararlarını uygulayarak krizin bütün yükünü örgüt-süzleştirirdiği emekçi yığınların üstüne yıktı ve yabancı sermaye ile neoliberal entegrasyonu gerçekleştirdi. Yeni bir anayasa yapıp çeşitli yasalar çıkarıp kurumlar yaratarak, insanların beyninde en yıkıcı operasyonu gerçekleştirerek bu rejimi kalıcı hale getirdi.

14 EYLÜL:

1867 - Karl Marks'ın *Kapital*'inin ilk cildi yayımlandı.

1971 - Bilim ve Sosyalizm yayınları sahibi Süleyman Ege Lenin'in *Devlet ve İhtilal* kitabı nedeniyle 7,5 yıla mahkum oldu.

15 EYLÜL:

1910 : Osmanlı Sosyalist Fırkası kuruldu.

1961 : 27 Mayıs 1960 askeri darbesi sonrası kurulan Yassıada Yüksek Adalet Divanı eski cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın da 15 idam, 31 ömür boyu hapis, 408 kişiye çeşitli hapis cezaları, 133 beraat.

1980 : 12 Eylül darbesiyle grev ve lokavtlar kaldırıldı; işçiler işbaşı yaptı, belediye başkanları görevlerinden alınmaya başladı, yerlerine çoğunlukla subaylar atandı.

16 EYLÜL:

1949: Yunanistan İç Savaşı sona erdi.

1961 : Menderes hükümeti Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu ve Maliye Bakanı Hasan Polatkan İmralı'da idam edildi.

1967: "Doğu Mitingleri"nin ilki Diyarbakır'da yapıldı. Türkiye İşçi Partisi, Doğu mitinglerini düzenledi ve destekledi.

17 EYLÜL:

1961: Eski başbakan Adnan Menderes İmralı adasında idam edildi.

1980: Türkiye'de gözaltı süresi 15 günden 30 güne çıkarıldı.

1982: Sabra ve Şatilla katliamı. İsrail ordusu ve Lübnanlı Hıristiyan Falanjist milislerin 40 saat süren katliamında resmi rakamlara göre en az 2750 sivil erkek, kadın ve çocuk öldürüldü.

1988 : 18 devrimci mahkum 118 metre tünelle kazarak Kı-

şehir E Tipi Cezaevi'nden kaçtı.

18 EYLÜL:

1908 : Şark Demir Yolları'nda grev başladı.

1923 : Hindistan Ulusal Kongresi 1923'de sivil itaatsizlik kampanyası başlattı.

1978 : Türkiye'de ATAŞ rafinerisinde grev başladı

19 EYLÜL:

1935 : Almanya'da Yahudilerin kamu sektöründe çalışmasını yasaklandı.

20 EYLÜL:

1987 - İstanbul'da 12 Eylül 1980 askeri darbesi sonrası ilk işçi mitingi İşçiler deri işverenlerinin aldığı lokavt kararını protesto ettiler.

21 EYLÜL:

1792 - Devrimci Fransa'da Yasama Meclisi krallığı kaldırdı.

1995 - Jandarma Buca Cezaevi isyanını bastırmak için silah kullandı. Jandarma kurşunuyla 2 tutuklu öldü. Ayrıca, 15'er, 41 tutuklu yaralandı.

22 EYLÜL

1919: Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası kuruldu.

1984: Gökova Körfezi'nde termik santral kurulmasına karşı çıkan köy kadınları eylem yaptılar.

23 EYLÜL:

1969: ODTÜ'lü devrimci Taylan Özgür İstanbul'da polis tarafından öldürüldü.

1971: Altın Koza Film Festivali'nde Yılmaz Güney tüm ödülleri aldı.

24 EYLÜL:

1996 : Diyarbakır E Tipi Cezaevi'nde 12 siyasi mahkum dövülerek öldürüldü.

25 EYLÜL:

1957 : ABD'nin Arkansas eyaletinde 9 siyah çocuğun beyazların bulunduğu okula gitmesi beyazlarca protesto edildi.

27 EYLÜL:

1966 - Sanayi Bakanı Mehmet Turgut, sanayicilerden kapitalizm düşmanlarına savaş açmasını istedi.

28 EYLÜL:

1864 : Uluslararası İşçiler Derneği (I. Enternasyonal) Londra'da kuruldu. .

29 EYLÜL:

1941 - Kiev'de Nazilerin Babi Yar katliamı başladı. İki günde 60.000 kişi öldürüldü.

1976 - İstanbul Profilo Fabrikası işçilerine polis müdahale etti. 1 işçi öldü.

1983 - Basına büyük kısıtlamalar getiren yasa tasarısı 12 Eylül askeri yönetiminin atadığı Danışma Meclisi'nde bir dakikada oylanarak yasalaştı.

30 EYLÜL:

1996 : Refah Partisi (RP) Rize Milletvekili Şevki Yılmaz, "Türkiye'nin yüzde 99'u Hizbullahtır. Hizbullah olmayan Hizbülşeytandır." dedi.

**SÖZ VE EYLEM sizlere, Bertold BRECHT'in ünlü şiiri
"OKUYAN BİR İŞÇİNİN SORULARI"nı sunuyor**

"Bilgiye sahip olanlar, iktidara da sahip olurlar" ilkesinden yola çıkan devrimci Alman şairi ve tiyatro kuramcısı Brecht, işçi sınıfına, "çünkü, yarın sen yöneteceksin!" diye seslenerek, ısrarla işçilerden, hiç durmadan okumalarını, öğrenmelerini ve sorgulamalarını istemiştir. Usta şaire göre proletarya; ancak böylece devrimci bilgi ve bilinçle silahlanıp savaşıarak tarihsel rolünün bilincine varabilecektir, iktidarı fethedebilme ve toplumu yönetebilme ustalığını kazanabilecektir.

Yedi kapılı Teb şehrini kuran kim?
Kitaplar yalnız kralların adını yazar.
Yoksa o kocaman kayaları
taşıyanlar krallar mıydı?
Bir de Babil varmış boyuna yıkılan,
kim yapmış Babil'i her seferinde?
Yapı işçileri hangi evinde oturmuşlar
altınlar içinde yüzen Lima'nın?
Ne oldular dersin duvarcılar
Çin Seddi bitince?
Yüce Roma'da zafer anıtı ne kadar çok!
Kimlerdir acaba bu anıtları dikenler?
Sezar kimleri yendi de kazandı bu zaferleri?
Yok muydu saraylardan başka oturacak yer
dillere destan olmuş koca Bizans'ta?
Atlantis'te, o masallar ülkesinde bile,
boğulurken insanlar
uluyan denizde bir gece yarısı,
bağırıp imdat istedilerdi kölelerinden.
Hindistan'ı nasıl aldıydı tüysüz İskender?
Tek başına mı aldıydı orayı?
Nasıl yendiydi Galyalıları Sezar?
E bir aşçı olsun yok muydu yanında?
İspanyalı Filip ağladı derler
batınca tek mil filosu.
Ondan başkası ağlamadı mı?
Yediyıl Savaşı'nı 2. Frederik kazanmış?
Yok muydu ondan başka kazanan?
Kitapların her sayfasında bir zafer yazılı.
Ama pişiren kim zafer aşını?
Her adımda fırt demiş fırlamış bir büyük adam.
ama ödeyen kimler harcanan paraları?
İşte bir sürü olay sana
Ve bir sürü soru.

BERTOLT BRECHT

OYUNCU GÖÇÜ VE YABANCI OYUNCU SAYISI

Osman BULUGİL

“**B**iz futbolun sahte dünyasının içindeyiz. Bu tamamen düzmece bir dünya. Bize basit bir oyun oynamamız için milyonlarca dolar ödeniyor. Ama biz sadece sistemin devam etmesi için kendini satan köleleriz. Ben sadece futbolcu Almeyda değilim. Bir insanım, bir babayım ve bir çiftçiyim. İşte bu benim. Ve futbolun içinde kaldığım her gün gerçek Almeyda’dan uzaklaşıp, kişiliğimi yitiriyorum.”

Matias Jesus Almeyda

Futbol, milliyetçiliğin av sahalarından birisi, hatta en önemlileri arasında yer alıyor. Futbol zeminine yerleşen milliyetçilik yabancı oyuncu sayısı meselesiyle de yeniden üretiliyor.

Futbolun içine sızan milliyetçilik görüngüleri, dünyanın her yerinde benzer özellik gösteriyor. Kitle ruhunu kişiliğinin bir parçası yapıp ondan beslenen, düşmanlık esasına dayayan, düşünceden çok duygusal dünya üzerine yaptığı göndermelerle kapladığı alanı genişleten milliyetçilik için en uygun zeminlerden birisidir futbol.

Futbol, Türkiye’de milliyetçi bir doğum lekesiyle ortaya çıktı. Osmanlı’dan Cumhuriyet’e geçerken ulusal sembollerden biriydi. Milli lig bütünleştirici bir adımdı. İki savaş arası dönemde geri planda kalsa da – ki o dönemde, daha çok beden terbiyesine yönelik pratikler öne

çıkardı- sonraki dönemde futbol ulusal sembollerden biri olarak var olmaya devam etti ve devam edecek de.

Yabancı oyuncu sayısı, Türkiye’de her zaman tartışılacak bir mesele. Bütün bu tartışmaların milliyetçilik sorunsalı içinde yapıldığını vurgulamamız gerekiyor. Serbest bırakılsın ya da kısıtlansın ikiliği, bir ulusal sembol olan ulusal takıma etkileri açısından ele alınıyor ve bu da seven milliyetçiliği üretiyor.

Konuyu bu milliyetçilik sorunsalı dışına taşıdığımızda, bambaşka bir durumla karşılaşırız: Türkiye gibi ülkelerin, endüstriyel futbolun oyuncularını sömüren yapısında bir anlamda köprü görevi gördüğü gerçeğiyle. Bu anlamda, yabancı oyuncu meselesi küresel oyuncu göçünden ve ileri kapitalistleşmiş ülke kulüplerinin tekelleşmesinden bağımsız ele alınamaz.

Oyuncu Göçü

Futbolcuları; öncelikle, hareket halinde olan insanları içeren bir meslek grubu olarak niteleyebiliriz. Futbolcuların dünyada izlediği yol haritası oldukça karmaşık. Fakat şunu belirtelim: birincil faktör olarak ekonomik nedenleri koymak ve buradan açıklamak yetersiz kalıyor. Kültürel ilişkiler, aynı dili konuşmak, sömürge döneminden kalan bağlar, kendi ülkesindeki si-

yasi durum vb. etkenler de belirleyici oluyor.

Bu noktada, ekonomik nedenlerin daha çok öne çıktığı futbolcu göçü; yaşça ilerlemiş, futbolunun son baharında olan “eski yıldızlar” için, Avrupa’dan Orta Asya ülkelerine ve Katar’a uzanan bir yol haritasından bahsedebiliriz. Bu yol haritasına, Türkiye de bir uğrak olarak dahil edilebilir. Ayrıca Afrika ve Latin Amerika’dan da Türkiye’ye futbolcu hareketi mevcut. Fakat ileri kapitalistleşmiş ülke kulüplerinin ağına takılmayan oyuncularla sınırlı.

Günümüz futbolunda, Latin Amerika ve Afrika’dan oyuncu göçleri ön plana çıkıyor ve bunun yönü de genellikle Avrupa oluyor. Afrika ve Latin Amerika ülkelerinin en yetenekli oyuncularını Avrupa’ya gittiği için ülkelerinin liglerinde oyuncuların yaş ortalaması düşüyor ve yerli oyuncuların oranı artıyor.

Bugün, Brezilya Ligi’nde yabancı oyuncu oranı %5 iken, Arjantin’de bu % 9. İngiltere Premier Ligi’nde bu oran % 65’e varıyor; La Liga’da % 35, Bundesliga’da % 49, Portekiz Ligi’nde % 54 ve Seri A’da % 43.

Brezilya Ligi’nde yabancı oyuncu oranının % 5, Arjantin’de % 9 olması aslında, neredeyse tamamıyla yerli kaynaklara yöneldiklerini gösteriyor. Bu eğilim endüstriyel futbol ilişkilerindeki oyuncu hareketinden bağımsız değil.

Latin Amerika’da daha küçük yaşlarda profesyonel futbola adım atan oyuncular, yeteneklerini sergilemeye başladıklarında ağa takılıyorlar ve artık onlar için de bazen direk bazen de köprü diye niteleyebileceğimiz -ki bu yönüyle en çok Portekiz Ligi öne çıkıyor- yol-

larla göç başlıyor. Portekiz’in yanı sıra İspanya da Latin Amerika’dan kaynaklanan oyuncu hareketinde önemli bir yere sahipken, Hollanda (Latin ve orta Amerika) ve Fransa da (özellikle Afrikalı oyuncuların sömürüsü) oyuncu hareketinde önemli role sahip.

Tabii ki bu göçü sadece, Afrika ve Latin Amerika kulüplerinden oyuncu alıp, birkaç yıl sonra da Premier Lig, La Liga veya SeriA’daki tekelleşen kulüplere satılması gibi okuyamayız. Elbette ki oyuncu hareketinde bu taraf çok önemli. Fakat başka bir tarafı da, yine oyuncu hareketin parçası olan ve buldukları Avrupa ülkesinin pasaportunu taşıyan Afrika ve Latin Amerika kökenli oyuncular oluşturuyor. Bu oyuncular genellikle buldukları ülkede doğmuş oluyorlar ve sömürgecilik, mülteci hareketiyle ilişkili bir durum söz konusu. Bu yönüyle İngiltere ve İspanya’dan da birçok örnek verilebileceğini söyleyelim ve konumuzda örneklendirdi-

ğimiz Fransa, Portekiz ve Hollanda’dan birkaç örnek vererek devam edelim:

Fransa Ligi’nden İngiltere Premier Lig’e transfer olan en pahalı 20 oyuncunun 15’i Afrika ve Latin Amerika kökenli oyuncular. Bu yirmi oyuncunun içinde Fransa Ligi’nde yetişen, Essien Gana, Drogba ve Cisse Fildişi Sahilleri, Anelka ve Steve Marlet Martinique, Maluda Fransız Guyanası, Wiltord ve O. Dacourt Guadeloupe, Nasri Cezayir, El-Hadji Diouf Senegal, L.Robert Réunion, Y.Kaboul Fas menşeli oyuncular. Bu durum bile bize, endüstriyel futbolda, Fransa Ligi’nden İngiltere Premier Ligi’ne giden en pahalı yirmi oyuncunun on

**Futbolun
içine sızan milliyetçilik
görüngüleri, dünyanın
her yerinde benzer
özellik gösteriyor.
Kitle ruhunu
kişiliğinin bir parçası
yapıp ondan beslenen,
düşmanlık esasına
dayayan,
düşünceden çok
duygusal dünya üzerine
yaptığı göndermelerle
kapladığı alanı genişleten
milliyetçilik için
en uygun zeminlerden
birisidir futbol.**

¹Birer Portekiz yurttaşı oldukları halde bu yirmi oyuncudan H. Cristóvão/ Angola, Nelson /Yeşil Burun Adaları, Deco ve Pepe ise Brezilya kökenlidir.

ikisinin sömürgecilik döneminin ilişkilerden bağımsız olmadığını gösteriyor.

Portekiz Ligi'nden İngiltere Ligi'ne transfer olmuş en pahalı 20 oyuncunun¹ 10'u Afrika ve Latin Amerika kökenli oyuncular. Yine Portekiz Ligi'nden La Liga'ya transfer olan en pahalı 20 oyuncunun 10'u Latin Amerika ve Afrika menşeli oyuncular. Portekiz'in yanı sıra, Hollanda Ligi'nden La Liga'ya transfer olmuş en pahalı 20 oyuncunun 9'u Latin Amerika ve Afrika menşeli oyuncular.

Portekiz Ligi, ülkenin Latin Amerika'yla, oyuncu göçünün girişinde bahsettiğimiz nedenlerden ötürü var olan bağı dolayısıyla Avrupa Ligleri arasında popüleritesini artırıyor. Bunu, Porto'nun son on yıldaki transferleriyle rahatlıkla görebiliriz. Porto son on yılda, Latin Amerika'dan elli üzerinde oyuncu transfer etmiş ve La Liga, Fransa Ligi, Bundesliga, Seri A ve Premier Lig'e de otuz üzerinde oyuncu satmış. 2011 itibarıyla Porto'nun kadrosunda Latin Amerikalı yirmi oyuncu bulunuyor.

Portekiz'le beraber yine, Latin Amerika ülkeleriyle sömürgecilik döneminden beri bağları bulunan İspanya da, Latin Amerikalı futbolcuların önemli bir durağını oluşturuyor. Bunun yanı sıra, bugün Arjantin ve Brezilya'lı olup da, yurtdışında oynayan her Arjantinli iki futbolcudan biri Avrupa'da forma giyerken; Brezilyalı olup da yurtdışında oynayan her dört oyuncudan üçü Avrupa'da forma giyiyor.

Bu oyuncular gittikleri Avrupa Liglerinde yabancı oyuncu olarak, yetenekleriyle ligin izleyici sayısını ve pazarlanabilirliklerini artırıyorlar. Premier Lig, La Liga, Seri A ve Bundesliga'da bunu görebiliyoruz. Bu göç haritası aynı zamanda, bu liglerin pazarını büyütürken, futbolda bir avuç kulübün tekelleşmesi sonucunu da üretiyor ve böylece endüstriyel futbolun sömürü ilişkileri yeniden üretilmiş oluyor. Bu liglerin tepedeki kulüplerine geçiş öncesi, oyuncular Avrupa'da veya aynı ligdeki başka bir takımda oynayabiliyor. Örneğin A. Sanchez Bar-

celona'dan önce Udinese'te, Anderson Manchester United'tan önce Porto'da, Dani Alves Barcelona'dan önce Sevilla'da oynamıştı.

Örnekleri çoğaltmamız mümkün. Burada, Latin Amerika'dan Avrupa'ya gelen oyuncuların, ileri kapitalistleşmiş ülkelerin tekelleşen kulüplerine giden yolda, köprü görevi gören kulüplerle Latin Amerika kulüpleri arasındaki ilişkinin, ileri kapitalistleşmiş ülkelerin tekelleşen kulüpleriyle köprü görevi gören kulüpler arasında yeniden üretildiğini vurgulamamız gerekiyor (Örneğin Sevilla Dani Alves'i Brezilya ikinci lig ekiplerinden Esporte Clube Vitória'dan 450 bin avro civarı bir bonservis bedeliyle transfer etmişti, 2008'de Barcelona'ya 36 milyon avroya satmıştı). Porto gibi kulüplerin varlığı, sattıkları oyuncuları alan kulüpleri üretirken; bütçesi daha yüksek kulüplerin varlığı da Porto gibi kulüpleri ve bu kulüplerin Latin Amerika kulüpleriyle kurduğu ilişkileri üretiyor. Yani Porto, forveti Falcao'yu (5.5 milyon avroya River Plate'den almıştı 2009-2010'da) ileri kapitalistleşmiş ülke kulüplerinin başa oynayan takımlarına sattığında, sattığı kulüple arasındaki ilişkinin yeni bir Falcao'yu alması için, bir Latin Amerika kulübüyle bu ilişkinin yeniden üretilmesi anlamına geliyor. Falcao'yu sattığında oynadığı rolü, bu sefer bir Latin Amerika takımı yeniden üretmiş oluyor.

Oyuncu hareketi birkaç uğrak yerine sahip olsa da, en yetenekli oyuncuların varışı Avrupa'daki ileri kapitalistleşmiş ülke kulüpleri oluyor. Bu kulüplerin Avrupa Kupalarında daha başarılı olmalarını sağlıyor. Böylece diğer kulüplerle aralarındaki eşitsizlik büyüyor. İleri kapitalistleşmiş ülke kulüpleri dünyada bir anlamda insan kaynaklarını sömürüyor. Bunu da uluslararası tanınırlıkları, medya güçleri ve GOÜ'lerin kulüpleriyle kurdukları anlaşmalarla sağlıyorlar.

Bu açıdan bugün futbolcu göçü, ileri kapitalistleşmiş ülke kulüplerinin tekelleşmesini üretiyor.

³Bu yirmi oyuncunun içinde, Hollanda vatandaşı oldukları halde, Jimmy Floyd Hasselbaink/Surinam, Nani ve Bebe de Yesil Burun Adaları, J. Bosingwa ise Kongo DC menşelidir.

SOSYALİST ÖĞRENCİLERİN TALEPLERİ

1 Zorunlu din dersleri kaldırılmalı. Çünkü; kendi okulumuzda olsun, başka okulda olsun Alevi kültürüyle yaşayan birçok öğrenci vardır. Bu nedenle de kendi kültürünü yansıtmayan bir şeyi ona zorla dayatmanın, hiçbir inançta hiçbir insanlık anlayışında yeri yoktur.

2 Okullarda aidat toplamalarına son verilmeli ve öğretmenler ile öğrenciler bu ve benzeri konularda tek yumruk olup hak arama mücadelesine girmelidir. Çünkü; biz yoksul ve emekçi aileler, aybaşını bile zor getirenlerdeniz ve bu yüzden okula verebilecek paramız yoktur. Okul idaresi ve öğretmenler tarafından sürekli olarak öğrencilere, “Aidatlarınızı getirin, okulun ihtiyaçları var!” deniliyor. Ve biz öğrenciler ve veliler, “Burası devlet okulu, parasız okumak istiyoruz!” dediklerinde ise “Devletin buraya beş kuruş yardımı yok.” cevabını alıyoruz. Peki soruyoruz; “Devlet, sizce, parası olmadığı için mi okullara bütçe ayırmıyor?” Tabii ki hayır! Ve devlet para vermiyor diye, bunu halkın sırtından çıkarmak doğru mudur? Çözüm yolu bu mudur? Kesinlikle

bu değildir. IMF ile yerin yedi kat altında ve milyonlarca dolar harcanarak toplantılar yapılıyor. Bir sürü gereksiz projelerle yine halkın vergileriyle oluşan devlet bütçesindeki paralarımız çarçur ediliyor, halka dönemiyor. Bir daha tekrarlıyoruz: Özgürlük aranmaz uğruna mücadele verilmez ise o hiçbir zaman var olmayacaktır; zafer ise ancak ve ancak mücadele edenlerin olacaktır. Ve biz devrimci sosyalist öğrenciler, olanca gücümüzle ve geniş öğrenci yığınlarını da seferber etmeye çalışarak olarak bunun mücadelesini veriyoruz. Eğer öğretmenler ve okul idaresi bu aidat toplamalarına karşı çıkmıyorsa, ya işin kolayına kaçarak öğrencilerden para toplamak için, ya bu aidat paralarından bireysel kirli çıkarlar sağladıkları için, ya da zulme karşı mücadeleye cesaretleri olmadığı içindir diye düşüneceğiz.

3 Okulda çalışan temizlik işçilerinin kadroya alınmasını istiyoruz. Çünkü okullarda çalışan temizlik işçileri öğrencilerin verdiği aidatlarla hayatlarını idame ettirmeye çalışıyorlar, maaşlarını da bu kaynaktan alıyorlar. Ve biz

öğrenciler ve veliler, yani halk; aidatlarımızı veremediğimizde o temizlik işçisinin maaşı aksıyor. Zaten okul aidatları da bu temizlik işçisi emekçisinin maaşını ödemek için toplanıyor. Elektrik, su, doğalgaz devlet tarafından karşılanıyor. Okullarda çalışan görevliler kadrolu olursa, hem görevli maaş konusunda sıkıntı yaşamayacaktır, hem de artık aidat toplamalarına gerek kalmayacaktır.

4 Anadilde eğitimin, insani en temel hakların başında yer aldığını söylüyoruz. Biliyoruz ki bu ülkede yirmi milyona yakın Kürt yurttaş yaşıyor. Ve bunlardan sadece iki milyonu, Kürtçe biliyor. Onlara anadilde eğitim hakkı verilmelidir. Neden peki? Türkçe konuşsunlar diyebilirler. Sizlere şöyle söylendiğini ve buna mecbur edildiğinizi düşünün: “O zaman siz de Fransızca konuşun, Fransızca eğitim alın.” Böyle bir şey nasıl abes ve insanlık dışı ise, nasıl akla mantığa aykırı ise; bir halkın dilini yasaklamak, onu yok saymak da o kadar alçakça bir davranıştır.

5 Eğitimde fırsat eşitsizliğine son verilmesini, öğrencilerin dersanelere mahkûm edilmemesini istiyoruz. Şu bir gerçek ki okullarda nitelikli eğitim tam olarak verilmiyor. Ezberci ve elemeci bir sınav sisteminde sınava tâbi tutduğumuz için, bu sisteme en uygun eğitimi dersaneler veriyor. Dersanelere gitmek için de ailelerin yüklü miktarda bir para vermesi gerekiyor. Pekiyi, fabrikada asgari ücretle çalışan bir işçinin gücü, çocuğunu dersaneye göndermeye yeter mi? Elbette ki yetmez. Dolayısıyla iyi sınavı kazanmanın ve iyi bir iyi bir eğitim görebilmenin

temel taşları parayla döşeniyor. Ve yine ülkemizde birçok özel okul, birçok da özel üniversite bulunmaktadır. Bizler geleceğimiz için gece gündüz ders çalışırken ve dersanelere milyarlar yatırırken, onlar parayı bastırıp üniversite öğrenimi görebiliyorlar. Yani bir memur çocuğu ile bir patron çocuğunu karşılaştıracak olursak; memurun çocuğu okulda öğrendikleriyle sınava girer, parası olmadığı için dershaneye gidemez, büyük bir ihtimalle de sınavı kazanamaz. En sonunda ise konfeksiyonda asgari ücretle çalışır. Ama patron çocuğu, yirmi beş milyarı özel üniversiteye verir; modelistlik okur ve üç milyar maaş alabilir. Aradaki uçurumu görmek çokta zor değil.

SON SÖZ

Bu uygulamaların hepsi bizlere kapitalist sistemin ve onun hâkim şovenist kültürünün dayattığı zorunluluklardır. Bu uygulamalara karşı durmak; emperyalizme, kapitalizme, oligarşiye (bir avuç zengine) karşı savaştan geçer. Bu taleplerimizi çadır kurarak, imza toplayarak dile getirebilir; insanlarımızı bu şekilde harekete geçirebiliriz.

“Parasız eğitim istiyoruz!” diye pankart açtıkları için Ferhat ve Berna arkadaşlarımız on ay hapis cezasına çarptırıldı. Bu ülkede özgürlük mücadelesi verenler, hak arayanlar; vatan haini, terörist olarak nitelendiriliyor. Eğer bu talepleri istediğimiz, yani özgür tartışmaya açık bir bilimsel ortamda nitelikli ve parasız bir eğitim için; zulme, sömürüye, fırsat eşitsizliğine karşı çıktığımız için ‘vatan haini’ sayılıyorsak, evet biz vatan hainiyiz.